

JUAN

Ang unang tulo ka Ebanghelyo nagpadayag sa mga buhat ug pulong ni Jesus isip tukmang sukaranan sa mga Pagtulun-an sa Simbahan. Sa laing bahin, ang Ebanghelyo ni Juan dunay kaugalingong katuyoan: “Gisulat ni aron motoo mo nga si Jesus mao ang Cristo, ang Anak sa Diyos.” (Jn 20:31)

Ang tanang sakop sa Simbahan nagtoong nga si Jesus Anak sa Diyos. Giunsa nila pagsabot ang maong mga pulong? Ang Pagkabanhaw ni Jesus nagpadayag sa Diyosnong kinaiya sa iyang persona; makapangutana ta kanus-a si Jesus mahimong Anak sa Diyos ug unsa kadako ang iyang pag-ambit sa Diyosnong kinabuhi?

Ang Ebanghelyo ni Juan tatawng nagmatuod sa unang higayon nga si Jesus hiniusang nabuhi diha sa Diyos mismo gikan sa sinugdang ug nagpaklaro sa kalapad sa iyang mga buhat. Si Jesus, ang Anak sa Diyos nga nagpakatawo, wala moanhi aron lang pagtudlo sa katarang o kaDiyosnon kondili, aron pagbag-o sa tibuok kalibotan ug sa paghimo nato nga matuod nga mga anak sa Diyos.

May pito lang ka milagro ni Jesus nga nasulat ining Ebanghelyoha (ang pito simbolikong numero). Apan gipakita ining mga milagroha ang pagpahibawo sa mga buluhaton nga nahimo ni Jesus sa tibuok kasaysayan. Dihang makita si Jesus nga nagpatin-aw uban sa mga Judiong dili ma-toohon, dili sabton nga si Juan naghisgot sa kahuyangan sa pagtoo nga nasinatni sa unang kristyanos. Sa tag-as nga wali nga gibutang sa Ebanghelistista sa baba sa Ginoo, nagpadayag siya sa kaugalingong pagsabot sa mga pulong ni Jesus samtang nag-anam ni paglambo sa paglabay sa panahon.

Ang paghatag og gibug-aton sa pagka-Diyos ni Jesus diha sa Ebanghelyo makapakunhod sa interes alang sa konkreto niyang kinabuhi uban sa katawhan. Sukad pa sa sinugdang, may kristyanos nga naggamit sa Ebanghelyo ni Juan aron ipakatarong ang sayop nga pag-ila ni Jesus ug sa iyang kaluwasan. Morag nalimtan nga namatay siya sa krus. May purohan nga ang unang sulat ni Juan aron pagpaila sa Ebanghelyo, nagtumong ining mga tawhana.

Ang Ebanghelistista nagsulat, naghan-ay ug nagkompleto ining mga sinulata sulod sa taas nga panahon. Tigulang na siyang

Ang pulong nahimong tawo

- 1** • ¹ Sa sinugdan diha na ang pulong.
 Ang Pulong diha sa Diyos,
 ug ang Pulong mao ang Diyos.
- ² Sa sinugdan siya uban na sa Diyos.
- ³ Pinaagi niya nahimo ang tanan,
 ug walay nahimo nga dili pinaagi niya.
- ⁴ Gikan niya ang tanang kinabuhi,
 ug ang maong kinabuhi kahayag sa
 katawhan.
- ⁵ Sa kangitngit midan-ag sab ang kaha-
 yag nga walay makapalong.
- ⁶ May gipadala sa Diyos
 nga ginganlag Juan.
- ⁷ Miabot siya aron pagsaksi sa kahayag,
 pagpaila ini aron ang mga tawo
 nga makadungog sa mensahe motoo.
- ⁸ Dili siya ang kahayag,
 apan saksi siya nga mopaila sa kahayag.
- ⁹ Kay ang kahayag nagsingabot na sa
 kalibotan,

• **1.1** Dili Diyos ra ang gihisgotan sa Ebang-
 helyo o ang kasabotan ra sa Diyos uban sa
 katawhan; hinuon unang gipunting ini ang
 talagsaong relasyon sa Amahan tali sa Anak: *si
 Jesus ang Anak* nga gikan sa Diyos. May
 pagduda dayon nga moabot.

1. Walay tungatunga tali sa Magbubuhay ug sa
 binuhat. Diyos ba ang Anak uban sa Amahan; o
 siya ba ang una ug ang labing taas sa tanang
 binuhat?

2. Diha sa Diyos walay maingon nga dili Diyos.
 Sama ba kawalay kinutoban ang Anak ug ang
 Amahan?

3. Kon usa ra ang Diyos, unsaon man nato
 pagsabot nga ang Amahan ug ang Anak naa
 niya mismo?

Sa *Pasiuna* sa Ebanghelyo, si Juan buot
 mopahayag sa misteryo.

Sa *sinugdan...* (b. 1). Ang Gen 1:1 naghisgot
 sa sinugdan sa panahon ug sa uniberso. Ang
 tanan gikan sa Diyos sa sinugdan; apan alang sa
 Diyos, ang panahon dili molabay; Ang Diyos
 mao ra kaniadto, karon ug sa kanunay sukad sa
 sinugdan. Kon buot tang makasabot nganong
 gimugna sa Diyos ang kalibotan, angay tang
 masayod nga diha sa Diyos kining sinugdana dili
 molabay. Ang Diyos sama sa dili kapugngan ug
 walay kinutobang gahom sa gugma. Mao nga
 ang Diyos nagpadayag sa dako niyang kamang-
 gihatagon ug gipakatawo ang iyang Anak,
 pinaagi ug diha niya mismo.

ang tinuod nga kahayag magdan-ag sa
 mga tawo.

¹⁰ Siya dinhi na sa kalibotan.
 Pinaagi niya gihimo ang kalibotan,
 apan ang kalibotan wala makaila niya.

¹¹ Mianhi siya sa kaugalingong katawhan,
 apan wala siya dawata.

¹² Hinuon, ang midawat niya ug mitoo
 sa iyang ngalan,
 gigamhan nga maanak sa Diyos.

¹³ Wala sila himoang mga anak sa
 Diyos sa tawhanong paagi.

Wala sila mangatawo nga mga anak sa
 tawhanong amahan,
 kay natawo man sila gikan sa Diyos.

¹⁴ Ang Pulong nahimong unod,
 ug mipabarog sa iyang tolda uban nato.
 Atong nakita ang iyang Himaya.

Ang himaya sa bugtong Anak gikan sa
 Amahan:
 puno sa grasya ug kamatuoran.

Ang Pulong... (b.1). Ang Diyos mao ang
 Amahan sa iyang pagpakatawo sa Anak. Sa
 Anak gipadayag ug gipakita ang kaugalingong
 kabahandianon: Unsaon man sa tawo pag-ila sa
 kaugalingong panagway kon walay salamin nga
 kapanaminan?

Si Juan naghisgot sa *Pulong sa Diyos*. Kining
 pulonga mahubad isip: Ang Pulong o ang hunahuna
 o mas maayo pa gyod: *Ang Pagpadayag
 sa Diyos*: ang iyang Anak.

Ang Anak ang *himaya* (Heb 1:1) ug ang
 dagway (Col 1:15) sa Amahan. Ang Anak dili
 kabahin sa Amahan, dili pod laing Diyos, kay
 wala man siyay iyang kaugalingon, apan ang
 tanang sa Amahan iya sab (Jn 16:15). Tungod
 ini, Diyos siya uban sa Amahan.

Pinaagi niya... (b. 3). Ang Diyos nagmugna sa
 uniberso pinaagi ug alang sa Pulong, kang kinsa
 makaplagan ang dili maihap nga binuhat, kali-
 botan ug espiritu lakip ang tanan nga, dungan
 niya, mahimong mga Anak sa Diyos (Ef 1:3-5).
 Ang matag usa nato hunahuna sa Diyos nga
 nabuhat: ang matag usa gumul ug gipana-
 langinan sa Diyos "diha" sa hingpit nga modelo
 sa tanan – ang Pulong.

Gikan niya... (b. 4). Kinaiya sa kinabuhi ang
 pagtubo sa kaugalingong gahom, hangtod nga
 maabot ang kahingkod. Kining pagtubo alang
 nato natural sa anak. Ang maong pagtubo angay
 sa Anak, dili sa Amahan. May duha ka aspekto
 diha sa Anak: una, sama sa Amahan Diyos siya

namatay, sa mga tuig 95 (A.D.) ug ang iyang mga tinun-an nagmantala ini. Kining kuti
 nga pamaagi nakapaklaro nganong may pagsublisubli, ug ngano nga may mga bahin ini
 nga klarong nagkayamukat bisag kining basahona gihan-ay ug giplano pag-ayo.

¹⁵ Sa dayag nagsaksi niya si Juan ug miingon,

“Ang akong gisulti ninyo nga mosunod nako diha na sa wala pa ko, kay nag-una siya nako.

¹⁶ Gikan sa iyang kapuno kitang tanan nakadawat sa walay puas nga grasya.

¹⁷ Pinaagi ni Moises gihatag sa Diyos ang balaod, apun ang grasya ug ang kamatuoran miabot pinaagi ni JesuCristo.

¹⁸ Wala pay nakakita sa Diyos. Ang bugtong Anak sa Diyos nagpaila niya, ang naa sa sabakan sa Amahan.

UNANG BAHIN: MIPAILA SI JESUS SA IYANG KAUGALINGON PINAAGI SA MGA TIMAAN

Ang mensahe ni Juan

• ¹⁹ Kini ang gisulat ni Juan diha nga ang mga Judio nagpadalag mga pari ug Levita pagpangutana “Kinsa ka?”

²⁰ Gisulti niya ang tinuod; mitubag siya, “Dili ako ang mesiya. ²¹ Nangutana sila, “Kinsa diay ka? Si Elias?” “Dili,” mitubag siya. “Ikaw ba ang propeta?”

ug dili mag-antos og sakit o kakulang. Ikaduha, naa sa Anak ang kinaiya pagtahan. Gitahan niya ang kaugalingon aron himayaon ug ituboy sa Amahan.

Tungod ini, ang Anak sa Diyos mianhi sa atong kalibotan dili lang aron pagluwas nato kondili, aron paghukas sa kaugalingong himaya hangtod nga himayaon siya sa Amahan (Fil 2:5-11). Sa ingon, ang tanang binuhat nga *gimugna pinaagi niya*, gimandoan sa samang balaod sa kinabuhi, kamatayon ug pagkabanhaw.

May gipadala... (b. 6). Sa duha ka tudling 6-8 ug sa 15, si Juan, ang tagsulat sa Ebanghelyo, nagsulti mahitungod ni Juan, ang Magbubunyang, ang nag-una ni Jesus.

Sa wala pa matawo si Jesus, ang Pulong sa Diyos mao ang kahayag nga nagdan-ag ug naggiya sa katawhan. *Siya ang Kaalam sa Diyos* (Pan 8:22-24 ug Klm 7:22-30) nga *naglamdag sa matag tauo*, bisan sa layo sa pagtoo. Kining kahayaga wala mapakyas, bisan sa wala makaila sa Diyos. Diha siya sa kaamgohan sa mga tarong sa tanang kaliwat ug panahon.

Apan diha ni Jesus, *ang kahayag miabot* sa katawhan sa bag-ong paagi. Miabot siya sa kaugalingong panimalay: ang katawhan sa Israel.

... *nahimong unod...* (b. 14). Si Juan naggamit sa pulong *Unod* aron mahatagag gibugaton ang pagpaubos sa Diyos, nga bisag Espiritu, nahimong binuhat nga may lawas nga mamatay. Si Juan nag-ingon: ug nahimong tauo, ug dili: “misul-ob sa dagway sa tauo”, kay ang Anak sa Diyos sa tinuod nahimong tauo.

Mipuyo uban nato... Si Juan miingon: “*mipabarog sa iyang tolda uban nato.*” Gipasabot ang sagradong tolda, ang santuario sa mga Judio sa kamingawan: sa maong tolda, ang Diyos nag-uban nila (Ex 33:7-11). Sa pagkatinuod, si Jesus, ang Anak sa Diyos nga nahimong tauo, mao ang Templo sa Diyos diha sa katawhan (Jn 2:21), templo nga mapaubsanon ug delikado sama sa tolda didto sa kamingawan. Hinuon, diha niya ang kapuno sa Diyos. Ang mga tinun-an nakasinati sa iyang Himaya sa

pipila ka higayon sa iyang kinabuhi uban nila (Jn 2:11 ug sa Lc 9:32). Nakita nila ang iyang Himaya sa Pasyon ug Pagkabanhaw.

Giunsa man sa Pulong pag-anhi aron pagluwas nato? Si Juan wala maghigot sa pagluwas nato sa bung-aw sa sala; mas gipalabi niya ang paghigot ni Jesus nga naghatag natog kahigayonan pagkab-ot og kahimtang nga wala ta damha ug lapas pa sa atong makab-ot: Gihimo ta niya nga mga Anak sa Amahan, basta mooto ta sa iyang ngalan, sa Diyosnon niyang persona.

...*grasya ug...* (b. 17). Ang grasya ug ang kamatuoran mao ang duha ka kinaiya sa Diyos (Ex 34:6-7). Kining mga pulonga gisublisubli sa Salmo 89. Sama sa pagbalikbalik sa usa ka awit. Si Juan nagpasabot nga iyang naila ang kahingpit sa pagkaDiyos ni Jesus (Col 2:9).

...*ang balaod...* (b.17). Samtang gihinudoman ang mga sala sa Israel, ang kasaysayan sa Biblia nagtagna sa panahon nga ang balaod dili na kinahanglang ikulit sa bato o isulat sa mga basahon (Jer 31:31).

Moabot ang adlaw nga ang Diyos magbag-o sa kasingkasing sa makasasala (Ez 36:26) aron mosugod ang relasyon sa matuod nga gumga ug kamatuoran tali sa Diyos ug sa katawhan (Os 2:21-22). Si Juan nagpamatuod nga ang gitagna nga panahon sa matuod nga gumga ug kamatuoran (sa matuod nga tinoohan) *miabot pinaagi ni JesuCristo.*

ANG NATING KARNERO

• ¹⁹. Ang mga awtoridad sa balaod nakapangutana sa kaugalingon: “kinsa siya nga kinaugalingong nagwali?” Niadtong panahona, may nagkalinlaing pundok nga Judio nga namunyang, o nagligo, isip ritwal sa paglimpyo o paghinlo ug aron mas madali ang pag-abot sa Mesiya.

Mahitungod sa pagwali ug pagpamunyang ni Juan, ang Magbubunyang, tan-awa sa Lucas 3:10.

Ang Mesiya mao ang ngalan nga gihatag sa mga Judio sa gipaabot nga Manluluwas. Gipa-

“Dili.” mitubag siya pag-usab. ²²Unya, miingon sila, “Tug-ani mig kinsa ka aron may ikatubag mi sa nagpadala namo. Unsay ikasulti nimo sa imong kaugalingon?”

²³Mitubag si Juan ginamit ang mga pulong ni propeta Isaias: “*Ako ang nag-singgit sa kamingawan: Tul-ira ang dalan sa Ginoo.*”

²⁴Gipadala ang mga Pariseo ²⁵busa, nangutana silag dugang ni Juan, “Nganong namunyag ka man kon dili ka pa ang Mesiyas ni si Elias ni ang Propeta?”

²⁶Mitubag si Juan, “Gibunyagan tamo sa tubig, apan may nagbarog diha ninyo nga wala mo makaila.”

²⁷Sunod siya nako, apan dinhi na siya sa wala pa ko. Dili ko angayng mohubad sa liston sa iyang sandalyas.”

²⁸Nahitabo ni sa Betabara, sa suba Jordan diin si Juan namunyag. ²⁹Sa sunod adlaw, nakita ni Juan si Jesus nga nagpadulong niya. Miingon si Juan: Anaa ang kordero sa Diyos nga nagwagtang sa mga sala sa kalibotan.

³⁰Siya ang akong giingon nga sunod nako. Nag-una siya nako, kay diha na man siya sa wala pa ko. ³¹Ako mismo wala makaila niya. Namunyag ko sa pag-andam para niya, aron mapadaya siya sa Israel.

³²Nagmatuod sab ini si Juan sa pag-ingon: Nakita ko ang espiritu nga mikanaog gikan sa langit sama sa pati, ug mikunsad niya. ³³Wala ko makaila niya, apan ang Diyos nga nagsugo nako sa pagbunyag miingon: Ang imong makita nga kanaogan ug kunsaran sa Espiritu, siya ang nagbunyag diha sa Espiritu Santo.

³⁴Tinuod nga ako ning nakita. Nagpahayag ko nga siya ang Pinili sa Diyos.

Ang unang mga tinun-an

• ³⁵Sa sunod adlaw, didto na sab si Juan uban sa duha ka tinun-an. ³⁶Samtang naglakaw si Jesus si Juan nagtan-aw niya ug miingon “Anaa ang kordero sa Diyos.” ³⁷Nadungog sa

abot sab nila ang Propeta, apan dili tataw kon ang Propeta lahi ba sa Mesiyas nga gipaabot. Gitooan nga si Propeta Elias mopakita pag-usab sa dili pa moabot si Jesus (Mc 9:11).

...ang kordero... (b. 29). Sa pinulongan sa mga Judio ang pulong “karnero” mahimong sabton nga sulugoon. Si Jesus ang sulugoon sa Diyos, ang gimantala sa mga propeta, ang nagsakripisyo sa ilang kaugalingon alang sa kaigsoonan. Siya pod ang matuod nga kordero, puli sa kordero sa Paskwa sa mga Judio (Mc 14:12).

ANG PAGDISKOBRE NI JESUS

• 35. Kining Ebanghelyoa gisulat ni Juan nga Ebanghelista ug dili ni Juan nga Magbubunyag. Si Juan nga Ebanghelista usa sa unang duha ka tinun-an nga misunod ni Jesus (b. 39).

Tumong ni Juan ang pagtabang nato pagsabot sa lawom nga kahulogon sa mga buhat ni Jesus nga naa sa gagmayng detalye nga dili dayon makita. Pananglitlan, ang Biblia nagsugod sa balak nga nagsaysay sa pagmugna sa kalibotan sulod sa pito ka adlaw, ug tungod sa saysay sa Pagmugna, ang sinugdan sa pagpang-alagad ni Jesus gihulagway pod nga daw nahitabo sulod sa usa ka semana (ang pito simbolikong numero), b. 29,35,43.

Sa unang adlaw si Juan nga Magbubunyag nagmatuod nga may nagbarog diha ninyo nga wala mo makaila. Atong nakita sa unsang paagiha nga sulod sa usa ka semana, si Juan nga Magbubunyag unang nakadiskobre ni Jesus. Ug unya, ang sunod, si Juan, si Andres, ug si Simon.

Ang kataposang adlaw sa unang semana natunong sa kasal sa Cana, diin gipakita si Jesus sa iyang himaya.

Unsay inyong gipangita (b. 38). Si Juan wala malimot sa unang mga pulong nga gisulti ni Jesus. Buot pod tang makailag kinsa si Jesus, apan gipangutana ta niya unsay naa sa atong kailadman, kay wala man tay makuha pinaagi lang sa pagtan-aw niya, kon dili ta motahan sa atong kaugalingon.

Kining duha ka tinun-an misugod pagpuyo uban ni Jesus. Sa pag-abot sa panahon, nadiskobrehan nila ang Magtutudlo nga siya ang Mesiyas, ang Anak sa Diyos. Tinuod sab ni alang nato. Mitubo ta sa pag-ila ni Jesus samtang nagpanaw ta sa kinabuhi.

Si Juan nga Magbubunyag wala magsilos, gidasig niya ang iyang mga tinun-an sa pagsunod ni Jesus, ug wala madugay, ang unang duha nagdalag mga kauban. Sa samang paagi, nasuod ta ni Jesus tungod sa laing tawo nga nagpaambit nato bahin niya o nagpaapil nato sa apostolikang kalihokan.

Kining duha ka tinun-an nakaila ni Jesus. Apan mas haom ang pag-ingon, nga si Jesus nakaila sa mga tawo nga gipiyal kaniya sa Amahan. Mao nga nailhan niya si Natanael nga iyang nakita *ilalom* sa *igera*. Alang sa mga Judio, kining tudlinga angay sa magtutudlo sa Balaod nga nagtudlog tinooan, kay kasagaran, magtudlo sila ilalom sa kahoy. Mao nga si Jesus nakaila sab ni Simon nga gipili sa Amahan nga Bato sa Simbahan (Mt 16:18).

Makita ninyo... basaha sa Gen 28:12.

duha ka tinun-an ang iyang gisulti ug misunod sila ni Jesus. ³⁸Milingi si Jesus, ug nakita niya nga nagsunod sila. Busa, nangutana siya, “Unsay inyong gipangita?” Mitubag sila, “Rabi, (sa ato pa, magtutudlo), diin ka magpuyo?” ³⁹Mitubag siya, “Dali ug tan-aw.” Miku-yog sila ug nakita nila ang iyang gipuy-an ug nipuyo sila uban niya adtong adlaw. Mga alas kwatro to sa hapon.

⁴⁰Usa sa duha nga nakadungog ni Juan mao si Andres, ang igsoon ni Simon Pedro. Misunod siya ni Jesus.

⁴¹Unya, sayo sa sunod buntag nakita ini ang igsoong si Simon ug giingnan, “Nakaplagnan namo ang Mesiyas” (sa ato pa, ang Cristo).

⁴²Dayon, gidala niya si Simon kang Jesus nga mitutok niya ug miingon: Si Simon ka, anak ni Juan. Sukad karon nganlan ka nag Kefas (sa ato pa, Bato).

⁴³Sa sunod adlaw miadto si Jesus sa Galilea ug nakahibalag ni Felipe nga iyang giingnan, “Sunod nako.”

⁴⁴Si Felipe taga Betsaida, diin nagpuyo si Andres ug si Pedro.

⁴⁵Unya, nakita ni Felipe si Natanael nga giingnan, “Gikahibalag namo ang

gihisgotan ni Moises sa basahon sa balaod ug sa mga propeta – si Jesus, anak ni Jose nga taga Nazaret.”

⁴⁶Mitubag si Natanael, “May maayo ba gikan sa Nazaret?” Mitubag si Felipe: “Dali ug tan-aw.”

⁴⁷Sa nakita na ni Jesus si Natanael nga miduol niya, miingon siya, “Tinuod ni nga Israelita. Dili maot.”

⁴⁸Nangutana si Natanael kang Jesus: “Nganong nakaila ka nako?” Mitubag si Jesus, “Nakita tika ilawom sa iger a sa wala ka pa tawga ni Felipe.”

⁴⁹Mitubag si Natanael, “Rabi (magtutudlo), Anak ka sa Diyos, ang Hari sa Israel.”

⁵⁰Mitubag si Jesus, “Miingon lang ko nga nakita tikaw ilawom sa iger a sa mitoo ka na. Makakita kag labaw pa ini. ⁵¹Unya, miingon si Jesus, “Sa pagkatinuod sultihan tikaw makakita ka sa langit nga maabli ug sa mga Anghel sa Diyos nga mosaka ug manaog diha sa Anak sa Tawo.”

Ang kasal sa Cana

2 • ¹Human sa tulo ka adlaw dihay kasal sa Cana sa Galilea. Didto ang inahan ni Jesus. ²Gidapit pod si

ANG MGA TIMAAN NI JESUS

• **2.1** Ang semana sa pagdiskobre ni Jesus natapos atol sa Kasal sa Cana. Tinuod nga didto si Jesus sa kasal dala ang mga tinun-an aron pag-apil sa kinantahay, sayaw ug inum-inom. Ang iyang presensya ug pag-apil nakabalaan dili lang sa panagtiayon, apan sa kasaulogan ug panaghiusa.

Ang mga tinun-an nagsugod pa sa pag-ila ni Jesus, apan may usa nga nakasabot ug mitoo na niya: si Maria, ang Inahan. Nganong nakahunahuna man siya sa paghangyo ni Jesus paghimog milagro? Nasayod ba siyang daan nga si Jesus makahimog milagro? Wala siya mohangyo aron pagkabig sa makasasala, o aron paghatag og kalan-on sa gugutom, hinuon, naghangyo siya og milagro o talagsaong buhat: nga dili maulawan ang pamanhonon.

Si Jesus mitubag kang Maria sa ingon nga kon lain pang tawo ang iyang giatubang morag iyang gibadlong, apan kay inahan man niya, nagpaila sa lawom nilang pagbinatiay nga molatas sa mga pulong nga nalitok. Si Jesus wala maghunahuna pagsugod sa iyang misyon sa maong paagi o sa maong higayon, apan ang iyang espiritu nakaila sa Espiritu nga nagsulti pinaagi sa inahan, ug mitugot siya nga mahimo ang unang milagro-song *timaan*.

Maayong timan-an nga si Juan nagsaysay og pito lang ka milagro ni Jesus; usahay iya ning tawgog mga *buhat*, usahay *mga timaan*, mga buhat sa Anak sa Diyos nga nagpadayag sa Paghari sa Diyos. Mga timaan ni, sa ato pa, butang nga makita, nga makatabang nato pagsabot sa iyang tahas: ang pagpatunhay sa kinabuhi ug pagbag-o sa kalibotan.

Busa, si Juan naghigot sa pipila ka detalye ining hitaboa nga hulagway sa espirituhanong kamatuoran. Mitambong si Jesus og *kasal*, morag pasiuna ni sa pag-andam alang sa ubang kasal sa Diyos uban sa katawhan. Si Jesus naghigot nga wala pa moabot ang iyang takna, apan sa pagkatinuod, ang matuod nga *takna* mao ang iyang Kamatayon ug Pagkabanhaw.

Si Juan mipuno nga gigamit ni Jesus ang *tubig nga gamiton sa mga Judio* paglinis sa kaugalingon. Anaa kanunay sa hunahuna sa mga Judio ang paglikay nga “mahugawan”, mao nga gipadaghan ang mga ritwal sa panghinlo sa ilang relihiyon. Apan si Jesus, pinaagi sa paghimo sa tubig nga bino nagpasabot nga dili nato masaypan ang tinuod nga relihiyon, sa kahadlok sa sala: ang importantanti mao ang pagdawat gikan ni Jesus sa Espiritu nga, sama sa bino, magtulod nato pagguba sa naandang tulumanon ug sa kahikitan sa kaugalingong kahibawo o kasayoran.

Jesus, uban ang iyang mga igsoon ug tinun-an.³ Sa nahurot na ang bino, ang inahan ni Jesus miingon niya, “Wala na silay bino.”

⁴Mitubag si Jesus, “Ang imong hunahuna dili akoa Babaye? Wala pa moabot ang akong panahon.”⁵ Apan giingnan sa inahan ang mga sulugoon, “Buhata ang iyang isulti.”

⁶May gibutang sa duol nga unom ka tadyaw, sudlanag tubig, nga gamiton sa mga Judio alang sa seremonyas sa panghugas. Ang matag tadyaw kasudlag 20 o 30 ka galon nga tubig.⁷ Miingon si Jesus sa mga sulugoon: “Punag tubig ang mga tadyaw.” Ug ilang gipuno.⁸ Unya, miingon siya, “Kab-ig dyotay ug dad-a sa tinugyanan.” Ug ilang gibuhat.

⁹Gitilawan sa tinugyanan ang tubig nga nahimong bino, apan wala siya masayod ug diin ni gikan. Ang mga sulugoon ra nga naghakot sa tubig ang nasayod. Busa, gitawag sa tinugyanan ang bana ug¹⁰ giingnan, “Ang tanan modalit pag-una sa kinamaayohang bino hangtod nga nakainom na pag-

ayo ang dinapit. Dayon, isunod ang dili kaayo maayo. Apan imong gitagoan ang labing maayo hangtod karon.”

¹¹Mao ni ang unang milagro ni Jesus sa Cana sa Galilea. Gipadayag niya ining paagiha ang iyang himaya, ug mitoo niya ang iyang mga tinun-an.

• ¹²Unya, si Jesus, ang iyang inahan, ang mga igsoong lalaki ug mga tinun-an nangadto sa Cafarnaum. Mipuyo sila didto sa pipila ka adlaw.

Gilimpiyohan ni Jesus ang Templo

• ¹³Sa hapit na ang Pasko sa Pagsaylo sa mga Judio miadto si Jesus sa Jerusalem.¹⁴ Nakita niya sa hawanan sa Templo ang namaligyag baka, karnero, ug pati, ingon man ang nangilis og kwarta nga nanglingkod.

¹⁵Naglubid si Jesus og lapdos ug giabog sa hawanan sa Templo ang tanan lakip ang mga karnero ug nating baka. Gilimbuwad niya ang lamesa sa nangilis og kwarta ug gilabay ang mga sinsiyu.¹⁶ Giingnan niya ang namaligyag pati, “Kuhaa ni ug dad-a sa gawas!

Mao nga si Jesus *nagpadayag sa iyang himaya* sa nagsugod pagdiskobre niya. Si Maria nagdalag panalangin kang Juan nga Magbunbunyang (Lc 1:39); ug karon nangilabot siya aron masugdag dali ang Ebanghelyo. Si Maria dili na mosulti diha sa Ebanghelyo. Ang kataposang mga pulong niya mao: “Buhata ang iyang isulti.”

Sa unang mga adlaw human sa Pagbunyang kaniya ni Juan, si Jesus nakig-ambitay uban sa grupo sa iyang mga paryenti ug katagilungsod nga gitawag sa Ebanghelyo: “iyang mga igsoon”. Basaha ang komentaryo sa Mc 3:31.

• ¹². Ang kasal sa Cana mitapos sa unang bahin sa Ebanghelyo, nga gitawag natog Semana sa Pagdiskobre. Ang laing bahin nagsugod ug dinhi gihan-ay ni Jesus ang iyang relasyon sa kalibotan sa mga Judio ug sa ilang paglaom. Si Juan naghatag sa upat ka talan-awon:

– si *Jesus didto sa Templo*: Ang mga pari pakisapi, ug si Jesus istrikotong naghukom nila,

– si *Jesus ug si Nicodemo*: Si Nicodemo nagpadayag sa mga kahingawa sa makinAAD-manon ug sa matoohong katilingban sa mga Judio,

– *ang Babayeng Samariyanhon*: Ang pagpakigbinayloay ni Jesus uban sa katawhan nga may kaugalingong gitooan,

– *giayo ni Jesus ang Anak sa Opisyal*: Gipasabot ni Jesus nga kadaghanan sa miduol nangita niya tungod sa mga milagro.

• ¹³. Wala pa makasugod si Jesus sa iyang pagwali. Miadto siya sa Templo sa Jerusalem, ang kasingkasing sa Judiong nasod ug sentrong simboliko sa ilang relihiyon (Mc 11:12). Ang Templo dapit sab diin ang kahiwian ug ang kahakog sa gahom nakagamot na. Sa Templo, ang katawhan nag-agad kanunay sa mga serbisyo sa mga pari aron paghalad sa sakripisyo. Ang awtoridad ug gahom sa mga pari naangkon nila gumikan sa Templo. Sa Templo gihalad ang mga hayop istip sakripisyo ug gasa sa katilingban. Ang templo tinubdan sa dakong pundo sa salapi sa mga pangulong Pari. Gawas pa, nagbuhis ang namaligyay ug nangilisay og kwarta.

Nagdilaab...(b. 17). Gikutlo ni sa Salmo 69. Ang kasilag sa mga pangulong pari kang Jesus magdala niya sa kamatayon.

Ang apostoles wala makasabot ining mga pulonga, kay niadtong panahona walay laing mas balaan alang nila gawas sa Templo ug sa Balaang Kasulatan. Apan sa kaulahian nasayaran nga bisan ang labing yanong mga pulong ni Jesus may gibug-aton sama sa Balaang Kasulatan. Nasabtan nila nga si Jesus matuod nga Templo. Bisag karon may nagtukod pag mga templo ug nangitag mga dapit diin makatagbo sila sa Diyos aron makadawat sa panalangin. Ang Diyos nag-uban nato kanunay pinaagi ni Jesus, ang mohatag sa mga grasya ug panalangin sa Diyos.

Ayawg himoang merkado ang balay sa akong Amahan.”¹⁷ Busa, nahinumdom ang mga tinun-an sa Kasulatan: *Gilamoy ko sama sa kayo sa akong gugma alang sa imong balay.*

¹⁸Unya, ang mga Judio nangutana ni Jesus, “Asa ang mga timailhan nga nagmatuod nga may katungod ka sa pagbuhat ini?”¹⁹ Mitubag si Jesus, “Gub-a kining templo, ug sa tulo ka adlaw pabarogon ko pag-usab.”

²⁰Mitubag ang mga Judio, “Mikabat og 46 ka tuig ang pagbuhat sa templo unya, tukoron lang nimo sa tulo ka adlaw?”²¹ Apan ang templo nga gipa-sabot ni Jesus mao ang iyang lawas.²² Sa nabanhaw na siya sa mga patay, anha pa mahinumdom ang mga tinun-an sa iyang gipamulong. Busa, mitoo sila sa Kasulatan ug sa gisulti ni Jesus.

²³Didto si Jesus sa Jerusalem sa Pangilin sa Pagsaylo. Daghan ang nanoo niya sa pagkakita nila sa mga milagro nga iyang gibuhat.²⁴ Apan wala si Jesus magsalig, kay nakaila siya nilang tanan.²⁵ Wala siya magkinahanglag mosaksi kang bisag kinsa, kay nasayod siya unsay naa sa kada usa.

• 3.1 PAGPAKATAWO PAG-USAB

Si Nicodemo relihiyosong pagkatawo. Dako siyag tinguha pag-ila sa Diyos ug sa Iyang pamaagi, mao nga miadto siya ni Jesus, ang Magtutudlo sa tinooan. Wala kaayo siya magkinahanglan nga makadawat og mga pagtulun-an kondili, nga magbag-o siya. Kini sab ang atong gikinahanglan: pag-ila sa kawalay mahimo nato. Kon kita ra, ug kon walay Diyos, ang mga babag, magpugong nato pagkab-ot sa madagayaang kinabuhi. Sama ni Nicodemo, bisan (o tungod ba kaha) sa nagtumpitumpi tang kasinatian ug kahibawo, *natigulang ta.*

...*pagpakatawog...*(b. 4). Walay tawo nga makapahimugso sa iyang kaugalingon, ug sama nga nadawat ta ang *kinabuhi gikan sa lawas sa uban*, makadawat sab ta sa *kinabuhi sa Anak sa Diyos* gikan sa Espiritu Santo.

Moingon ang tanan nga buhi sila: kay naglihok sila, naghunahuna, ug makahimog mga desisyon... Apan, kining tanan *kinabuhi ra sa lawas*, o kinabuhi sa tawo nga wala pa magmata.

Ang laing kinabuhi, ang kinabuhi sa Espiritu, mas tulukibon, kay nahitabo ni sa kailadman sa atong pagkatawo. Atong makita ang iyang dagway; mamatikdan ang nawong ug panglihok, apan dili makita ang lihok sa Diyos sa iyang kailadman. Hinuon, ang nagmata nga magtotoo

Si Jesus ug si Nicodemo

3¹ May pangulo sa mga Judio nga ginganlag Nicodemo, sakop sa pundok sa mga Pariseo.² Usa ana ka gabii, miadto siya kang Jesus ug miingon: “Rabi, nasayod mi nga magtutudlo ka nga pinadala sa Diyos. Walay makahimo sa imong mga milagro kon wala niya ang Diyos.”

³Si Jesus mitubag: “Sultihan tikaw: walay makakita sa Gingharian sa Diyos gawas kon matawo siya pag-usab gikan sa ibabaw.”⁴ Mitubag si Nicodemo, “Unsaon man pagpakatawog usab sa tigulang na? Makasulod ba siya sa sabakan sa inahan aron magpakatawog usab?”

⁵Si Jesus mitubag, “Sa pagkatinuod, sultihan tikaw: Walay makasulod sa gingharian sa Diyos gawas kon matawo siyag usab sa tubig ug sa Espiritu.⁶ Ang gianak sa unod, unod; apan ang gianak sa Espiritu, espiritu.”⁷ “Ayawg kahibulong nga moingon ko: ‘Kinahanglang magpakatawo mog usab gikan sa ibabaw.’⁸ Mohuros ang hangin bisag asa. Makadungog ka sa paghuros. Apan dili ka makamatikod ni

nga sa kanunay gigiyahan sa Espiritu, sa hinay-hinay makadiskobre sa kausaban nga nakaaghat sa iyang mga lihok ug ambisyon. Mobati siya nga gawasnon uban sa Diyos, ug wala siya kahadlok. Masinati niya nga dili ang kaugalingon ray nagdumala sa iyang kinabuhi, apan may lain nga nagpuyo diha niya. Gani, dili siya makasulti unsay nahitabo sa iyang kailadman.

Si Jesus nagtandi sa lihok sa Espiritu sa huyohoy sa hangin nga atong mabatian, bisag dili makita ug mahikap. Angay tang hinumdoman ang mga pulong ni Jesus – ang pulong “ginhawa” nagpasabot og “Espiritu” ingon man “hangin”.

Kinahanglan nga *matawo ta pag-usab sa tubig ug sa Espiritu.*

Nagpunting ni sa bunyag. Dili nato hunahunaon nga kon makadawat na ta sa tubig sa bunyag, makabaton dayon tag kinabuhi diha sa Espiritu: hinuon, angay tang masayaran nga kasagaran, ang tawo bunyagan aron matisok diha niya ang binhi sa kinabuhi sa Espiritu: ang gitudlo sa Ebanghelyo gitumong sa mga hamtong nga nakabig sa Kristohanong Pagtoo. Lahi ang bunyag sa mga bata. Ang mga batang bunyagan timailhan nga nakaambit na sila sa kinabuhi ni Jesus diha sa Kristohanong Katilingban. Apan angay silang hatagan sa pagtulun-an mahitugod sa pagtoo aron magiyahan sila alang sa pagbag-o sa kaugalingon.

mahibawog hain ni padulong. Ingon sab ini ang matawo sa Espiritu.”

⁹Nangutana si Nicodemo, “Unsaon pagkahimo ini?” ¹⁰“Wala ka ba mahibawo nga magtutudlo ka man nga inila sa Israel?”

• ¹¹Sa pagkatinuod, sultihan tikaw: Nagsulti mi sa among nahibawan, ug nagmatuod sa among nakita, apan wala ninyo dawata ang among pag-saksi. ¹²Kon dili ka motoo sa akong gisulti mahitungod sa mga butang nga kalibotanon, dan, unsaon man nimo pagtoo kon mosulti ko bahin sa mga butang nga langitnon? ¹³Gani wala pay misaka sa langit gawas sa nanaog gikan sa langit, ang Anak sa tawo.

¹⁴Ingon nga gipataas ni Moises ang bitin sa disyerto, ang anak sa tawo kinahanglang ipataas pod, ¹⁵aron ang

motoo niya makabaton og kinabuhing dayon. ¹⁶Ingon ini ang gugma sa Diyos sa kalibotan. Gihatag niya ang bugtong anak aron ang motoo dili mamatay kondili, makabaton sa kinabuhing dayon.

¹⁷Wala ipadala sa Diyos ang anak aron pagsilot kondili, aron pagluwas sa kalibotan. ¹⁸Dili silotan ang motoo niya. Apan ang dili motoo nasilotan na, kay wala man siya motoo sa bugtong anak sa Diyos. ¹⁹Kini ang paagi sa paghukom: naabot na sa kalibotan ang kahayag, apan gipalabi sa mga tawo ang kangitngit kay sa kahayag tungod sa kadaotan sa ilang binuhatan. ²⁰Ang nagbuhat og daotan dili gustog kahayag. Dili siya moduol sa kahayag, kay mabisto man ang daotang mga buhat. ²¹Apan ang nagpuyo sumala sa kamatuoran moduol sa kahayag aron ma-

Sama sa kadaghanan sa Israel, si Nicodemo relihiyoso ug magtotoo. Apan, ngano kaha nga sa gabii man siya moadto kang Jesus? Tingalig dili niya buot nga mamiligro ang iyang posisyon ug dungog o naglikay ba hinuon siya nga makitan sa mga kaubang Pariseo nga nagduda ni Jesus; o dili siya gustong makigsagol sa mga yanong tawo nga nag-alirong ni Jesus. Dili ni kinaiya sa tawo nga maingon nga *natawo na pag-usab*: unta nakalingkawas na siya sa daghang nakaulipon ug nakagaapos niya. Ang *natawo pag-usab* miuban ni Jesus sa dakong tinguha ug kalipay diha sa Simbahan sa mga kabos.

Unsaon man...(b. 4). Nakapangutana si Nicodemo. Aron makasulod sa kinabuhì diha sa Espiritu, kinahanglan nga masayod ta sa plano sa Diyos alang nato. Apan walay makahisgot pag-ayo ining mga butanga gawas sa Anak sa Diyos. *Iya nang gipadayag* ang suod nga kinabuhì niya uban sa Diyos, ug nakasulti na siya mahitungod sa *tawhanong mga butang*; ug sa mga kamatuoran mahitungod sa Gingharian sa Diyos nga iyang gidala. Daghan sa namati ni Jesus dili makadawat sa iyang gisulti mahitungod sa Paghari sa Diyos; gani mas dyotay pa ang ilang pagtagad sa iyang gipadayag mahitungod sa misteryo sa Diyos. Gipadayag ni Jesus kanato ang tanan nga wala nato mahibaw-i ug matugkad. Mao nga ang kristyano dili lang ang tawo nga “mitoo sa Diyos.” Mga kristyano ta, kay mitoo ta sa baranganan ni Jesus mahitungod sa Diyos ug sa iyang plano sa tibuk kaluwasan.

• 11. ANG PLANO SA DIYOS

Ang Ebanghelyo ni Juan lahi sa uban. Kasagaran, ang mga pulong ni Jesus gipun-ag pamahayag mahitungod sa pagtoo, nga iyang suportahan sa ubang pamahayag nga gibungat

ni Jesus sa laing higayon. Mao ni ang nahitabo dinhi.

Ining planoha dunay bahin nga lisod kaayong dawaton: nga ang Anak sa Tawo ilansang sa krus ug mabanhaw (*ibayaw siya sa taas sama rag kahulogon sa nahauna*). Si Jesus nagpahinumdum nila sa *bitin ditto sa kamingawan*. Kining saysaya sa Biblia (Num 21) pasiuang paghulagway sa mahitabo ni Jesus. Hinuon, ang mga Judio wala makatugkad sa kahulogon sa maong mensahe; sa pagkatinuod, ila lang gipalabay ang tanang panagna mahitungod sa kasakitan sa ilang Manluwas sa walay pagsabot.

Kinahanglang usbon o bag-ohon nila ang panghunahuna. Ang mga Judio nag-ampo aron moabot ang Diyos, mohukom sa kalibotan ug mosilot sa daotan. Apan ang Diyos nagpadala sa kaugalingong Anak aron *pagluwas sa kalibotan*.

May ubang tudling sa Bag-ong Kasabotan nga nag-ingon nga dili angay nga atong higugmaon ang kalibotan; morag sukwhi ni sa atong nabasa: *Ingon ini ang gugma sa Diyos sa kalibotan*. Ang hinungdan ini mao nga ang pulong kalibotan daghag kahulogon.

Una, ang kalibotan nagkahulogon sa tanang binuhat nga maayo, kay minugna man sa Diyos. Apan ang sentro ining diyosnong mugna mao ang tawo nga naimplowensyahan sa gahom ni Satan (8:34 ug 44). Ang tanang gimugna sa makasasala sama sa bahandi ug sa mga sistemang sosyal nakaduhig, nakadaot ug nagamit alang sa daotan. Mao nga *wala ipadala sa Diyos ang iyang anak aron pagsilot kondili, aron pagluwas sa kalibotan*.

Gani, bisag ang Pagkabanhaw ni Jesus nakahimog talagsaong gahom sa tibuk kasaysayan, ang kusog nga bul-og sa kadaotan nagpadayon pagguyod sa tanang midumili pagdawon sa

padayag nga matinud-anon siya sa Diyos.

Kataposang pagsaksi ni Juan

• ²² Human ini, si Jesus ug ang iyang mga tinun-an nangadto sa Juda diin namunyang sila. ²³ Namunyang pod si Juan sa Enon, duol sa Salim, kay daghan didtong tubig. Nangadto niya ang mga tawo ug gibunyagan sila. ²⁴ Wala pa prisoha si Juan adtong panahona.

²⁵ Nakiglantogi ang mga tinun-an ni Juan sa usa ka Judio mahitungod sa espirital nga pagpanglimpyo. ²⁶ Unya, miduol sila ni Juan ug miingon, “Rabi, kadtong kauban nimo tabok sa Jordan nga matud pa nimo maayo kaayong tawo, namunyang karon ug nangadto kaniya ang tanan.”

²⁷ Mitubag si Juan, “Walay tawo nga makahupot bisag unsa gawas kon gihatag ni gikan sa langit. ²⁸ Mga saksi mo sa akong pag-ingon, “Dili ko si Cristo, apan gipadala ko aron mag-una niya!

²⁹ Ang pamanhonon ray tag-iya sa pangasaw-onon. Ang higala sa pamanhonon maghulat ug maminaw. Malipay

siya inig kadungog sa tingog sa pamanhonon. Niining paagiha mahingpit ang akong kalipay. ³⁰ Kinahanglan nga modako siya ug mogamay ko.”

³¹ “Ang gikan sa ibabaw, labaw sa tanan. Ang gikan sa yuta, yutan-on ug ang iyang mga pulong kalibotanon. Ang gikan sa langit nagsulti sa iyang nakita ug nadungog. ³² Nagmatuod siya sa tanan, apan walay midawat sa iyang gisulti. ³³ Ang midawat sa iyang gisulti nagmatuod nga matinud-anon ang Diyos. ³⁴ Ang gipadala sa Diyos nagsulti sa mga pulong sa Diyos; walay sukod ang paghatag niya sa Espiritu.

³⁵ Ang Amahan nahigugma sa anak, ug gisalig ang tanan sa iyang kamot. ³⁶ May kinabuhing dayon ang motoo sa anak. Apan dili makabaton ug kinabuhi ang dili motoo sa anak ug kanunay, siyang mag-atubang sa hustisya sa Diyos.

Ang babayeng Samariyanhon

4 • ¹ Nasayod ang Ginoo nga nakadungog na ang mga Pariseo bahin niya. Ang mga tawo nag-ingon nga mas daghan ang nakabig ug nabun-

kamatuoran. Kining daotang sulog gitawag usahay *kalibotan*. Apan mas haom ang pag-ingon: ang mga tawo nagpailawom sa gahom sa kalibotan. Ang Balaang Kasulatan nagpunting nila sa pag-ingon: *Ayawg higugmaa ang kalibotan o dili ka iya sa kalibotan*.

• ²². Ang Ebanghelyo miangkon nga daghang tinun-an ni Juan nga Magbubunyang ang wala makaila ni Jesus. Nadala sila sa panig-ingnan sa ilang magtutudlo nga matinud-anon ug pranka, higgit siya sa kaugalingon sa kaon, inom ug bisti. Naglaom sila, tingali tungod ni Juan nga Magbubunyang, nga ang matuod nga hustisya sa Diyos moabot ra ug magdalag silot alang sa daotan. Sama sa mga isog nga sumunod sa bisag unsang kawasa, ang mga tinun-an ni Juan kulang ini: naghangad pag-ayo sila sa ilang pangulo ug sa pamaagi ini hangtod nga dili na makakitag lain. Aron mahimong tinun-an ni Jesus kinahanglan nga ilang biyaan ang kaugalingong mga propeta.

... *modako siya ug...* (b. 30). Nagkanayon ang bantogang propeta. Si Jesus lang ang gikan sa kahitas-an, ug ang bugtong makatagbaw sa kasingkasing sa tawo. Diha niya naa ang tanang maayo, kay naa niya ang tanan.

... *gikaligutgotan siya...* (b. 36). Kadtong dili motoo ug moila sa Anak sa Diyos magpabiling

sinalikway sa Diyos, sama sa kahimtang sa unang mga tawo nga gisalikway sa Paraiso. Dili nila masulbad ang mga konplikto sa kinabuhi o sa kalibotan nga ilang gipuy-an; ug wala silay pagsalig sa Diyos. Natago kanila ang maluluyong nawong sa Diyos nga makahatag og kalinaw.

• 4.1 BUHING TUBIG

Ang mga Judio kaaway sa mga Samariyanhon. Labot pa, ang publikong pagpakig-istorya sa babaye gidili sa mga Judio sumala sa ilang kultura adtong panahona. Buot bungkagong ni Jesus ang makadaot nga naandan ug sayop nga gipahamtang sa katilingban, mao nga nakigsulti siya sa babaye nga Samariyanhon. Sa ingon, gikahibalag niya ang mga yanong tawo sa Palestina. Ang babaye taga laing probinsya ug sakop sa kaatbang nga tinooan, apan silang duha pulos nakaambit sa gisaad sa Diyos ug nagpaabot sa Manluluwas.

Ang unang panginahanglan sa babaye mao ang pagtagbaw sa kauhaw. Ang katigulangan sa katawhang Judio nagdala sa ilang toril gikan sa usa ka tinubdan sa tubig ngadto sa lain. Ang labing bantogang Judio (si Jacob) nagkalot og mga atabay, ug libot ini ang disyerto misugod pagkabuhi. Kining kamatuorana sama sa sambingay; ang katawhan nangita bisag asa sa ma-

yagan niya kay ni Juan. ²Hinuon dili si Jesus ang namunyag kondili, ang iyang mga tinun-an. ³Busa, mibiya si Jesus sa Juda ug miadto sa Galilea. ⁴Kinahanglang moagi siya sa Samaria. ⁵Naabot siya sa syudad sa Samaria nga ginganlag Sicar duol sa yuta nga gihatag ni Jacob sa anak nga si Jose. ⁶Atua didto ang atabay ni Jacob. Kay nagbaklay man, gikapoy siya pag-ayo. Busa, milingkod si Jesus sa daplin sa atabay. Hapit na maudtong tutok. ⁷Unya, miabot ang babayeng taga Samaria aron pagsag-ob ug tubig. Miingon niya si Jesus, "Paimna ra ko." ⁸Niining higayona ang mga tinun-an didto sa lungsod, namalit og pagkaon. ⁹Miingon ang babaye, "Taga Samaria ko, babaye pa gyod, ug Judio ka. Nganong mangayo ka nakog tubig nga mainom?" (Ang mga Judio ug ang Samariyanhon wala magkasinabtanay.)

¹⁰Mitubag si Jesus, "Kon nahibawo ka pa sa Gasa sa Diyos! Kon nasayod ka pa og kinsay nangayo nimog tubig, mangayo gyod ka ug hatagan tikaw og

buhing tubig." ¹¹Mitubag ang babaye, "Nyor, wala kay timba ug lawom ang atabay. Hain man ang imong tubig nga may kinabuhi?" ¹²Labaw ka ba sa among katigulangan nga si Jacob? Siyay naghatag namo ining atabaya aron makapanginom ang mga anak ug kahayopan."

¹³Mitubag si Jesus, "Ang moinom ining tubiga uhawon pag-usab. ¹⁴Apan ang moinom sa tubig nga akong ihatag dili na uhawon. Kay ang maong tubig matuboran diha niya nga mohatag og buhing tubig alang sa kinabuhing dayon" ¹⁵Miingon ang babaye: "Nyor, hatagi ko ining tubiga aron dili na ko uhawon ug dili na moanhi aron pagkawos." ¹⁶Miingon si Jesus, "Lakaw, tawga ang imong bana unya, balik nganhi." ¹⁷Miingon ang babaye, "Wala koy bana." Mitubag si Jesus, "Tinuod na, ¹⁸kay kalima ka na maminyo. Ang gipuyo nimo dili mo bana. Tinuod ang imong giingon." ¹⁹Misumpay ang babaye: "Para nako propeta ka. ²⁰Sultihi ko: Ang among katigulangan nanganhi

katambal sa kauhaw; apan wala silay makit-an gawas sa hugaw nga mga lim-aw. Kadtong naghimog mga pundohanon sa tubig napakyas, kay nangliki man ni. (Basaha Gen 26). Si Jesus nagdalag *buhing tubig*, gasa sa Diyos alang nato, iyang mga anak: ang *gasa* sa Espiritu Santo (7:37).

Kon dunay tubig sa disyerto, bisag dili ni makita sa gawas, mailhan gihapon tungod sa mga tanom nga mabuhi. Mao pod ang mahitabo kon matuod ta nga magpuyo sa kinabuhi: mas maayo ang atong paglihok, mas gawasnon ang atong mga desisyon, ug ang atong mga hunahuna mas nakapunting sa mahinungdanong mga butang. Apan ang buhing tubig nga tinubdan ining tanan, dili makita: ang kinabuhing dayon; ang kamatayon walay mahimo batok ini.

Ang ikaduhang panginahanglan sa babayeng Samariyanhon mao: asa makaplagi ang kamatuoran? Miingon niya si Jesus: *...kalima ka na maminyo...* (b. 18). Timailhan ni nga modangat sa mga tagilungsod nga nag-alagad og daghang agalon, ang mga "bana". Tungod ini, wala silay maila nga kaugalingong bana. Kon mao na, unsa diay ang matuod nga relihiyon?

Ang mga Samariyanhon dunay kaugalingong Biblia, nga may kalainan sa ila sa mga Judio, ug sa lungsod mismo. Pipila ka kilometro gikan sa atabay sa Sikar, diha ang ilang Templo, nga ikatandi sa Templo sa Jerusalem.

Miingon si Jesus nga ang relihiyon sa mga Judio matuod nga relihiyon: *ang kaluwasan*

gikan sa mga Judio. Busa, alang niya importanti gihapon asa ug unsang Simbahana ta masakop. Apan bisag nasakop ang tawo sa matuod nga relihiyon, kinahanglan nga maghupot siya sa *Espirituhanong* Kaalam mahitungod sa Diyos (23). Ang Espiritu, nga atong nadawat, nagtabang nato aron *mosimba ta sa Amahan diha sa espiritu ug kamatuoran*. Ang Amahan makigsuod sa magsisimba nga buot makighiusa ug makigtambo niya.

Espiritu ug Kamatuoran (b. 24). Ang Diyos wala magkinahanglan sa atong pag-ampo, apan gipangita niya dinhi nato ang kayano, ang kaabli ug kamatinud-anon sa atong espiritu. Ang Espiritu sa Diyos makapadayag lang sa nangita sa kamatuoran ug nagpuyo sumala sa kamatuoran diha sa kalibotan nga puno sa mga lansis ug bakak.

Sa kataposang pagsusi, ang saysay sa babayeng Samariyanhon sambingay sa atong kinabuhi. Babayeng Samariyanhon ang matag usa nato. Ang nahitabo sa atabay ni Jacob naghulagway sa kaugalingon tang pagpakigtambo ni Jesus; ang pamaagi nga gigamit ni Jesus pagdala sa babaye sa pag-ila ug paghigugma niya mao ang ang-ang ug pamaagi nga gigamit pod ni Jesus alang sa kaugalingon tang pagbag-o. Sa kataposan, ang babaye natinun-an ni Jesus, ug pinaagi ining maong kasinatian, nasumusunod siya ni Jesus: *Daghan ang Samariyanhon adlong lungsora nga nanoo ni Jesus*. (39). Kining kasinatiana uban ni Jesus sukaranan sa pang-

ining bukira aron pagsimba sa Diyos. Apan kamong mga Judio nag-ingon nga sa Jerusalem ra simbahan ang Diyos.”

²¹ Si Jesus miingon, “Babaye, toohi ko, moabot ra ang panahon nga kamo dili na mosimba sa Amahan ining dapita ni sa Jerusalem. ²² Kamong taga Samaria wala mahibawo sa inyong gisimba, samtang kaming mga Judio nakahibawo kinsay among gisimba, kay ang kaluwasan gikan sa mga Judio.

²³ “Apan moabot ang panahon, ug karon nia na, nga ang matuod nga mosimba sa Amahan mosimba niya sa espiritu ug sa kamatuoran – nga gimbut-an sa Amahan. ²⁴ Espiritu ang Diyos ug ang mosimba niya kinahanglang mosimba diha sa espiritu ug kamatuoran.”

²⁵ Miingon niya ang babaye, “Nasayod ko nga moabot ang Mesiyas nga ginganlag Cristo. Inig-abot, tug-anan ta niya sa tanan.” ²⁶ Si Jesus mitubag, “Ang nakigsulti nimo mao siya.”

²⁷ Niining puntoha naabot ang mga tinun-an ni Jesus. Natingala sila nga nakigsulti siya sa babaye. Apan walay nakapangutana: “Unsay imong gipangita?” o, “Nganong nakigsulti ka niya?” ²⁸ Unya, gibiyaan sa babaye ang iyang tadyaw ug mibalik sa lungsod. Didto giingnan niya ang mga tawo: ²⁹ “Dali ug tan-awa ang tawo nga misulti nako sa tanan kong nabuhat. Dili ba siya si Cristo?” ³⁰ Busa, namiya sila ug miadto niya.

³¹ Sa kasamtangan ang mga tinun-an nangagda ni Jesus, “Magtutudlo, kaon na.” ³² Si Jesus mitubag, “May pagkaon ko, apan wala mo masayod ini.” ³³ Ang mga tinun-an natingala: “May nagdala ba niyang pagkaon?” ³⁴ Si

Jesus miingon, “Ang akong pagkaon mao ang pagtuman sa kabubut-on sa nagpadala nako ug paghuman sa iyang gibuhat.

³⁵ Dili ba, nag-ingon man mo nga may upat pa ka bulan una moabot ang ting-ani. Karon sultihan tamo: Tan-awa ang kaumahan, hinog na ang mga bunga ug maayo nang anihon. ³⁶ Makadawat ang mangangani sa suhol ug tipigan nila ang abot alang sa kinabuhing dayon, aron malipayg dungan ang nagpugas ug ang nangani.

³⁷ Tan-awa, tinuod ang panultihon nga lain ang magpugas ug lain ang mangani. ³⁸ Gisugo tamo pagpangani sa wala ninyo hagoi. Lain ang naghago ug kamoy mabulahan sa ilang hina-goan.

³⁹ Daghan ang Samariyanhon ad-tong lungsora nga nanoo ni Jesus, kay ang babaye nag-ingon man, “Gisultihan ko niya sa tanan kong nabuhat.”

⁴⁰ Sa pag-abot sa mga Samariyanhon, gihangyo nila si Jesus pagpabilin una uban nila. Busa, nagpabilin siyag duha ka adlaw ⁴¹ ug midaghan ang nanoo tungod sa iyang gisulti. ⁴² Unya, giingnan nila ang babaye, “Mitoo mi dili tungod sa imong gisulti kondili, tungod sa among nadungog, ug nakahibawo mi nga Manluluwas siya sa kalibotan.”

⁴³ Human sa duha ka adlaw, miadto si Jesus sa Galilea. ⁴⁴ Si Jesus nagkannayon nga walay ilhong propeta sa kaugalingong lungsod. ⁴⁵ Apan sa pag-abot niya, gidawat siya sa taga Galilea, kay nakaadto man sila sa Jerusalem sa Pangilin sa Pagsaylo ug nakita nila ang iyang nabuhat.

Giayo ang anak sa opisyal

• ⁴⁶ Mibalik si Jesus sa Cana sa Galilea, diin ang tubig gihimong bino. Unya, may opisyal sa kagamhanan sa

lagad. Ang pagsangyaw sa Ebanghelyo pagpaambit sa uban sa kasinatian ni Jesus.

Upat pa ka bulan...(b. 35). Sama sa anihonon, ang mga sumosunod ni Jesus nag-anam kahamtong. *Makadawat ang mangangani sa suhol.* Si Jesus ug ang iyang sumosunod nasa-

yod ug nakaamgo nga dili makawang ang ilang kahago. Ang uban naghago na: ang gipasabot ni Jesus mao ang nag-una niya, labi na si Juan nga Magbubunyang.

- 46. Basaha ang Lucas 7:1.

Cafarnaum kansang anak nga lalaki nagmasakiton. ⁴⁷ Sa pagkadungog niya nga si Jesus naabot sa Galilea gikan sa Juda, gipakigkitaan siya ug gihangyo sa pag-adto sa Cafarnaum aron pag-ayo sa anak nga himalatyon.

⁴⁸ Si Jesus miingon, “Hangtod nga dili mo makakitag milagro dili mo motool!” ⁴⁹ Ang opisyal mitubag, “Nyor, kuyog nako sa dili pa mamatay ang akong anak.” ⁵⁰ Miingon si Jesus: “Pa-uli na. Buhi ang imong anak.”

Mitoo ang tawo sa gisulti ni Jesus ug mipauli. ⁵¹ Samtang nagpadulong siya sa balay, gitagbo siya sa iyang mga sulugoon nga nagbalita nga buhi ang anak. ⁵² Nangutana siyag unsang orasa naayo ang masakiton. Mitubag sila, “Gahapon sa may ala una gihuwasan na siya sa hilanat.” ⁵³ Nakamatngon ang amahan nga mao tong orasa ang pagsulti ni Jesus: “Buhi ang imong anak.” Mitoo siya ingon man ang tanang sakop sa panimalay.

⁵⁴ Ikaduha ning milagro nga gihimo ni Jesus sa pag-abot niya sa Galilea gikan sa Juda.

Ang bakol sa linaw sa Betsata

5 • ¹ Human ini, dihay pangilin sa mga Judio. Miadto si Jesus sa Jerusalem, ² diin may linaw nga ginganlag Betsata sa Hebreo, duol sa

gangaan sa mga karnero. Ang maong linaw gialirongan sa lima ka galyeriya. ³ Makita dinhi ang nagkadaiyang masakiton nga nanghigda: mga buta, bakol ug piang. ⁴ (Ang tanan naghulat sa paglihok sa tubig. Usahay may anghel nga molangoy sa linaw ug iya ning lihokon. Ang unang makakanaog ug makaubog human ini maayo sa bisag unsang sakit.)

⁵ Didtoy tawo nga nagmasakiton sulod sa 38 ka tuig. ⁶ Nakita ni Jesus ang tawo nga naghigda, ug nasayod siya nga dugay na ning nagmasakiton. Dayon, miingon siya, “Buot ka bang maayo?” ⁷ Mitubag ang masakiton: “Nyor, walay makaalsa nako sa linaw kon lihokon na ang tubig. Samtang nagpaingon pa ko, may nakauna na.

⁸ Mitubag si Jesus, “Tindog, alsaha ang imong banig ug lakaw!” ⁹ Dihadiha naayo siya. Gialsa niya ang banig ug milakaw.

Adlaw to sa Pahulay. ¹⁰ Busa, giingnan sa mga Judio ang naayo, “Adlaw sa Pahulay karon ug wala itugot sa balaod ang pag-alsa sa banig.” ¹¹ Mitubag siya, “Ang nag-ayo nako miingon: “Lakaw ug alsaha ang imong banig.” ¹² Nangutana sila, “Kinsay nagsulti nimo: Alsaha ang imong banig ug lakaw?” ¹³ Apan wala makahibawo ang

Makakitag milagro...(b. 48)! Ang sukmat ni Jesus gipunting dili sa opisyal nga nagpakita sa dakong pagtoo kondili, sa mga Judio ug nato. Samtang si Jesus naghimog mga milagro nga nagmatuod sa iyang misyon, gitudloan pod ta niya nga ato siyang maila kon makakita na ta ug makabati niya. Magkinahanglan bag milagro ang managhigugmaayo aron mosalig sa usag usa? Kadtong nagsunod sa ilang pangulo nagkinahanglan pa bag lain nga lig-ong ebidensya? Kon mga anak ta sa kamatuoran, angay tang mailhan ang kamatuoran inigtanyag ini kanato.

Ang ikaduhang milagro ni Jesus sa Cana nagtapos ining ikaduhang bahin sa Ebanghelyo diin giklaro ni Jesus ang iyang relasyon sa katingban sa mga Judio ug ang ilang paglaom.

Karon magsugod ang bag-ong bahin: si Jesus magsangyaw sa buhat - ang tuyo niya pag-anhi sa kalibotan; ang iyang Amahan nagpadala niya aron paghatag ug hustisya ug kinabuhi. Apan una sa tanan angay tang motoo sa mensahero o tigpamaba sa Diyos. Ato ning mabasa sa kapitulo 5 ug 6.

• **5.1** Nganong miadto man si Jesus sa linaw sa Betsata? Namatud-an nga ang maong linaw diha sa paganong dapit nga gihalad kang Aesculapius, ang dios sa kahimsog. Mikalat na ang balita nga may panahon nga ang masakiton maayo didto. Ang mga relihiyosong Judio nga dili makadawat nga may kaayohan sa sakit sa paganong lugar, nagpatoo nga ang mga tawo naayo dili tungod ni Aesculapius, apan tungod sa *usa ka anghel*. Dunay mga Judio nga moadto aron magpaayo sa ilang sakit bisan sa mga paganong dios. Si Jesus miadto aron pagpangita sa mga makasasala nga buot niyang luwason.

Timan-i ang unang tubag sa masakiton. Sa milagrosong lugar, ang kadaghanan naglaom nga maayo, apan dyotay ra ang naayo. Sa iyang kaugalingon lang dili siya maayo - *walay maka-alsa niya*. Nagkinahanglan siyag Manluluwas. Nagkinahanglan siya ni Jesus.

Nawala si Jesus human sa milagro. Tingalig nakaingon ang uban nga gisayonan ra siya pagsulod sa paganong templo o kaha naghuna-

tawo kinsay nag-ayo niya; kay si Jesus miipstod man taliwala sa daghang tawo nga midugok.

¹⁴ Human ini gikahibalag ni Jesus ang tawo sa templo ug giingnan, “Maayo ka na. Ayaw na pagpakasalag usab, basig mahiagom ka sa mas ngil-ad pang hitabo.” ¹⁵ Milakat ang tawo ug misugilon sa mga Judio nga si Jesus ang nag-ayo niya. ¹⁶ Tungod ini, gilutos sa mga Judio si Jesus, kay giayo niya ang masakiton sa Adlaw sa Pahulay.

¹⁷ Mitubag si Jesus, “Ang akong Amahan nagpadayon pagtrabaho. Ako pod.” ¹⁸ Misamot ang tinguha sa mga Judio sa pagpatay niya, dili lang tungod sa paglapas sa balaod sa Adlaw sa Pahulay kondili, kay miingon pa siya nga ang Diyos iyang Amahan, ug gipakasama niya ang kaugalingon sa Diyos.

huna nga nag-ayo siya sa masakiton sa ngalan sa ilang dios. Si Jesus, sa iyang kaugalingon, nagpaila diha sa *Templo* sa matuod nga Diyos nga iyang Amahan.

Gasaway sa mga Judio si Jesus, kay nagtrabaho siya bisan sa Adlaw sa Pahulay. Susihon ta pag-ayo ang tubag ni Jesus: ...*nagpadayon pagtrabaho* (b. 17). Maayo nga ang mga tawo magtamod sa Adlaw sa Pahulay agig yukbo sa Diyos; apan ang Diyos mismo dili mopahulay. Anaa siya kanunay sa kalibotan: naghatag og kinabuhi sa katawhan. Kay anak man siya sa Diyos, si Jesus, mosunod gyod sa Diyos Amahan, imbis mopahulay sama sa mga tawo. Ang mga kaaway ni Jesus sa pagkadungog wala masayop sa ilang gitooan; buot nilang patyon si Jesus, kay gipakasama niya sa Diyos ang kaugalingon (b. 18).

Ayaw na... (b. 14). Gipahinumdoman ni Jesus ang tawo sa kakulang sa iyang pagtoo nga nagdala niya sa paganong santwaryo diin kaawang siyang nagpaabot sulod sa 38 anyos, sama sa karaang panahon nga ang mga Israelita nagpabiling natangung sulod sa 38 ka tuig didto sa kamingawan, nga wala makasulod sa Yuta sa Saad. Si Juan nakabantay ining susamang talanawon. Nasabtan sab niya nga ang pag-ayo ni Jesus sa linaw nagpasabot sa bunyag. Ang gipamulong ni Jesus sa tawong naayo susama sa gipamulong niya sa mga tawo nga nagbag-o ug nabunyanagan: *Ayaw na pagpakasalag usab*.

Angayng ipatin-aw dinhi nga ining mga wali, si Juan nga Ebanghelista gustong mosubisubli sa makapito, sa mga pulong sa wali. Dinhi pananglitan, atong madiskobrehan ang mga pulong: Adlaw sa Pahulay, Jesus, ug Moises sa makapito, ug ang Amahan sa napulog upat. Busa, masabtan nato nga buot supakon ni Juan ang tinooan sa mga Judio nga gitukod ni Moises,

Ang Anak mohatag og kinabuhi

• ¹⁹ Mitubag si Jesus, “Sultihan ta mo.” Ang anak walay mahimo sa kaugalingon lang gawas sa makita niya nga gibuhat sa Amahan. Ang gibuhat sa Amahan buhaton sab sa anak, ²⁰ kay ang Amahan nahigugma sa Anak nga iyang gipakita sa tanan niyang gibuhat. Pakitaon pa siya sa iyang Amahan og mga butang nga labi pang dagko kay ini aron mahibulong mo.

²¹ Ingon nga gibanhaw sa Amahan ang mga patay ug gihatagag kinabuhi, ang anak sab mohatag og kinabuhi kang bisag kinsa nga buot niyang hatagan. ²² Sa samang paagi, ang Amahan dili mohukom ni bisag kinsa. Gitugyan niya sa anak ang tanang hukom, ²³ ug buot siya nga ang tanan magpasidungog sa Anak ingon nga nagpasidungog sila sa Amahan. Ang

nga naghatag og dakong gibug-aton sa Sabado isip Adlaw sa Pahulay. Gihatagan hinuog gibug-aton ang bag-ong panahon kanus-a gisugdan ni Jesus ang pagpasinati nato sa Diyos Amahan.

• 19. ANG PAGKABANHAW

Ang mga kaaway ni Jesus natingala ug gilainan dihang gilapas ni Jesus ang Balaod sa Adlaw sa Pahulay nga ilang gibalaan; hinuon mao pa ni ang unang pagpanghilabot ni Jesus (7:21). Si Jesus buot mohimog mas labaw kay sa pagbag-o sa relihiyon. Mianhi siya aron pagbag-o sa tibuk kalibotan.

Ang mga basohon sa Daang Kasabotan naghigot nga ang Diyos usa ra. Apan karon si Jesus nagpakita nato og bag-ong dagway sa Diyos ang Amahan – nga nagpadala sa iyang anak paghuman sa iyang buluhaton. Sa tanan niyang gibuhat, ang Diyos naninguha paghatag natog kinabuhi, ug ang labing dako sa iyang mga buhat mao ang Pagkabanhaw.

“Ang Pagkabanhaw” wala magpasabot nga mabuhi pag-usab ang minatay, apan ang pagpuyog bag-o ug nausab nga kinabuhi. Tinuod nga sa umaabot, ang mga patay mabanhaw, apan naghigot tag Pagkabanhaw karon, ang paghatag sa tawo og bag-ong paglaom ug kadasig sa kinabuhi. Ang pulong ni Jesus nga atong gidawat sa pagtoo maghatag natog kinabuhi unya, mogamot ni ug magbag-o nato. Sa hiniusa, ang Amahan ug Anak mobayaw nato sa Bag-ong Kinabuhi. Ang gugma sa Diyos nga naghatag og kinabuhi madawat nato pinaagi sa pulong ni JesuCristo (b. 25).

Busa, si Jesus dili lang tawo nga sama nato. Bisag tawo siya, gikan siya sa Diyos ug nagpadayag og lahang dagway sa Diyos. Buot wad-on ni Jesus sa atong panghunahuna ang dagway sa

nagsalikway sa Anak nagsalikway sab sa Amahan nga nagpadala niya.

²⁴ Sa pagkatinuod sultihan tamo, ang mamati sa akong pulong ug motoo sa nagpadala nako, makabaton sa kinabuhiing dayon. Dili na siya hukman, kay naluwas siya gikan sa kamatayon ngadto sa kinabuhi.

²⁵ Sultihan tamo, taliabot ang panahon, ug gani miabot na, kanus-a makabati ang mga patay sa tingog sa Anak sa Diyos ug mabuhi ang namati ini. ²⁶ Kay ang Amahan may kinabuhi sa iyang kaugalingon; sa samang higayon gitugyan niya sa anak ang pagbaton og kinabuhi sa iyang kaugalingon. ²⁷ Gihatagan sab niya ang anak sa gahom pagpahamtang og silot, kay anak man siya sa tawo.

²⁸ Ayawg katingala: moabot ang panahon nga ang nangamatay ug ang naa sa lubnganan makabati sa akong tingog ²⁹ ug manggawas. Ang maayog binuhatan mabanhaw aron mabuhi. Ang daotan mabanhaw aron silotan.

Diyos nga seloso o nga halangdon ug kaparaygan. Ang Ebanghelyo nagpakita nga ang Amahan naghatag sa tanan niyang gahom sa tawo nga si Jesus. Nasubay ni sa modernong sikolohiya nga nag-ingon nga ang tawo dili mahingpit ug mahingkod hangtod nga makalingkawas siya sa kaugalingon sa awtoridad sa iyang ginikanan. Busa, wala masayop ang kalibotan karon nga nagsalikway sa Diyos nga magpahangad.

Sa daghang higayon nagtawag si Jesus sa kaugalingon nga *Anak sa Tawo* (tan-awa ang pamahayag sa Marcos 8:27). Apan dinhi, si Juan nagtawag niyang *anak sa tawo* (b. 27); nga alang sa mga Judio, nagpasabot og usa ka tawo. Sa iyang pagkatawo nagluwas si Jesus sa katawhan sa sulod ini.

Sa pag-angkon ni Jesus nga Anak siya, gimatuod niya pag-usab kining mosunod:

- ang tanang gibuhathat sa akong Amahan, akong gibuhathat; ang tanang gipanag-iya sa Amahan akoa sab;
- ug dili ko makabuhathat sa akong kaugalingon lang.

Nining paagiha, si Jesus modelo alang sa mga anak sa Diyos. Kita pod angayng magpuyog katilingbanong kinabuhi dili lang sa mga buhaton, apan sa pag-ambitanay sab sa kabtangan. Makigbinayloay ta sa Amahan aron matudloan sa iyang buluhaton: Walay kinabuhiing kristohanon kon walay pag-ampo ug pamalandong, ug kon walay suod nga relasyon sa Diyos.

• ³⁰ Wala koy mahimo sa akong kaugalingon. Kinahanglan nga mamati ko sa Lain nga mohukom. Tarong ang akong hukom, kay wala ko magtinguha sa kaugalingong kabubut-on kondili, sa nagpadala nako.

³¹ Kon nagsaksi ko sa kaugalingon, walay kapuslanan ang akong isulti. ³² Apan ang Lain nagsaksi nako. Nahibawo ko nga ang iyang pagsaksi tinuod. ³³ Si Juan sab misaksi sa kamatuoran sa inyong pagpadala niyang mga sinugo. Apan wala ko mangita sa tawhanong saksi. ³⁴ Gipahinumdoman tamo ini aron maluwas mo.

³⁵ Si Juan sama sa sugang nagdilaab ug gikahimut-an ninyo ang pagpahimulos sa makadyot sa kahayag. ³⁶ Apan may nagsaksi nako nga labaw ni Juan – ang mga buluhaton nga gitugyan kanako sa akong Amahan. Ang mga buhat nako nagmatuod nga pinadala ko sa Amahan. ³⁷ Busa, ang nagsaksi nako mao ang Amahan nga mipadala nako. Wala pa ninyo ma-

• 30. ANG PAGSAKSI SA KINABUHI

Aron duna tay tumong sa kinabuhi, kinahanglang makasabot ta sa dagan sa kalibotan ug sa katawhan. Mahimong maggikan ni sa sentipikong pagtuon ug pagtuki sa kahimtang. May daghang higayon nga matabangan ug magiyahan ta pinaagi sa kinabuhi nga gipuyo sa uban: sa ilang baroganan ug panglantaw; sa pagtahan ug pagsakripisyo sa kaugalingon aron pag-alagad sa mga kabos; sa pagpatunhay sa hustisya ug sa kinabuhi sa katawhan ug sa kalibotan.

Busa, ining paagiha ang mahigugmaon magkailhanay sa usag usa, mas molambo ug molawom ang pakighigalaay, dili na lisod ang pagdiskobre sa kaugalingong tawag ug kahuloganan sa kinabuhi, ining man ang paghimog desisyon alang sa relihiyoso o politikanhong pagtahan sa kaugalingon. Dinhi sab madiskobrehan ang Pulong sa Ginoo. Busa, si Jesus naghigot sa panghimatuod nga nagpaila sa iyang pagkatawo:

- ang iyang mga buhat, ang mga milagro,
- ang panghimatuod ni Juan nga Magbubunay nga nagpaila niya nga Manluuwas,
- ang mga pulong sa Biblia nga naghigot bahin niya.

May moingon nga kay ang Biblia pulong man sa Diyos, wala na sila magkinahanglang lain gawas ini sa paggiya nila. Apan kay ang Diyos nagpadayag man sa kaugalingon pinaagi sa panghitabo ug mga propeta, nagpadayon siya pagpadayag sa kaugalingon pinaagi sa mga hitabo karon ug sa mga tigpamaba niya sa

dunggi ang iyang tingog, ug wala mo makakita sa iyang nawong.³⁸ Kon dili mo motoo sa iyang sinugo wala ninyo ang iyang pulong.

³⁹ Nangita mo sa kinabuhi diha sa kasulatan, kay nagtoo mo nga dinha inyo ning makaplagn. Nagsaksi nako ang Kasulatan.⁴⁰ Apan midumili mo pagduol nako aron mabuhi.⁴¹ Wala ko mangandoy nga daygon sa katawhan.⁴² Nasayod ko nga wala ninyo ang gugma sa Diyos.⁴³ Wala ko ninyo dawata bisag mianhi ko sa ngalan sa akong Amahan; kon may laing moanhi sa kaugalingong ngalan dawaton siya.⁴⁴ Unsaon man ninyo pagtoo kon nagdayeg mo sa inyong gitinguha, inay sa Himaya nga gikan sa Diyos?

⁴⁵ Ayawg hunahunaa nga isumbong tamo sa Amahan. Si Moises mismo nga inyong gilaoman ang magsumbong ninyo.⁴⁶ Kon nagtoo mo ni Moises, motoo sab mo nako, kay nagsulat man siya bahin nako.⁴⁷ Apan kon wala mo motoo sa iyang gisulat, unsaon man ninyo pagtoo sa akong mga pulong?

7¹⁹ Dili ba, si Moises man ang naghatag ninyo sa Balaod? Apan walay usa ninyo nga nagtuman sa Balaod. Nan, nganong buot mong mopatay nako? ²⁰ Mitubag ang mga tawo: “Giyawaan ka! Kinsay buot mopatay ni-

mo?” ²¹ Mitubag si Jesus, “Usa ra ka butang ang akong nabuhat, ug natingala na mong tanan.²² Apan hinumdumi ang pagpatuli nga ginugo ni Moises. Ang tinuod dili si Moises kon-dili, ang katigulangan ang nagpasiugda ini. Gituli ninyo ang tawo bisan sa Adlaw sa Pahulay.²³ Kon dili mo mobuhat ini sa Adlaw sa Pahulay malapas ninyo ang Balaod ni Moises. Unya, nganong masuko mo tungod sa pagayo nako sa tawo sa Adlaw sa Pahulay?²⁴ Ayawg hukom sumala sa inyong makita kondili, sumala sa katarongan.

Ang pagpadaghan sa tinapay

(Mc 6:34; Mt 14:13; Lk 9:10)

6¹ Mitabok si Jesus sa lanaw sa Galilea, sa may Tiberias. ² Nanunod niya ang bagang panon sa katawhan, kay nakita man nila ang mga milagro, ang pag-ayo sa mga masakiton. ³ Unya, mitungas si Jesus sa bungtod ug milingkod uban sa iyang mga tinunan. ⁴ Niadtong higayona duol na ang Pangilin sa Pagsaylo sa mga Judio.

⁵ Sa paghangad ni Jesus, nakita niya ang daghang tawo nga miuol niya. Miingon siya kang Felipe, “Asa ta makapalit og pan nga ipakaon sa mga tawo?” ⁶ Iya ning gisulti aron pagsulay ni Felipe, kay nahibawo siyag unsay buhaton. ⁷ Si Felipe mitubag, “Ang

Simbahan. Si Jesus nagsaway sa mga tawo nga nagpatoo nga naghupot sila sa kamatuoran pinaagi sa pagbaton og Biblia, apan wala sa *iyang sinugo* (38).

Ang Diyos nagtudlo nato sa iyang pamaagi sa higayon nga maminaw ta sa gitudlo ug gipaambit kanato sa uban. Sa adlaw adlawng kinabuhi ug sa Simbahan, may mga tawo nga atong gikauban nga nagpuyo sumala sa diwa sa Espiritu, samtang naay uban nga nagpakaaron-ingnon lang nga mga relihiyoso ug tarong.

Apan unsaon man pag-ila sa matuod ug sa dili matuod? Unsaon man nato pag-ila sa nagsulti sa kabubut-on sa Diyos ug sa nagsulti sa kaugalingong pangagpas? Si Jesus namulog nga ang nahigugma sa kamatuoran makaila adtong nagsulti sa kamatuoran. Bililhon alang sa tawo ang gipanghimatuod sa sama niyag baroganan. Ang matuod nga mga mensahero sa Diyos mao ang mga tawo nga *wala mag-apas nga daygon ug pasidunggan sa uban*, kadtong wala mau-lipon sa hewing nga mithi ug bili sa katilingbang

maot. Bisag kinsa nga mangita sa kamatuoran ug kaluoy, makaila sa *Himaya sa Diyos* diha sa mga pulong ug buhat sa mga yano ug mapaubsanong sulugoon sa Diyos.

Makapahimuot ta sa Diyos kon atong mailhan ang tinuod niyang mga saksi. Iyang tinguha nga atong *pasidunggan ang Anak* sama sa pagpasidungog niya sa Amahan. Sa atong pagtoo sa iyang Anak, atong gipaila nga takos ta sa iyang pagsalig ug nga mahimo tang mga anak sa Diyos nga abli alang sa pagsunod sa kinabuhi mismo sa Diyos.

• **7.19 Gibutang nato ang 7:19-24 nga panapos ining pagtulon-ana sa kataposan sa ikalimang kapitulo. Tungod sa wala masaying hinungdan nabutang ni human sa kapitulo 7.**

• **6.1** Basaha ang Mc 6:35.

baleg 200 ka salapi nga pan dili paigo sa paghatag og gagmayng piraso sa tanan.⁸ Usa sa iyang tinun-an, si Andres, igsoon ni Simon Pedro, miingon kang Jesus:⁹ “Aniay batang lalaki dinhi nga may lima ka pan nga sebada ug duha ka isda. Apan mag-unsang man ni alang sa ingon ka daghang tawo?”

¹⁰ May daghang balili adtong dapita busa, miingon si Jesus: “Papungkoa ang mga tawo.” Namungko ang mga 5,000 ka tawo.¹¹ Unya, gikuha ni Jesus ang pan, nagpasalamat siya, ug giapud-apod sa mga namungko. Mao sab ang iyang gibuhang sa isda. Gihtagang ang tanan kutob sa ilang gusto.¹² Sa nakapangaon na ang tanan, miingon si Jesus sa iyang mga tinun-an: “Hiposa ang salin aron walay mausik.”

¹³ Gihipos nila, ug ang salin sa pan nga Sebada nakapuno 12 ka bukag, ang nahibilin nga mga piraso sa lima ka pan nga sebada.

¹⁴ Sa pagkakita sa mga tawo sa timailhan nga gibuhang ni Jesus, miingon sila, “Sa pagkatinuod, siya ang atong gipaabot nga propeta nga moanhi sa kalibotan.”¹⁵ Nakamatikod si Jesus nga kuhaon siya ug pugson nga mahimong hari; busa, miikyas siya nga naginusara sa kabungtoran.

¹⁶ Sa pag-abot sa kagabhion, nangadto sa baybayon ang mga tinun-an.

¹⁷ Miluwan sila sa sakayan ug nangadto sa Cafarnaum sa pikas baybay, kay

ngitngit na man ug wala pa maabot si Jesus.¹⁸ Apan nagkalangas ang dagat, nagkadagko ang balod ug mikusog ang hangin.

¹⁹ Ang mga tinun-an nakabugsay nag mga lima o unom ka kilometro dihang nakita nila si Jesus nga naglakaw sa tubig ug nagkaduol sa sakayan. Nangalisang sila.²⁰ Unya, miingon siya, “Ayawg kahadlok, ako ni.”

²¹ Pasakyon unta siya, apan diha diha midunggo sila sa baybayon nga ilang gipadulngan.

• ²² Sa sunod adlaw ang mga tawo nga nagpabilin sa pikas baybay sa lanaw nakakitag usa lang ka sakayan. Wala ni magamit ni Jesus ug sa iyang mga tinun-an nga nanglakawng sila ra.²³ Nangabot ang dagkong sakayan gikan sa Tiberias duol sa dapit diin kining tanang tawo nakakaon sa pan.²⁴ Sa pagkakita nila nga si Jesus ug ang iyang mga tinun-an wala didto, nanakay sila sa mga sakayan ug nangadto sa Cafarnaum, nangita ni Jesus.²⁵ Dihang nakita nila siya sa tabok sa lanaw, nangutana sila, “Maestro, kanus-a ka miabot?”

²⁶ Si Jesus mitubag: “Sultihan tamo, gipangita ko ninyo dili tungod sa mga milagro nga akong nahimo kondili, tungod sa pan nga inyong nakaon nga nakabusog ninyo.²⁷ Paghago mo, dili alang sa kalan-on nga madunot kondili, sa molungtag ug makahatag sa

• 22. Sa mosunod nga mga pahina gipalapan ni Juan ang pamahayag ni Jesus sa sinagoga sa Cafarnaum. Niadtong panahona wala pa mapalambo pag-ayo ni Jesus ang pagtulon-an bahin sa Eyukaristiya (b. 48-58). Hinuon way duhaduha gilainan ang naminaw sa gipadayag ni Jesus. Apan ang iyang giingon mao nga kinahanglang moadto ta niya, kay siya ang matuod nga pan sa kinabuhi nga naghatag og kinabuhiing dayon sa modawat niya.

Ang tawo maningkamot nga makakaon. Mao nga buot siyang may kasigurohan ang iyang umaabot, kay kon dili siya makakaon dili sab siya mabuhi. Apan dili siya tinubdan sa kaugalingong kinabuhi, mao nga nanginahanglan siya kanunay sa uban aron mabuhi. Apan bisan pa ining tanan, moabot gihapon ang adlaw nga kawad-an siyang kinabuhi, kay wala man siyang kalan-on nga molungtag (b. 27).

Ang tinuod mao nga ang tawo nanginahanglag labaw sa pagkaon: labaw pa sa pagkaon ug ilimnon, nangita siya anang dili na makapasinati niyang gutom o uhaw. Kining tanan matuman sa pagkabanhaw kanus-a ang tanang balaan magalirong nga puno sa kalipay sa kombira sa Gingharian sa Diyos. Mao ni ang *Buluhaton sa Anak sa Tawo*.

Kining walihan ni Jesus gisugdan og pangutana sa mga Judio: Unsay ipabuhang kanamo sa Diyos? Si Jesus mitubag: too sa iyang gipadala ninyo. Ang buluhaton nga gipangayo sa Amahan dili ang pagtuman sa mga tuluma-non sa tinooan, apan ang pagtoo. Sa nangaging kapitulo, namulong si Jesus nga ang iyang buluhaton mao ang pag-isa sa katawhan. Karon ang atong buluhaton mao ang *pagtoo sa gipadala* (b. 29).

Ang pulong nga iyabe sa wali mao ang *pan/pagkaon*. Kapito ni sublia ni Juan sa matag

kinabuhing dayon. Ang Anak sa Tawo mohatag ini kaninyo kay ang gipatikan sa Diyos nga Amahan.

Ang pan sa kinabuhi

• ²⁸ Gipangutana siya sa mga Judio, “Unsay among buhaton? Unsay ipabuhat kanamo sa Diyos?” ²⁹ Mitubag si Jesus, “Nga motoo mo sa iyang gipadala.”

³⁰ Busa, miingon sila, “Pakitaa mig mga kahibulongan aron makatoo mi. Unsay imong timailhan?” ³¹ Ang among katigulangan nangaog manna sa kamingawan. Sumala sa kasulatan, Gihatagan silag pan gikan sa langit nga ilang makaon”.

³² Si Jesus miingon, Sultihan tamo, dili si Moises ang mihatag ug pan gikan sa langit. Ang Akong Amahan naghatag ninyo sa tinuod nga pan. ³³ Ang pan nga gihatag sa Diyos mao Siya nga nanaog gikan sa langit ug naghatag ug kinabuhi sa kalibotan.” ³⁴ Busa, miingon sila, “Ginoo, hatagi mi kanunay sa maong pan.”

³⁵ Si Jesus miingon, “Ako ang pan nga naghatag ug kinabuhi.” Ang moduol nako dili na gutomon ug uhawon. ³⁶ Apan sumala sa giingon ko na, nakakita na mo, apan midumili mo pagtoo. ³⁷ Gani ang gihatag kanako sa akong Amahan moari nako, ug ang moari

nako dili ko isalikway. ³⁸ Kay nanaog ko gikan sa langit dili aron pagbuhat sa akong kabubut-on kondili, sa kabubut-on sa nagpadala nako. ³⁹ Ang kabubut-on sa nagpadala nako mao nga dili ko kawad-an bisag usa sa iyang gihatag nako hinunua, banhawon ko kini sa kataposang adlaw. ⁴⁰ Kini ang kabubut-on sa akong Amahan, Ang makakita sa Anak ug motoo niya makabaton sa kinabuhing dayon, banhawon ko siya sa kataposang adlaw.”

⁴¹ Ang mga Judio nagbagulbol, kay miingon si Jesus, “Ako ang pan gikan sa langit.” ⁴² Miingon sila, “Dili ba, si Jesus man siya, ang anak ni Jose? Dili ba, kaila man nato ang iyang amahan ug inahan? Nganong miingon man siya nga gikan siya sa langit?”

⁴³ Mitubag si Jesus ug miingon, “Ayawg bagulbol. ⁴⁴ Walay makaduol nako gawas kon dad-on siya sa Amahan nga nagpadala nako, ug banhawon ko sila sa kataposang adlaw. ⁴⁵ Nasulat sa mga propeta, Tudloan silang tanan sa Diyos. Busa, ang matati sa Amahan ug makat-on gikan niya, moduol nako.

⁴⁶ Walay nakakita sa Amahan gawas sa gikan sa Diyos. Siya ray nakakita sa Diyos. ⁴⁷ Sultihan tamo, ang motoo nako may kinabuhing dayon.

bahin sa kapitulo. Ug ang pamahayag: *nanaog gikan sa langit* kapito sab sublia sa maong kapitulo.

• 28. Dinhi nagsugod ang unang bahin sa wali: si Jesus mahimo nga atong pan o pagkaon kon motoo ta niya.

Sa nangaging panahon, dihang gigutom ang mga Israelita sa kamingawan, ang Diyos naghatag nilag *manna*. Ilang gipasalamatan ang Diyos tungod sa iyang gasa. Apan kon ang Diyos mao ray atong maghahatag, kanunay tang magbalikbalik ug pangayo. Ang mahitabo mao nga sa ngadtongadto, ang naa sa atong hunahuna mao ra ang ihatag kanato sa Diyos, maglisod na tag pasalamat. Mangayo ta ug moreklamo na pod.

Mao ni ang nahitabo sa mga Israelita nga human sila makakaon sa manna, nagbagulbol na pod batok sa Diyos busa, *nangamatay sila sa kamingawan*. Bisag ang mga butang materyal naggikan sa Diyos, dili ni makahimo natong mas maayo, ni makahatag ug matuod nga kinabuhi.

Busa, nagtanyag ang Diyos ug bag-ong pama-

agi. Ang pan o *pagkaon nga gikan sa langit* dili butang, apan persona, si Jesus mismo. Ang matuod nga pan naghatag natog kinabuhing dayon, apan sa pagdawat ini, duna tay buhaton: pagtoo ni Cristo ug pagtahan kaniya sa kaugalingon.

Gani ang...(b. 37). Dili ang tanang nagpagsigarbo nga sakop sa tinuod nga relihiyon *makaduol* ni Cristo, apan ang *mailhan ra sa Amahan*. Bisag gidawat sa Simbahan ang tanang matang sa katawhan, gipanalanginan sa Amahan ang makasubay ug makakaplag ni Cristo. Bisag bilihon kaayo ang mga sakramento ug maayong buhat, atong timan-an ang giingon ni Jesus: ang atong paningkamot dili makapuli sa grasya sa pagkatinawag sa Amahan nga nagdapat nato pagsinati sa iyang Anak diha sa kamatuoran.

Dili ba...(b. 42)? Ang mga Judio nga naminaw ni Jesus nagtoo sa Diyos, ug hanas sila sa Kasulatan. Sayon ra ang pagtoo sa mga propeta kaniadto nga gipasidunggan, kay patay na man. Apan lahi ang pagdawat sa propetang buhi labi

Ang lawas ni Cristo

• ⁴⁸ Ako ang pan sa kinabuhi. ⁴⁹ Mikaon sa manna ang inyong katigulangan, apan nangamatay sila. ⁵⁰ Ania ang pan gikan sa langit. Ang mokaon ini dili mamatay.

⁵¹ Ako ang pan sa kinabuhi gikan sa langit. Ang mokaon ini mabuhi sa kahangtoran. Ang pan nga akong ihatag mao ang akong unod aron mabuhi ang kalibotan.

⁵² Naglalis ang mga Judio ug miingon, “Unsaon man ining tawhana paghatag sa iyang unod aron kan-on?” ⁵³ Miingon si Jesus “Sultihan tamo, kon dili mo mokaon sa unod sa Anak sa tawo ug moimnon sa iyang dugo, dili mo makabaton sa kinabuhi. ⁵⁴ May kinabuhing dayon ang mokaon sa akong unod ug moinom sa akong dugo. Banhawon ko siya sa kataposang adlaw.

⁵⁵ Ang akong unod tinuod nga kалан-on ug ang dugo tinuod nga ilimnon. ⁵⁶ Ang mokaon sa akong unod ug moinom sa akong dugo magpuod dinhi nako ug ako diha niya. ⁵⁷ Ingon nga ang Amahan nga mao ang kinabuhi, nagpadala nako ug nagkinabuhi ko diha niya, sa samang paagi, ang mokaon nako mabuhi. ⁵⁸ Kini ang Pan nga gikan sa langit, lahi sa pan nga gikaon sa inyong katigulangan nga nangatmatay. Ang mokaon sa maong pan mabuhi sa kahangtoran.” ⁵⁹ Kini ang gisulti ni Jesus sa Cafarnaum sa pagtudlo niya sa sinagoga.

Mobiya pod mo?

• ⁶⁰ Sa pagkadungog ini sa daghan niyang tinun-an, miingon sila, “Lisod kaayo ang maong pagtulun-an. Kinsay modawat ini?”

⁶¹ Nahibawo si Jesus nga nagbagul-

nag yano ra siyang tawo ug anak sa panday. Kini gihapon ang nahitabo karon. Daghang ang miangkong nga hugot ang ilang pagtoo sa Biblia ug ni Cristo, apan igo lang mangyam-id og mobiyabiyay sa yanong mga tawo sa Simbahan, ang mga kabos nga andam mobarog sa kamatuoran sa Diyos ug sa kahimtang sa atong kasaysayan.

Ayaw bagulbol (b. 43). Ang pulong “bagulbol” gigamit sa Exodo diha nga ang mga Israelita nagbagulbol sa Diyos ug ni Moises tungod sa ilang kahimtang (Ex 15:24; 16:2; 17:3).

• 48. **ANG EYUKARISTIYA**

Sa ikaduhang bahin sa wali, si Jesus naatong pan dihag kan-on nato ang iyang karne sa sakramento sa Eyukaristiya.

Unsaon man...(b. 52)? Ingon ini ang gipamulong sa mga Israelita nga walay pagsalig sa Diyos didto sa kamingawan (Num 11:4 ug 18). Kining mga pulonga gigamit ni Juan, apan lahig kahulogan. Ngano nga ang pinadala gikan sa langit maghatag man og unod sa kalibotan nga espirituhanon man ang gikinahanglan? Mitubag ini si Jesus sa b. 63: kining unod nga kalan-on, kon paminawon, morag pagkaon alang sa lawas, apan sa tinuoray, pag-ambitay ni sa kinabuhi sa nabanhawng Cristo nga gigab-o sa Espiritu, mao nga naghatag nig kinabuhi (6:63).

Pinaagi sa makitang pamaagi, ang magtoto miambit sa langitnong kamatuoran ug misulod sa kahiusa sa nabanhawng Cristo. Ang mga Simbahan ang Sakramento butang nga materyal. Nagsimbolo ni ug nagdalag espirituhanonong grasya. Kon matinud-anon tang moapil sa Sakramento, mahimamat nato ang persona sa buhing Cristo nga nagbag-o sa atong kinabuhi. Sa Misa nadawat nato ang karne ug dugo ni

Cristo ubos sa dagway sa pan ug bino. Ang nabanhawng Cristo nahimo alang nato nga pagkaon sa kinabuhing dayon.

Si Jesus buhing pan dinhi nato. Inigkan natog ordinaryong pan mahilis ni ug mahimong kabahin sa atong lawas. Sa samang paagi, inigkaon nato sa buhing pan (nga mao ang karne ni Cristo) mosulod siya nato aron mabag-o ta ug mahiusa diha niya. Niining paagiha ang iyang mga mithi, bili ug baroganan maatoa, sa ingon nga magkinabuhi ta pareho sa iyang pagkinabuhi, moalagad ta pareho sa iyang pag-alagad ug mahiusa sa iyang panglantaw ug misyon.

Gipakita sa Ebanghelyo nga wala masabti si Jesus sa iyang gipamulong mao nga gisalikway siya. Angayng masayran nga adtong panahona ang mga Judio naanad paghimog “relihiyosong kombira” diin kan-on nila ang unod sa mananap nga gisakripisyo sa Templo.

Gikinahanglan nga ayohon nato pagtuon ang mga sambingay sa Ginharian sa Diyos. Ang gasa sa Diyos, ang pulong niya o ang Lawas ni Cristo gamay kaayong binhi nga mahimong mawala ug dili na mamunga. Magmabungahon lang ni diha sa mga tawo nga may pagtoo ug molahutay.

Ang mga Sakramento nga atong madawat magtabang paghingkod nato sa kinabuhi sa Diyos; makatuhop ni sa kinauyokan sa atong pagkatawo. Usahay dali ra tang mabugnaw ug mahugno, kay walay kausaban nga namatikdan sa atong kaugalingon sa kanunayng pagdawat nato sa mga sakramento. Angayng masayran nga ang kabag-ohan naa sa kinailadman busa, dili dayon mamatikdan.

• 60. Pagkalisod dawaton sa pagtulun-an ni Jesus. Unsaon man pagtoo sa mga Judio nga si

bol sila busa, miingon siya, Nasakit ba mo?

⁶²Kon mao na, unsay inyong buhaton kon makakita mo sa Anak sa Tawo nga mokayab balik sa iyang gigikanan? ⁶³Ang Espiritu naghatag og kinabuhi; dili makatabang ang unod. Ang mga pulong nga akong gisulti mao ang Espiritu; duna ni kinabuhi. ⁶⁴Apan may pipila ninyo nga wala motoo.

Nahibawo si Jesus sukad pa sa sinugdan kinsay mobudhi niya. ⁶⁵Mipadayon siya, “Sumala sa ako nang giingon, walay makaduol nako gawas kon motugot ang Amahan.”

⁶⁶Busa, daghan sa iyang tinun-an mibiya ug wala na manguban. ⁶⁷Miingon si Jesus sa 12, “Mobiya sab mo?” ⁶⁸Mitubag si Simon Pedro, “Ginoo, kinsay among kapaingnan? Naa nimo ang mga pulong sa kinabuhing dayon. ⁶⁹Nagtoo mi ug nasayod nga Balaan kang Diyos.”

⁷⁰Mitubag si Jesus, “Akoy mipili ninyo, ang 12, dili ba? Apan daotan

ang usa ninyo.” ⁷¹Si Judas, anak ni Simon Iskariote, ang iyang gipasabot nga mobudhi niya, usa sa 12.

MIADTO SI JESUS SA JERUSALEM

7 ¹Human ini gilipot ni Jesus ang Galilea. Dili siya ganahang mosuroy sa Juda, kay ang kadagkoan sa mga Judio nagtinguha pagpatay niya. ²Hapit na ang pangilin sa mga Judio, ang pangilin sa mga Tolda. ³Busa, miingon kaniya ang mga igsoon, “Ayawg pabilin dinhi. Lakaw sa Juda aron ang imong mga tinun-an makakita sa mga milagro nga imong himoon. ⁴Dili magtrabaho sa tago ang buot mailhan. Sanglit makahimo ka, magpaila ka sa kalibotan.”

⁵Ingon ini ang ilang sinultihan, kay wala siya toohi sa mga igsoon. ⁶Miingon nila si Jesus, “Wala pa moabot ang akong panahon. Ang inyo nia sa kanunay. ⁷Dili mo kasilagan sa kalibotan. Apan nagdumot ni nako, kay nagsaksi ug nagpakita ko nga ang binuhatan ini daotan. ⁸Lakaw hinuon mo

Jesus, “anak ni Jose,” gikan sa Diyos? Maglisod pod tag too nga nanginahanglan ta sa Eyukaristiya. Gisultihan ta ni Jesus nganong mianhi siya: Ang Anak sa Tawo mianhi aron makita ninyo nga *mokayab siya balik sa iyang gigikanan*. Mianhi siya aron pagpaambit nato sa kinabuhi mismo sa Diyos.

Ang kamatuoran mao nga pinaagi sa Pagkabanhaw ni Jesus, nagsugod ang pagbag-o sa kalibotan, kay sa pagsulod sa Anak sa Tawo sa Himaya sa iyang Amahan, gipas-an niya ang tanang binuhat nga buot niyang bag-ohon ug balaanon. Gisul-ob niya ang tawhanong panagway sa pagkayab Anak sa Tawo *balik sa iyang gigikanan*. Niining paagiha ang tawhanong kailwat nakakab-ot og tugob nga kahiusa sa Diyos.

Bisan tuog makita nga ang kinabuhi morag mao lang gihapon sa kaniadto, angay tang motoo nga ang gibag-ong kalibotan nia na. Taliwala sa kasamok, ang Espiritu nagpadayon paglihok ug pagtay-og sa tibuko katawhan. Bisag dili makita, si Cristo nagbalaan ining kalibotana. Iyang gipahingkod ang katawhan pinaagi sa dagkong krisis ug kamatayon aron pag-andam nila sa pagkabanhaw.

Ang naminaw ni Jesus dili makasabot (6:61) sa misteryo sa Anak sa Tawo ug sa iyang pag-antos. Buot niyang biyaan ang iyang pagkaDiyos pinaagi sa pagpakatawo ug pagpakamatay nga daw ulipon (Jn 1:14 ug Fil 2:6), aron nga siya sa kaulahian *mokayab balik sa iyang gigikanan*. Hagit ni aron motoo ta nga ang Diyos nagpadayog lihok uban nato dinhi sa kalibotan. Bisag

walay pagpakabana nga katawhan, ang Diyos nagmahal gihapon nato. Ang Simbahan wala makapakita sa angay niya, apan gigamit kini sa Diyos sa pagtuman sa iyang Plano; ang kasaysayan puno sa panagbang ug kasamok, apan nag-andam ni nato alang sa kahingpitan sa Gingharian.

...ang unod (b. 63). Naghisgot si Jesus sa paghatag sa iyang unod, apan dili angayng sabton nga may kalambigitan ni sa tinoohan sa mga Judio, diin ang unod sa mga mananap nga gisakripisyo ang ilang kan-on. Sa Hebreong kultura, *ang unod ug dugo* nalambigit sa “kalibotan sa ubos” diin ang katawhan walay higayon pagpakigsuod sa Diyos. Lahi ang Eyukaristiya, ang lawas o unod sa nabanhawng Cristo nga gibag-o sa Espiritu ug naglihok dinhi nato ug nagdala nato sa kahiusa sa Diyos.

... among kapaingnan (b. 68)? May daghan sa mga sumusunod ni Jesus nga mibiya niya. Apan si Pedro, sa ngalan adtong nagpabilin, mipakita sa ilang pag-unong (basa sa Mt 16:13).

• **7.1** Gumikan ni Jesus naaghat ang mga tawo pagpangutanag kinsa siya. Mas maayo pang mangutana kay sa masakop sa pundok nga dili mangutana, kay nagtoong nasayod na sa tanan. Ingon ana ang mga igsoon ni Jesus.

Magpaila ka (b. 4). Kining mga igsoon ni Jesus mga paryenti niya nga taga Nazaret (basa sa Mc 3:31); nagpasakop pod sa Unang Simbahan human sa kamatayon ug pagkabanhaw ni Jesus

sa pangilin. Dili ko moadto, kay dili pa karon ang akong panahon.”

⁹Ingon ini ang sinultihan ni Jesus ug mipabilin siya sa Galilea. ¹⁰Sa paglakaw na sa iyang mga igsoon padulong sa pangilin, si Jesus miadto sab sa hilom. ¹¹Gipangita siya sa mga Judio nga nangutana, “Hain siya?” ¹²May daghan nga naghisgot niya. Ang uban miingon, “Maayo siyang tawo.” Mitubag sab ang uban, “Dili! Gilimbongan niya ang mga tawo.” ¹³Apan tungod sa kahadlok nila sa mga Judio, wala sila makaakog sulti bahin niya sa dayag.

¹⁴Sa natungatunga na ang kasaulogan sa Pangilin, miadto si Jesus sa templo ug nanudlo. ¹⁵Nahibulong pagayo ang mga Judio ug miingon, Walay nagtudlo niya, apan nganong naka-hibawo siya sa kasulatan?

¹⁶Mitubag si Jesus, Dili akoa ang akong gitudlo kondili, sa nagpadala nako. ¹⁷Ang nagsunod sa kabubut-on sa Diyos masayod kon ang akong pagtulon-an gikan ba sa Diyos o nagsulti ba ko sa kaugalingong gahom.

ug nag-isip sa kaugalingon nga importanti, kay lagi kadugo man ni Jesus; apan bisan anang panahona, wala o layo pa silag nasabtan sa misyon ni Jesus. Buot nilang magpaila si Jesus tungod sa mga milagro nga iyang nahimo; apan buot ni Jesus nga mailhan sa andam pagtahan sa kaugalingon ug pagpakamatay, ang magdala sa pagkabanhaw.

Dili ko moadto... (b. 8). Angayng matngonan nga dunay duha ka matang sa tawo. Ang una, kadtong dunay giandam nga mga plano sa kinabuhi, ug ang ikaduha, kadtong wala magapos sa mga plano, bukas sa Espiritu. Ang unang matang walay panahon kay wala nila masinati ang tawag sa Diyos. Naglihok sila nga walay pamalandong ug sumala lang sa gusto nila. Apan ang bukas sa Espiritu kanunayng nangitag timailhan sa hustong takna nga gikan sa Diyos. Bisag unsa nga gibuhat sa panahon nga gitakda sa Diyos, maghimaya sa Diyos.

ANG MGA JUDIO

Sama ni Jesus, si Juan (ang Ebanghelista), Judio. Gilibotan siya sa mga Judio nga nakabig sa pagtoong Kristohanon. Apan iyang gitawag og mga Judio ang parehas niyag kaliwat nga dili matoohon. Susama ra ni kon tawong natog “Katoliko” o “Kristyanos” ang hugot kunohay nga katoliko, apan wala o dyotay rag interes pagpatuhop sa mensahe sa Ebanghelyo.

Gitawag ni Juan og mga “Judio” kadtong

Gibutang ang bersikulo 19-24 human sa kapitulo 5. Tan-awa ang gisulat sa panid ini.

¹⁸Ang nagsulti sa kaugalingong gahom buot mopasidungog sa kaugalingon. Ang nagtinguha pagpasidungog sa nagpadala niya matitud-anon, ug walay katarongan sa pagduda niya.

• ²⁵Pipila ka tawo sa Jerusalem miingon, “Dili ba, siya man ang buot nilang patyon? ²⁶Nagsulti siya dinhi sa walay lipudlipod ug unya, wala silay bisag unsa batok niya? Nahibawo ba kaha ang mga pangulo nga si Cristo siya? ²⁷Ang nakadaot lang, kay nasayod ta diin siya gikan. Kon moabot na ang Cristo, walay masayod diin siya gikan.”

²⁸Busa, misinggit si Jesus sa Templo diin nanudlo siya, “Nag-ingon mo nga nakaila mo nako ug nasayod diin ko gikan! Wala ko moanhi sa kaugalingong kabubut-on. Ang nagpadala nako kamatuoran. Wala mo makaila niya. ²⁹Apan nakaila ko niya, kay gikan ko niya ug iyang gipadala.”

nagsalig kay nasakop sila sa tinuod nga relihiyon, apan ang ilang kasingkasing tig-a ug sirado sa nindot, ugdang, hamili ug tawhanon. Alang nila ang pagtoo ug patootoo, o ang pagtoo ug kapanatiko, parehas ra. Mao nga dili na sila makapaminaw sa uban nga lahi nilag panghunahuna. Giisip nilang maayo ang bisag unsa nga makaayo sa ilang pundok, bisag supak sa tawhanong katarong.

Ang maong mga Judio nasulod pag-ayo sa naandang sistema sa katilingban, ingon man sa relihiyon ug mga kustombre nga namat-an nilag kahayag. Mao nga giisip nilang importanti ang pagsunod sa mga tulumang sosyal ug tinohan nga ilang naandan. Ug ang Diyos nga ilang gimugna ug gitooan mao ang Diyos nga manalipod ining mga butanga nga ilang gipakabalaan (Mt 6:23, 29).

• **25. ANG KALUWASAN**

Kinsa si Jesus? Importanting masayran natog kinsa si Jesus ug diin siya gikan, kay lahi siya sa ubang magtutukod og relihiyon. Si Jesus nagtanyag natog talagsaong gasa nga atong maambitan sa kinabuhi sa Diyos. Apan kon si Jesus wala maggikan sa Diyos, nan, kawang lang ang iyang saad.

Ang iyang persona makapadani nato, apan ang iyang mga pulong makapatay-og. Sa pagpahibawo ni Jesus nga ang kalibotan naluwasa na, nga nabanhaw na ta ug nga mga anak ta sa

³⁰Dakpon na unta siya, apan walay nakaako paggunit niya, kay wala pa moabot ang iyang panahon. ³¹Hinuon may daghan nga mitoo niya ug miingon, “Inig-abot sa Cristo, mas daghan pa ba ang timailhan nga himoon niya kay sa ining tawhana?”

³²Ang mga Pariseo nakadungog sa tanang huhungihong sa katawhan. Busa, sila ug ang mga pari misugo sa mga gwardiya sa templo sa pagdakop niya. ³³Miingon si Jesus, “Hamubo na lang ang akong pagpakig-uban ninyo. Mabalik na ko sa nagpadala nako. ³⁴Inyo ra kong pangitaon, apan dili na mo makakita nako ni makaadto sa akong adtoan.”

³⁵Nagpangutan-anay ang mga Judio sa usag usa, “Asa siya padulong nga dili man makit-an? Buot ba siyang moadto sa mga Judio nga nakatag sa Griyegong kanasoran ug manudlo sab sa mga Griyego? ³⁶Unsay gipasabot sa iyang pag-ingon, “Inyo kong pangitaon, apan dili mo makakaplag nako. Dili mo makaadto sa akong adtoan?”

Ang saad sa buhing tubig

- ³⁷Sa kataposan ug kinadak-ang

Diyos, abi natog samingay lang ni, kay lahi ang atong kahimtang ug ang atong nasinati. Apan sa dagan sa panahon ug uban sa taas nga kasinatian sa pag-antos, hinayhinayng madiskobrehan nato nga ang kalibotan ug katawhan tukma sa iyang gipasabot. Bisag naghari ang kadaotan dinhi sa kalibotan, dili ni tantong dimalas, kay pinaagi ni Jesus, dunay bag-ong paglaom, ug migitib ang daghang posibilidad sa kinabuhi alang sa hustisya, kalinaw, kamadagayaon. Busa, giila ta siya nga Manluwas. Apan sa laing paagi naluwas ta, kay naangkon nato ang abilidad pagtan-aw sa kamatuoran sumala sa panglantaw sa Diyos. Mao nga dihang motabang ta sa uban paghupot sa pagtoo, sa daghang higayon mas maayong ihiklin una nato ang paghisgot sa tinoohan. Tabangan ta sila pagdiskobre sa way pagkahubas nga tuboran sa kinabuhi sa kaugalingon. Dili nato mailhag lawom si Jesus kon dili lawom ang pag-ila nato sa kaugalingon.

Nasayod ta...(b. 27). Kining mga Judioa nagtoo nga nahibawo silag kinsa ang huyos ug usay iyang mga plano, apan ang tinuod mao nga nasirado sila sa kaugalingong panglantaw, mao nga nasirado sab sila pagtan-aw sa kamatuoran. Sa ilang atubangan giangkong ni Jesus nga ang Pinadala siya sa Diyos. Sa pagpamulong niya ini dili niya tuyo nga ilhon siya ug toohan,

adlaw sa pangilin, mibarog si Jesus ug misinggit, “Paaria ang tanang giuhaw. Ug tugti pag-inom ang mitoo nako. ³⁸Nag-ingon ang Kasulatan, “*Gikan niya modagayday ang mga sapa sa buhing tubig.*”

³⁹Nagpasabot si Jesus sa Espiritu nga madawat sa motoo niya. Wala pa ikahatag ang Espiritu, kay wala pa mosulod si Jesus sa Himaya.

Ang lalis sa kagikan ni Cristo

⁴⁰Daghan sa nakadungog sa iyang mga pulong miingon, “Kini ang Propeta.” ⁴¹Miingon sab ang uban, “Kini ang Cristo.” Apan nahibulong ang uban, “Sa Galilea ba maggikan ang Cristo? ⁴²Dili ba, nag-ingon man ang Kasulatan nga ang Cristo kaliwat ni David ug taga Betlehem? ⁴³Busa, nabahin ang mga tawo tungod niya. ⁴⁴Ang uban buot modakop niya, apan walay mibakyaw sa kamot. ⁴⁵Unya, ang mga gwardiya sa templo mabalik sa kadagkoan sa mga pari ug mga Pariseo ug nangutana, “Hain siya? Wala mo makadala niya?” ⁴⁶Mitubag sila, “Wala pay tawong nakasulti sama niya.” ⁴⁷Busa, miingon ang mga Pari-

apan buot niya nga makita nila ang tibook niyang pagsalig sa Amahan ug ang iyang suod nga kasinatian uban niya.

...pangitaon...(b. 34). Mao gihapon ni ang gipasidaan sa Diyos sa mga Judio kaniadto, pinaagi sa mga propeta (Jer 13:16). Kining mga pulonga sa Biblia nga gipahinugod sa Diyos gigamit ni Jesus alang sa iyang kaugalingon.

• 37. ANG ESPIRITU

Wala pa...(b. 39). Apan sa Klm 1:7, mabasa nga “ang Espiritu sa Diyos, nagpuo sa tibook kalibotan.” Sa pagkatinuod ang Diyos wala mohunong pagpadayag sa kaugalingon. Ang iyang Espiritu naa kanunay sa galamhan sa tawo aron pagpukaw, pagdasig ug pagtukmod. Sa tanang higayon naglihok siya sa mahigugmaon sa hustisya ug kalinaw, sa mahigugmaon sa tahom, hamili ug tarong; naglihok siya sa andam paghalad sa kaugalingon aron manindot ang kalibotan nga puy-an sa mga anak sa Diyos.

Nagpasabot si Jesus...(b. 39). Hinu-on, kining Espiritu sa Ginoo usa ra sa espiritu sa midawat niya. Apan sa dili interesado sa kamatuoran, ang Espiritu “molabay” sama sa paglabay ni Jesus taliwala sa katawhang misalikway sa iyang mensahe (Lc 4:30). Sa gibayaw na si

seo, “Nailad ba sab mo! ⁴⁸May usa ba sa atong kadagkoan o sa mga Pariseo nga mitoo niya? ⁴⁹Ang mga tinunglo ra ug walay alamag sa balaod!”

⁵⁰Apan si Nicodemo, usa nila, nga sa sayo pa miadto ni Jesus, ⁵¹miingon, “Mohukom ba ang atong balaod sa tawong wala pa madunggi ni masayri ang tanang hitabo nga may kalabotan niya? ⁵²Mitubag sila, “Dili ba, gikan ka man sa Galilea? Usisaha pag-ayo ug tan-awa. Wala pay propeta sa Galilea.”

⁵³Ug namauli silang tanan.

Ang babayeng mananapaw

8 ¹Miadto si Jesus sa bungtod sa mga Olibo. ²Sayo sa buntag miadto siya pag-usab sa templo ug giarirongan siya sa tanan. Milingkod siya ug misugod pagtudlo.

³Ang mga magtutudlo sa balaod ug Pariseo nagdalag babaye nga nadakpang nanapaw. Gipatindog siya sa atubangan ug ⁴giingnan si Jesus, “Magtutudlo, kining babayhana nadakpang nanapaw. ⁵Karon, nagmando ang Balaod ni Moises nga ang babayeng sama ini batohon hangtod nga mamatay. Unsay ikasulti nimo?” ⁶Ila ning gisulti aron pagbitik niya sa ingon, may ikasum-bong sila batok niya.

Jesus sa himaya, gihatag niya ang iyang Espiritu sa buot makighiusa niya.

• **8.1** Dili ni makita sa ubang karaan na kaayong kopya sa Ebanghelyo ni Juan. Hinuon ang estilo ug ang paggamit sa mga pulong susama ni Juan. May pangagpas nga kining bahina naggikan sa ubang tinubdan. Apan mahimo sab nga gikan sa mismong Ebanghelyo nga gihashasan na ni Juan. Gitooahan nga wala ni ilakip sa ubang kopya, sa kahadlok nga ang pagdawat ni Jesus sa babayeng daotan lainog sabot sa ubang mobasa.

Sa pagrespito ni Jesus sa mananapaw nagpasabot ba nga buot niyang tabonan ang sala sa babaye? Dili. Apan ang iyang pagtratar sa makasasala lahi sa mga Pariseo ug magtutudlo sa Balaod. Alang nila ang babayeng daotan angayng tulisokon; apan alang ni Jesus angay siyang tahoron ug mahalon. Alang sa mga Pariseo angay siyang pakaulawan; alang ni Jesus angayng ilhon ang iyang dignidad. Alang nila angay siyang hukman sa kamatayon. Alang ni Jesus angayng luwason ug palamboon. Alang sa mga Pariseo butang lang nga mahimong dulaan ug gamiton sumala sa ilang gusto ug kapritso.

Mitikubo si Jesus ug misulat sa yuta ginamit ang iyang tudlo. ⁷Kay mipadayon man sila pagpangutana, mibarog siya ug miingon, “Mo-una pagbato ang walay sala ninyo.” ⁸Unya, mitikubo siya pag-usab ug misulat sa yuta.

⁹Sa pagkadungog niini, nag-iyahay silag pamahawa, una ang labing tigu-lang. Nahibilin si Jesus ug ang babaye nga nagtindog sa atubangan. ¹⁰Busa, mitindog si Jesus ug miingon, “Babaye, hain sila? Wala bay misilot nimo?” ¹¹Ang babaye mitubag, “Wala, Gino.” Miingon si Jesus, “Dili pod ko mosilot nimo. Lakaw ug ayaw nag pakasala.”

Kahayag sa Kalibotan

• ¹²Miingon si Jesus, “Kahayag ko sa kalibotan. Maiya sa mosunod nako ang kahayag ug kinabuhi. Dili na sila maglakat sa kangitngit hinuon, maka-panag-iya sa kahayag ug kinabuhi.”

¹³Mitubag ang mga Pariseo, “Karon, nagsulti ka sa imong kaugalingon. Ang imong pagsaksi walay kapuslanan.

¹⁴Mitubag si Jesus, “Bisan pag saksi ko sa akong kaugalingon, tinuod ang akong gisulti, kay nasayod ko diin ko gikan ug asa ko padulong. Apan wala mo masayod diin ko gikan ug asa paingon.

Alang ni Jesus larawan ug dagway sa Diyos: biktima siya sa hiwing sistema ug sa gipakamithi sa katilingbang maot.

Kining tekstoha morag sumpay sa giasoyng milagro sa kapitulo 9. Human ayoha ni Jesus ang buta ug human ipadayag ang espirituhanong pagkabuta sa mga Pariseo, namahayag si Jesus sa pag-ingon: *Kahayag ko*. Busa, sa pag-ingon ni Jesus: *mangamatay mo sa inyong sala* (8:24). gipahinumdoman ta ini sa iyang giingon sa 9:41.

• **12. ANG KAHAYAG**

Kahayag si Jesus sa tanang katawhan ug sa tanang panahon. Ang Diyos migiya sa mga Hebreo didto sa kamingawan pinaagi sa nagdang nga panganod. Ug gigiyahan ta niya pinaagi sa iyang Anak, aron kadtong mosunod ni Jesus *dili maglakaw sa kangitngit*.

Daghag kapuslanan ang kahayag. Ang kahayag sa banagbanag mosugat sa kangitngit human sa taas nga kagabhion. Ang bombilya maglamdag sulod sa panimalay samtang ang kangitngit naghari pa sa gawas. Ang kahayag sa sulo maglamdag sa mga kabos samtang nag-

¹⁵ Naghukom mo sa tawhanong pag-agi, apan dili ko mohukom ni bisag kinsa. ¹⁶ Kon maghukom ko, matinud-anon ang akong hukom, kay wala ko mag-inusara kondili, nag-uban nako ang akong Amahan nga nagpadala nako. ¹⁷ Nasulat sa inyong balaod nga tinuod ang gisulti kon may duha ka saksi. ¹⁸ Nagsaksi ko sa akong kaugalingon ug nagsaksi sab nako ang Amahan nga nagpadala nako.”

¹⁹ Nangutana sila, Hain ang imong Amahan?” Mitubag si Jesus, “Wala mo makaila nako ni sa akong Amahan. Kon nakaila pa mo nako, nakaila sab mo sa akong Amahan.”

²⁰ Gisulti ni Jesus kining tanan samtang nagtudlo siya sa dapit sa templo diin gidawat ang mga halad. Apan walay midakop niya, kay wala pa moabot ang iyang panahon.

²¹ Si Jesus misulti pag-usab, “Molakat ko, ug bisag mangita mo nako, mangamatay mo sa inyong sala. Dili mo makaadto sa akong adtoan.” ²² Busa, ang mga Judio natingala, “Ngonng miingon siya nga dili ta makaadto sa iyang adtoan? Magpakamatay ba siya?”

²³ Apan si Jesus miingon, “Gikan mo sa ubos, apan ako, sa taas. Gikan mo ining kalibotana. Ako, dili. ²⁴ Busa, gisultihan tamo nga mangamatay mo sa inyong sala, kon dili mo motoo nga ako mao Siya.”

²⁵ Nangutana sila, “Kinsa ka diay? Mitubag si Jesus, “Gisulti ko na sukad pa sa sinugdan, ²⁶ Daghan kog ikasulti ug ikahukom batok ninyo. Apan matinud-anon ang nagpadala nako. Ang nadungog ko gikan niya akong gisang-yaw sa kalibotan.

²⁷ Wala sila makasabot nga ang iyang gihisgotan mao ang Amahan. ²⁸ Miingon si Jesus, “Kon inyo nang iisa ang Anak sa Tawo, masayran ninyo nga ako mao Siya. Wala koy mabuhay sa akong kaugalingon, apan nagsulti ko sumala sa gitudlo kanako sa akong Amahan. ²⁹ Ang nagpadala nako uban. Wala ko niya pasagdi nga mag-inusara, kay buhaton ko ang makapahimuot niya.”

Ang mga Anak sa Kamatuoran

• ³⁰ Sa pagsulti ni Jesus sa ining, daghan ang mitoo niya. ³¹ Busa, miingon si Jesus sa mga Judio nga nanoo,

subay sila sa dalang ngitngit. Ang kahayag mobuntog sa ngitngit nga mga pwersa sa kadaotan ug sa kaburong. Si Cristo ang Kahayag. Kahayag siya labi na sa mitahan sa kaugalingon aron pagsunod niya. Sa iyang Kahayag, magpuyo ta sa Kagawasan sa mga anak sa Diyos.

Pinaagi sa kahayag ni Cristo, mabuntog sa tawo ang kangitngit sulod sa iyang kailadman. Ang kahayag ni Cristo moputli ug molamadag sa atong kaisipan ug kasingkasing nga nasirado ug nabutahan gumikan sa atong kataphaw, sa sayop natong tinoohan, sa atong pag-isip nga labaw ta sa uban, sa tinguha pagsaka, sa pagkabuta tungod sa bahandi ug kabantog, ug uban pa.

ANG AKO

Ining walaha gimatuod ni Jesus ang Diyosnon niyang kagikan. Ato nang nasayran nga gitawag sa mga Judio ang Diyos og Yahweh, sa ato pa ang Diyos nga kauban, ang Diyos nga sinugdan sa tanang butang. ANG SIYA. Ang pag-ingon niya nga AKO MAO AKO, gigamit niya ang Ngalan nga dili ikahatag sa bisag unsang butang ug kang bisag kinsa. Dunay ubang sekta nga nagtoo nga si Jesus tawo lang o nga menos siya sa Diyos. Nangatarongan sila nga usa ra ang Diyos busa, dili mahimo nga dunay tulo ka personas. Bisag giangkong nila nga si Cristo Anak

sa Diyos, supak sila nga si Jesus Diyos nga natawo gikan sa Diyos. Bisag si Jesus lahi nga persona sa Amahan, bugtong sila nga Diyos. Busa, namulong siya: gipadala ko sa Amahan.

...mangamatay mo (b. 21 ug 24). Ang sala dili lang ang pagbuhay og daotan. Makasala ta kay nagpagapos ta sa gagmayng mga problema ug nagsalig sa kaugalingong katakos; makasala ta tungod sa wala nato pagbuhay sa angayng buhaton. Ang sala pagdumili nato nga matawo tag usab, sumala sa giingon ni Jesus kang Nicodemo (3:3). Ang mga Judio wala motoo ni Jesus, kay ang iyang pagkinabuhi ug mensahe dili taphaw ug hiktin, apan may kaugandang paglata sa naandang panglantaw ug pagkinabuhi. Wala ug dili makadawat ini ang mga tawo. Hinuon dunay uban nga nahayagan ining kaalam sa Diyos, labi na human sa kamatayan sa krus (28).

• 30. ANG KAMATUORAN

Namulong si Jesus sa mga Judio nga mitoo niya. Kini sila mitoo ni Jesus sumala sa kaugalingong panabot ug panan-aw, sama sa mga Judio nga gikaatubang ni Pablo sa Gal 3-4. Ang pamahayag ni Jesus sa mga Judiong nag-isip nga sila ray naghupot sa tinuod nga relihiyon

“Kon tumanon ninyo ang akong mga pulong, matinuod mo nga akong mga tinun-an.³² Mahibawan ninyo ang kamatuoran nga maghatag ninyo ug kagawasan.”³³ Mitubag sila, Mga kaliwat mi ni Abraham ug wala maulipon ni bisag kinsa. Unsay gipasabot nimo sa pag-ingon, “Maghatag og kagawasan?”

³⁴Mitubag si Jesus, “Sa pagkatinuod sultihan tamo, ang makasala ulipon sa sala.³⁵ Apan ang ulipon dili magpabilin sa panimalay sa hangtod; ang anak magpabilin.³⁶ Busa, kon ang Anak maghatag og kagawasan, magawason mo.

³⁷Nasayod ko nga kaliwat mo ni Abraham. Apan naninguha mo pagpatay nako, kay ang akong mga pulong wala may lugar diha ninyo.³⁸ Akong gisulti ang nakita nako uban sa Amahan; buhata pod ang nakita ninyo uban sa inyong amahan.”

³⁹Mitubag sila, “Si Abraham ang

among Amahan.” Miingon si Jesus, “Kon mga anak mo ni Abraham, buhaton unta ninyo ang iyang gibuhat.⁴⁰ Apan buot mong mopatay nako nga nagsulti ninyo sa kamatuoran – ang kamatuoran nga akong nadungog sa Diyos. Wala ni buhata ni Abraham,⁴¹ gibuhat ninyo ang buluhaton sa inyong amahan.”

Miingon ang mga Judio, “Dili mi mga anak sa gawas. May usa mi ka Amahan, ang Diyos.”⁴² Miingon si Jesus, “Kon ang Diyos pay inyong Amahan, mahigugma unta mo nako, kay miadto ug gikan ko sa Diyos. Mianhi ko dili sa kaugalingon kong kabubut-on kondili, Siya mismo nagpadala nako.⁴³ Nganong dili mo makasabot nako? Kay dili man mo makadawat sa akong pulong.

⁴⁴Mga anak mo sa yawa, ug tumanon ninyo ang mga daotang tinguha sa inyong amahan, mamumuno sukad sa sinugdan. Wala siya magkinabuhi sa

makatulisok sab nato karon nga nagpasigarbo nga kristyanos ta o “katoliko”.

Ang gisaway ni Jesus dili ang atong mga sala, apan ang pagpadayon natog puyo diha sa sala. Bisag unsa kadako ug kagrabi sa sala, mapasaylo ni kon andam ta sa paghinulsol ug pagbag-o. Sa laing bahin, ang pagpuyo diha sa sala, ang pagpuyo diha sa bakak, ang pagpabilin sa garbo, ang pagtoo nga kanunayng tarong ang atong mga hukom... kining kinaiyaha magpugong nato pagpuyo sa pamaagi sa Diyos, bisag makita sa tanan nga nagtinarong ta ug nagbansay sa atong tinooohan.

Si Jesus wala magdala og bisag unsang bandila sa relihiyon makatoliko ni o uban nga atong gikaatbang. Mianhi siya isip Hari sa Gingharian sa *Kamatuoran*. Mao nga bisag kinsa nga abli ug matinuod-anong nangita sa kamatuoran ug bisag kinsa nga *magkinabuhi sa kamatuoran iyaha*.

Alang sa maong mga Judio, ang kalibotan nabahin sa duha ka pundok: ang *mga anak ni Abraham* nga mao sila, ug ang lahi nila. Ilang gipasigarbo ang ilang katigulangan hangtod nga nalimot sila nga alang sa Diyos ang tanan managsama.

Si Jesus mianhi isip saksi sa kamatuoran. Sa atubangan nila gisukna niya ang tanan pagsusi sa ilang kaugalingon. Ang kamatuoran nga gihisgotan ni Jesus dili doktrina nga ipamugos.

Wala kinahanglana ang mga propagandista ug ang kinutlong pulong sa Biblia kondili, ang namulong nga mibasi sa iyang kasinatian. Si Jesus miingon: Ang kamatuoran maghatag ninyog kagawasan ingon man ang Anak (b. 32 & 36). Ang kamatuoran naglakbit sa pagpuyo

sumala sa atong bokasyon o panawagan isip mga anak sa Diyos.

Ang matoohon nga nakahibawo nga gihi-gugma siya sa Diyos ug sa kataposan naning-kamot aron matinuod nga magtotoo naa na sa kamatuoran bisan pa kon duna siyay daang panglantaw sa iyang palibot, o wala masayod nga gigiyahan siya sa bakak o ilusyon sa iyang pagpanginabuhi.

Si Jesus naghisgot og kagawasan. Ang kamatuoran ug kagawasan nag-uban. Daghan sa katawhan wala gihapon makalingkawas sa kaugalingon bisan pa sa panlimbasog pagputol sa kadena nga naggapos nila. Apan kon magawason na dali ra sab nga mahulog sa kaulipnan, kay ang gamot sa tanang pagpangulipon naa sa matag usa.

Sa pagbuhat og daotan ang tawo nakaabay sa demonyo bisag dili niya gusto. Dili siya makabatok sa ilusyon ug sa makadaot nga haylo sa Amahan sa Bakak nga modala sa kalibotan ubos sa iyang gahom (b. 44).

Samtang dili ta magpakabana sa tinuod nga kahimtang sa palibot, daw ulipon gihapon ta bisag daghag kabtangan, kahibawo ug dungog. Gidungagan lang nato ang kadaghan sa nanimuyo sa “ilawom”. Ang kaliwat sa mga ulipon maglubaylubay sama sa balod sa dagat. Ang mga ulipon dili magpabilin sa panimalay (b. 34). Apan si Cristo naghimo natong takos pagsulod sa bag-ong kalibotan, ang kalibotan “sa ibabaw” diin ang mga anak sa Diyos magpabilin hangtod sa hangtod (b. 35). Sa panahon nga maanak ta sa Diyos, ang tanan tang himoon mamunga sa kahangtoran.

kamatuoran, kay diha niya walay kamatuoran; ug kon mosulti siyag bakak, nagsulti siya sa iyang kaugalingon, kay bakakon man siya ug amahan sa bakak ⁴⁵ Kay nagsulti man ko sa kamatuoran, dili mo manoo. ⁴⁶ Kinsa ninyoy makakitag bisag unsang dili tinuod sa akong kaugalingon? Unya, nganong dili mo motoo kon nagsulti ko sa kamatuoran? ⁴⁷ Ang iya sa Diyos mamati sa mga pulong sa Diyos; dili mo mamati, kay dili mo iya sa Diyos.”

⁴⁸ Mitubag ang mga Judio, “Dili ba, tinuod man ang among giingon nga Samariyanhon ka ug giyawaan?”

⁴⁹ Si Jesus mitubag, “Wala ko yawai. Gipasadunggan ko ang Amahan ug inyo kong gipakaulawan. ⁵⁰ Wala ko mangita sa kaugalingong Himaya. May Usa nga nangita ini alang nako ug siya ang maghukom. ⁵¹ Sa pagkatinuod sultihan tamo, ang magtuman sa akong pulong dili mamatay. ⁵² Miingon ang mga Judio, “Nahibawo na mi nga giyawaan ka. Namatay si Abraham ug ang mga propeta, apan nag-ingon ka, Ang magtuman sa akong pulong, dili mamatay! ⁵³ Labaw ka ba sa among amahan, si Abraham, nga namatay ug sa mga propeta nga nangamatay sab? ⁵⁴ Miingon si Jesus, “Kon naghimaya ko sa akong kaugalingon, wala niy bili. Gihimaya ko sa akong Amahan. Matud

pa ninyo inyo siyang Diyos; ⁵⁵ apan wala mo makaila niya. Nakaila ko niya. Kon moingon ko nga wala ko makaila niya, mabakakon ko sama ninyo. Apan nakaila ko niya ug gituman ko ang iyang pulong.

⁵⁶ Si Abraham, ang inyong katigulangan, nagdahom nga makakita sa adlaw sa akong pag-abot. Dihang nakakita ug nalipay siya. ⁵⁷ Dayon, miingon kaniya ang mga Judio, “Wala ka pay 50 anyos ug nakakita ka na ni Abraham?” ⁵⁸ Miingon si Jesus, “Sultihan tamo, sa wala pa matawo si Abraham, ako mao na ako.” ⁵⁹ Namunit silag bato aron pagbato niya, apan mitago si Jesus ug mibiya sa templo.

Giayo ni Jesus ang buta

9 ¹ Samtang naglakaw si Jesus na kita niya ang buta sukad sa iyang pagkatawo. ² Nangutana niya ang mga tinun-an, “Magtutudlo, kon gipakatawo siyang buta tungod sa sala, kinsay nakasala, siya o ang ginikanan?”

³ Mitubag si Jesus, “Walay nakasala, ni siya ni ang ginikanan. Gipakatawo siyang buta aron ikapadayag ang gahom sa Diyos diha niya. ⁴ Samtang adlawan pa kinahanglang buhaton ko ang buluhaton sa nagpadala nako. Moabot ang kagabhion, ug wala nay makatrabaho. ⁵ Samtang nia ko sa kalibotan, kahayag ko sa kalibotan.”

• 9.1 ANG MOTOO MAKAKITA

Si Jesus mao ang kahayag. Ang buta nakakita sa kahayag sa adlaw. Si Jesus ang kahayag, apan ang katawhan nabahin sa ilang panghangop niya. Ang uban bukas sa kahayag nga mao ang pagtoo; ang uban nagpabiling buta, sa ato pa, gitagoan nila ang hunahuna ug pagtoo ug nagdumili pagtoo sa gipadala sa Diyos.

Usa sa pamaagi pagpalawom sa atong pag-sabot ining kapitulo nga mao ang pag-observer sa reaksyon sa mga Judio sa milagro. Ang uban bukas sa ilang kaugalingon sa kahayag nga mao ang pagtoo; samtang ang uban misunod sa kaugalingong kahayag. Kining istoryaha sa Ebanghelyo nagpadayag sa buta nga dali rang nakasabot sa kabililhon sa pag-ayo; sa mahadlokong ginikanan ug ang maalig-aligong mga Pariseo nga walay laing gibuhat kondili, ang pagsigig hukom, sa walay pagpakasayod nga gikondenar nila ang kaugalingon sa paghukom sa uban.

Ang Ebanghelyo nagbukas nato sa ilang

pamaagi pagbatbat sa milagro: Ang makakita mao sab ang motoo (tan-awa sa b. 4, 6-7, 22, 27-28, 35).

... *kon gipakatawo...* (b. 2). Si Jesus nagdumili pagtan-aw sa tanang kaalaot nga silot sa Diyos. Ang pag-ayo sa buta gihimo sa Adlaw sa Pahulay. Tungod ini naglibog ang mga tawo kon ang Diyos moyoun ba sa balaod nga nagdili pagtrabaho sa Adlaw sa Pahulay. Gipanalipdan sa mga Pariseo ang Balaod – kini ang gipaabot sa dunay kapasidad pagtudlo ug paghukom, imbis motabang sa naalaot.

Makapatingala... (b. 30). Kinsay nagpuyo sa ingon nga dili makadawat sa kamatuoran? Masabtan ngano nga ang mga Pariseo misalikway sa buta. Ang nagtoo ni Cristo mahimulag sa wala makaila sa pamaagi sa Diyos.

Ang buta nakadiskobre ni Cristo ug mitoo. Sa pag-ila ni Cristo, naangkon niya ang matang sa kinabuhi nga dili tukma sa kalibotanong sukdanan.

⁶Human niyag sulti, miluwa siya ug nagmasag lapok nga gihidhid sa mata sa buta ⁷ug miingon, “Lakaw ug panghilam-os sa Linaw sa Siloam (nga nagkahulogag Pinadala).” Miadto ang buta, nanghilam-os ug mibalik nga makakita na.

⁸Nahibulong ang mga silingan ug ang nakakita niya nga nagpakilimos ug miingon, “Dili ba, kini man ang naglingkod dinhi nga nagpakilimos?” ⁹Ang uban miingon, “Siya bitaw.” May miingon, “Dili oy, magkamay-ong lang sila.” Apan mitubag siya, “Ako to!”

¹⁰Nangutana sila, “Nganong makakita ka na?” ¹¹Mitubag siya, “Ang ginganlag Jesus nagmasag lapok, mihidhid sa akong mata ug miingon, Lakaw sa Siloam ug panghilam-os. Milakaw ko ug nanghilam-os. Karon makakita na ko.”

¹²Nangutana sila, “Hain na siya?” Mitubag ang tawo, “Wala ko mahibawo.”

¹³Adlaw sa Pahulay ang pagmasa ni Jesus ug lapok ug pagpabuka sa mata sa buta. ¹⁴Busa, ang tawo gidala sa katawhan ngadto sa mga Pariseo nga nangutana na pod niya, ¹⁵“Nganong makakita ka na?” Misulti na sab siya, “Gibutangan niyag minasa ang akong mata, nanghilam-os ko ug karon makakita na.” ¹⁶Pipila sa mga Pariseo miingon, “Dili gikan sa Diyos kining tawhana, kay wala siya manumbaling sa Adlaw sa Pahulay.” Apan ang uban nagkanayon, “Unsaon man sa maka-

sasala pagbuhat og milagro nga sama ini?” Nabahin sila ¹⁷ug nangutana pag-usab sa kanhi buta, “Ikaw, unsay imong ikasulti mahitungod sa nag-abli sa imong mata?” Miingon siya, “Propeta siya!”

¹⁸Wala motoo ang mga Judio nga buta siyang daan unya, naulian sa panan-aw. ¹⁹Busa, gipatawag nila ang ginikanan ug gipangutana, “Anak ba siya ninyo? Moingon ba mo nga nahimugso siyang buta? Nan, nganong makakita na siya?” ²⁰Mitubag ang ginikanan, “Anak siya namo ug natawo siyang buta. ²¹Nganong makakita na siya, wala mi masayod. Wala pod mi masayod kinsay nagpabuka sa iyang mata. Pangutana niya; idaran na siya. Pasultiha siya alang niya..” ²²Miingon ini ang ginikanan, kay nahadlok sila sa mga Judio nga nagkauyon pagpapahawa sa katilingbang Judio sa tanang moangkon nga si Jesus ang Cristo. ²³Hinungdan ni nga miingon sila, “Idaran na siya. Pangutana niya.”

²⁴Unya, gipangutana na sab sa mga Pariseo ang kanhi buta, “Sultihi mi sa tinuod. Nasayod mi nga makasasala kining tawhana.” ²⁵Mitubag siya, “Makasasala siya o dili, wala ko masayod. Nasayod lang ko nga buta ko kanhi ug karon makakita na.” ²⁶Miingon sila, “Unsay gibuhat niya? Giunsa pagpabuka niya ang imong mata?” ²⁷Mitubag siya, “Nakasulti na ko, apan dili mo

May daghang tawo nga naghunahuna nga ang pagtoo ilusyon lang. Abi nila kon ang pagtoo pagtaklap lang sa kamatuoran, ug ang tinuod naa lang sa makita ug mahikap nga butang.

Lahi ang kamatuoran. Ang matoohon nakakita sa samang butang nga nakita ug nahibawoan sa uban. Apan gawas ini nakita niya ang butang nga wala makita sa walay pagtoo.

Ang Kristohanong tinooan dili lang ang pagtoo nga dunay Diyos nga labaw nato. Ang pagtoo abilidad sa pagkahibawo, ubos sa kaha-ya ni Cristo, sa tanang kamatuoran diha sa tumong ini o pamaagi nga gigamit sa mga tawo. Ang maunongon sa pagtoo makakita sa mga butang nga makita sa uban, apan duna siyay makita nga dili nila makita. Kasagaran makadungog ta sa imbitasyon: “Imbitado ang tanan, managlahi man ang hunahuna o ang pagtoo o

dili.” Tinuod, sa daghang butang nagkihinsa ta sa wala motoo. Apan dili angayng nahunahuna nga ang pagtoo o ang dili pagtoo dyotay rag bili sa mga pakigbisog sa kinabuhi.

Sa pag-abot ni Cristo gituman ang hukom (9:39). Nagpasabot ni nga ang katawhan nag-sugod og kabahinbahin, kay ang tanan kinahanglang dunay baroganan atubangan niya. Si Jesus mohukom sa katawhan, o kita ang mohukom sa atong kaugalingon kon dawaton o isalikway ta siya.

Ang pag-ayo sa natawong buta sambingay ug proseso sa kagawasan sa espirituhanong pagkabuta. Ang pagkaayo sa maong buta nagdala niya sa mas taas pang matang sa pagdan-ag: ang sunod niyang pagtagbo ni Cristo diha sa pagtoo. Kasagaran mas molawom ang atong pagtoo ug pag-ila ni Cristo diha sa pag-antos, pagtamay ug kasakit.

mamati. Nganong buot mong makadungog pag-usab? Buot ba mo nga maiyang tinun-an?”

²⁸ Unya, giinsulto siya, “Hala, pagpakinun-an niya. Mga tinun-an mi ni Moises. ²⁹ Nasayod mi nga ang Diyos nakigsulti ni Moises, apan wala mi masayod diin gikan kining tawhana.”

³⁰ Mitubag ang tawo, “Makapatingala kaayo nga wala mo masayod diin siya gikan, apan gipabuka niya ang akong mata!

³¹ Nasayod ta nga dili maminaw ang Diyos sa makasasala, maminaw lang siya sa nagpsidungog niya ug nagtuman sa iyang kabubut-on. ³² Sukad masukad wala pa igdungog nga may nakapabuka sa mata sa nahimugsong buta. ³³ Kon dili siya gikan sa Diyos, wala siyang mahimo.”

³⁴ Mitubag sila, “Natawo ka nga makasasala. Karon ikaw pay mutodlo namol!” Ug ila siyang giabog.

³⁵ Nakadungog si Jesus nga ilang giinginlan ang kanhi buta. Unya, nakitan ni Jesus ang tawo ug giingnan, “Mi-

too ka ba sa Anak sa Tawo?” ³⁶ Mitubag siya, “Kinsa siya, aron makatoo ko niya?” ³⁷ Miingon si Jesus, “Nakakita ka niya ug nakigsulti siya nimo karon.” ³⁸ “Mitoo ko, Ginoo,” miingon ang tawo. Unya, gisimba niya si Jesus. ³⁹ Miingon pa gyod si Jesus, “Mianhi ko ining kalibotana aron pagtuman sa usa ka hukom, makakita ang buta, ug mabuta ang makakita.” ⁴⁰ Pipila sa mga Pariseo nga diha sa duol mitindog ug nangutana, “Mga buta ba mi?” ⁴¹ Mitubag si Jesus, “Kon buta pa mo, wala unta moy sala; karon nga miingon mong, ‘nakakita mi,’ nagmatuod ni sa inyong sala.

Ang maayong magbalantay

10 • ¹ Sa pagkatinuod sultihan tamo, ang dili moagi sa pultahan inigsulod sa toril sa mga karnero ug mokatkat sa laing agianan, tulisan ug kawatan. ² Ang magbalantay sa mga karnero moagi sa pultahan. ³ Ablihan siya sa portero ug maminaw ang mga karnero sa iyang tingog. Tawgon niya ang

• 10.1 ANG NASOD NGA WALAY UTLANAN

Salamat sa samingay ni Jesus, mahanduraw ang panon sa mga karnero nga gihipos sa kabghion ubos sa pag-amuma sa mga magbalantay. Sa kaadlawon, matag magbalantay motawag sa iyang karnero ug pagawson niya sa tangkal.

Gitagna sa Biblia ang adlaw kanus-a ang Ginoo moanhi aron pagtipon sa nagkatibulaag niyang mga karnero aron manimuyo sa ilang yuta. Si Jesus ang Magbalantay; ug mianhi siya aron pagbuhat sa gitagna, apan dili sa gipaabot nga paagi. Ang mga Judio nagtoo nga ang Magbalantay makapabalik sa miagi nilang Kalamboan: nga napinalabi sila sa ubang kanasoran.

Apan si Jesus klarong namulong nga ang iyang katawhan dili hunahunaon nga sama sa nasod nga Judio. Kadto lang nga mitoo niya maoy iya. Pilion niya sa mga Judio kadtong iyaha; sa samang paagi kuhaon niya ang iyang karnero gikan sa ubang panon (b. 16) o sa mga nasod gawas sa nasod sa mga Judio. Mangulo siya ining tanan – nasod ni nga walay utlanan. Ang bugtong panon, ang Simbahan, gawasnong naglihok sa kasaysayan nga wala masulod sa usa ka nasod, o panahon o katilingban.

Ang mga magbalantay sa Judiong nasod naghunahuna nga makab-ot nila ang Panaghiusa sa pagpatunhay sa nasodnong garbo pinaagi sa

pagpasidungog sa nabulahang hut-ong sa sosyedad ug sa pagtamay sa dili Judio. Apan si Jesus naghiusa sa iyang katawhan pinaagi niya mismo, sa pagsinati sa katawhan. Ug ila siyang kinabuhi. Ang tanan midawat niya, miila sa iyang tingog, ug mitoo sa iyang pulong.

Maghisgot gani ang Biblia sa Magbalantay sa mga karnero, kasagaran nagpasabot ni sa Diyos mismo, ang bugtong Hari sa Israel, apan usahay nagkahulogan nig Hari ug Mesiyas nga gipadala sa Diyos. Si Jesus naghisgot og usa ka Magbalantay sa mga karnero. Bisan tuog lahi siya sa Amahan, usa ra siya sa Amahan.

Sa Biblia, ang mga angel gitawag usahay og mga Anak sa Diyos, ug miingon si Jesus nga ang mga punoan sa nasod gitawag og mga Diyos. Tungod ini, dili gusto si Jesus nga tawgog Anak sa Diyos. Nangusog siya pag-ingon: Ang Amahan nia nako ug ako naa sa Amahan: Sa ato pa managsama sila. Apan sa samang pagkaagi giangkong niya ang Diyosnon niyang gahom (b. 15, 18, 29, 38), giangkong sab niya ang tibook niyang pagsalig sa Amahan. Mao nga giila sab siya nga Diyos nga Anak.

Ang mga Judio buot mopatay ni Jesus, apan naglisod sila pagtaral niya sa bilangguan sa legal nga pamaagi. Nahimo ni nila sa Jerusalem, diin ang relihiyoso ug politikanhong makinarya ligon. Samtang tua pa si Jesus sa pikas tampi sa Jordan, dili siya mahilabtan. Ang pagbanhaw ni Lazaro nakapadali sa kamatayon ug pagkabanhaw ni Jesus.

mga karnero sa ngalan ug pagawson. ⁴Kon nadala na niya ang iyaha, mag-una siya ug mosunod ang mga karnero, kay nakaila man sila sa iyang tingog. ⁵Dili ni mosunod sa dumuduong, modagan hinuon, kay wala man mailhi ang tingog sa dumuduong.”

⁶Gigamit ni Jesus kining sambing gaya, apan wala sila makasabot sa iyang gisulti. ⁷Miingon si Jesus, “Sa pagkatinuod sultihan tamo, Ako ang magbalantay sa mga karnero. ⁸Mga kawatan ug tulisan ang nag-una nako. Hinunoo, wala sila pamatia sa mga karnero. ⁹Ako ang pultahan. Ang moagi nako maluwas; makasulod-gawas siya sa iyang gusto ug makakaon. ¹⁰Ang kawatan moabot aron pagpangawat, pagpatay ug paglaglag. Mianhi ko aron makabaton silag kinabuhi – kinabuhing madagayaon.

¹¹Ako ang maayong magbalantay nga nagtahan sa kinabuhi alang sa mga karnero, ¹²lahi sa sinuholan, sa dili magbalantay, ug sa wala managiya sa karnero. Inigkakita niya sa lobo nga nagpaingon, biyaan niya ang mga karnero. Unya, tukbon ni sa lobo ug pakatagon. ¹³Sanglit sinuholan lang siya, wala niya mahala ang mga karnero.

¹⁴Ako ang maayong magbalantay. Nakaila ko sa akoo ug ang akoo nakaila nako, ¹⁵Sama nga ang Amahan nakaila nako, nakaila pod ko sa Amahan. Tungod ini, gitugyan ko ang akong kinabuhi alang sa mga karnero.

¹⁶Duna koy ubang karnero nga dili sakop ining torila. Kinahanglang dadon ko sila, ug mamati sila sa akong tingog. Sa ingon, mausa na lang unya ka toril ug usa ka magbalantay.

¹⁷Nahigugma nako ang Amahan, kay andam man ko sa pagtahan sa akong kinabuhi aron maangkog balik. ¹⁸Walay mokuha ini nako; ako ning gitanyag sa kaugalingong kabubut-on. Makatugyan ug makakuha ko inig balik. Nadawat nako sa akong Amahan ang maong panawagan.

¹⁹Tungod ining mga pulonga nabahin na pod ang mga Judio. ²⁰May daghan nga miingon, “Giyawaan ug nabu-ang siya. Nganong may mamati man niya? ²¹Apan ang uban pod miingon, “Dili makasultig sama ini ang giyawaan. Makapabuka ba god sa mata ang giyawaan?”

Si Jesus Anak siya sa Diyos

²²Miabot ang pangilin sa Paghalad sa templo didto sa Jerusalem ug tingtugnaw to. ²³Naglakawlakaw si Jesus sa templo sa may ganghaan ni Solomon. ²⁴Dayon, gialirongan siya sa mga Judio nga miingon, “Hangtod kanus-a nga padudahan mi nimo kon ikaw ba ang Mesiyas o dili? Sultih mi sa walay lipudlipod.” ²⁵Mitubag si Jesus, “Naka-sulti na ko, apan dili mo manoo. Ang gibuhat nako sa ngalan sa Amahan nagmatuod og kinsa ko. ²⁶Apan wala mo motoo tungod sa giingon ko na, dili mo akong mga karnero.

²⁷Nabati sa akong karnero ang akong tingog. Nakaila ko nila, ug ila kong gisunod ²⁸busa, hatagan ko silag kinabuhing dayon. Dili na sila mangamatay ug walay makasakmit nila. ²⁹Ang gihatag sa akong Amahan mas kusgan sa tanan ug walay tawo nga makaagaw ini sa akong Amahan. ³⁰Ako ug ang akong Amahan usa ra.

³¹Unya, namunit og bato ang mga Judio aron pagbato niya. ³²Miingon si Jesus, “Naghimo ko sa dayag og daghan nga maayong buhat uban ninyo nga gipabuhat kanako sa Amahan. Nganong batohon ko ninyo?” ³³Ang mga Judio mitubag, “Dili ka namo batohon tungod sa maayong binuhatan kondili, sa pagpasipala sa Diyos. Tawo ka lang, apan gipakaDiyos mo ang imong kaugalingon.” ³⁴Si Jesus mitubag, “Wala ba masulat sa inyong Balaod, miingon ko, mga dios mo? ³⁵Busa, gitawag og mga dios ang nakadawat sa pulong sa Diyos ug kanunayng tinuod ang kasulatan. ³⁶Unya, unsay angayng isulti bahin sa

Dinihogan nga gipadala sa Diyos sa kalibotan? Nanamastamas ba ko sa Diyos, kay nag-ingon ko nga anak ko sa Diyos?”

³⁷Kon wala ko magbuhat sa buluhaton sa akong Amahan, ayaw kog toohi. ³⁸Apan kon ako ning gibuhat bisag dili mo motoo nako, too sa akong mga buhat ug hibaw-i nga ang Amahan nia nako ug ako sa Amahan.”

³⁹Misulay na pod sila sa pagdakop ni Jesus, apan miikya siya; ⁴⁰unya, mibiya ug mibalik siya sa suba Jordan sa dapit diin namunyag si Juan, ug mipabilin didto.

⁴¹May daghan nga miadto niya ug miingon, “Wala magbuhat bisag unsang milagro si Juan, apan nagsulti siya bahin ining tawhana ug ang iyang gisulti tinuod.” ⁴²Daghan ang mitoo niya didto.

Ang pagbanhaw ni Lazaro

11 ¹Nagmasakiton si Lazaro nga taga Betania, ang balangay ni Maria ug ni Marta, iyang mga igsoon. ²(Si Maria ni nga mibubog pahumot sa tiil sa Ginoo ug mipahid ini sa buhok.) Nagmasakiton ang iyang igsoon nga si Lazaro.

³Gipanugon si Jesus sa magsoong babaye sa pag-ingon, “Ginoo, nagmasakiton ang hinigugma mong higala. ⁴Sa pagkabati ni Jesus, miingon siya, “Dili ikamatay ang iyang sakit. Alang ni sa Himaya sa Diyos. Himayaon ang Anak sa Diyos tungod ini.”

⁵Dili ikalimod nga gihigugma ni Jesus si Marta, ang igsoong babaye ug si Lazaro. ⁶Apan bisan pa ana, sa pagkadungog niya nga may sakit si Lazaro, nagpabilin siyang duha pa ka

adlaw sa giistahan. ⁷Unya, miingon siya sa mga tinun-an, “Tana, mamalik ta sa Juda.” ⁸Mitubag sila, “Magtutudlo, dili pa dugay, ang mga Judio nani-nghuha pagbato nimo. Mobalik na pod ka?”

⁹Miingon si Jesus, “Dili ba, may 12 man ka oras ang usa ka adlaw. Ang molakaw sa adlawan dili masukamod, kay makakita man siya sa kahayag sa kalibotan. ¹⁰Apan kon molakaw sa gabii masukamod siya, kay wala may kahayag diha niya.”

¹¹Unya, mipadayon siya: “Natulog ang atong higala nga si Lazaro. Apan pukawon ko siya.” ¹²Miingon ang iyang mga tinun-an: “Ginoo, kon natulog ang masakiton maulian ra siya sa maayong panglawas.” ¹³Apan ang kamatayon ang gipasabot ni Jesus. Naghunahuna sila nga naghigot siyang pahulay sa katulog. ¹⁴Busa, miingon si Jesus sa yanong pagkasulti: “Patay na si Lazaro. ¹⁵Tungod ninyo nalipay ko nga wala ko didto, kay karon makatoo na mo. ¹⁶Unya, si Tomas, ang ginganlag Kaluha miingon sa kaubang tinunan: “Mangadto sab ta aron mamatay uban niya.”

¹⁷Sa pag-abot ni Jesus, nasayran niya nga upat na ka adlaw sukad paglubong ni Lazaro. ¹⁸Kay duol ra man ang Betania sa Jerusalem, mga tulo ka kilometro, ¹⁹may daghang Judio nga miduaw ni Marta ug Maria aron paghupay sa ilang kaguo gumikan sa kamatayon sa igsoon.

²⁰Sa pagkadungog ni Marta nga taliabot si Jesus, misugat siya. Si Maria nagpabilin sa balay. ²¹Miingon si Marta kang Jesus: “Ginoo, kon dinhi ka pa, dili unta mamatay ang akong igsoon.

• **11.1** Ang ikapito ni ug kataposang milagro ni Jesus nga nasulat sa Ebanghelyo ni Juan. Gituyo gyod nga ang unang tudling magsugod sa *masakiton*. Si Lazaro naghulagway dili lang sa nasakit gumikan sa sala, apan sa katawhang nasamdan, kay nawad-ag dignidad pagpuyo isip mga anak sa Diyos. Ang tawag ni Jesus kang Lazaro tawag alang sa kalingkawasan, tawag alang sa kinabuhi.

Kon subayon sa taphawng istorya, si Lazaro

gibalikan sa kinabuhi gumikan ni Jesus, apan sa kadugayan mamatay ra siya pag-usab. Hinuon, mas lawom pa ini ang katuyoan ni Juan. Buot dinhing ipakita nga ang kahulogan sa matuod nga pagkabanhaw dili lang ang paglugway sa kinabuhi, apan ang pagbag-o sa kinatibuk-an sa pagkatawo. Makab-ot ni kon motoo ta ni Jesus ug kon bukas ta alang sa daghang posibilidad sa kinabuhi nga iyang gitanyag.

Sama sa pagtoo ni Marta (b. 24) ang mga

²² Hinuon, nasayod ko nga bisag unsay pangayoon nimo sa Diyos, ihatag ni.
²³ Miingon si Jesus: “Mabanhaw ang imong igsoon.”

²⁴ Mitubag si Marta: “Sayod ko nga mabanhaw siya sa pagkabanhaw sa mga patay sa kataposang adlaw.”

²⁵ Apan miingon si Jesus: “Ako ang pagkabanhaw. Ang motoo nako, bisag patay siya, mabuhi. ²⁶ Ang nabuhi tungod sa pagtoo nako, dili na mamatay. Motoo ka ba.”

²⁷ Mitubag si Marta “Oo, Ginoo. Mitoo ko nga ikaw ang Cristo, ang Anak sa Diyos nga mianhi sa kalibotan.”

²⁸ Human ini, giadto ni Marta si Maria, ang igsoon, ug gitawag sa hilom: “Ania ang magtutudlo, ug gitawag ka.”

²⁹ Sa pagkadungog ni Maria, dali siyang mitindog, ug miadto kang Jesus ³⁰ nga wala pa maabot sa balangay. Didto pa siya sa dapit diin gitagbo siya ni Marta.

³¹ Ang mga Judio nga diha sa balay uban ni Marta aron paghupay sa iyang kaguol, nanguyog dihang nakita nila nga si Maria midali pagtindog ug paggawas. Nagtoo sila nga moadto siya aron paghilak didto sa lubong.

³² Sa dapit nga gihunongan ni Jesus

si Maria mihapa sa tilan ug miingon: “Ginoo, kon dinhi ka pa, dili unta mamatay ang akong igsoon.” ³³ Sa pagkakitay ni Jesus nga naghilak si Maria ug ang kauban ining mga Judio, natandog ang kailadman sa iyang espiritu ug nabalaka. ³⁴ Nangutana siya: “Hain siya ibutang?” Mitubag sila: “Ginoo, dali ug tan-awa.” ³⁵ Ug mihilak si Jesus.

³⁶ Busa, miingon ang mga Judio: “Tan-awag giunsa niya pagmahal si Lazaro.” ³⁷ Apan ang uban miingon: “Kon naabli niya ang mata sa buta, dili ba pod siya makapugong sa kamatayan ining tawhana?”

³⁸ Natandog si Jesus pag-ayo ug miduol sa lubnganan: langob nga may batong giall sa pultahan. ³⁹ Mimando si Jesus: “Kuhaa ang bato.” Miingon si Maria: “Ginoo, nanimaho na siya. Upat na ka adlaw sa iyang paglubong.”

⁴⁰ Miingon si Jesus: “Dili ba, miingon man ko nga kon motoo mo, makakita mo sa himaya sa Diyos?” ⁴¹ Busa, ilang gikuha ang bato.

Miyahat si Jesus ug miingon: “Amahan, salamat sa imong pagpamati nako. ⁴² Sayod ko nga kanunay ko niingon gipamati. Apan nag-ampo ko alang ining mga tawhana aron motoo

Judio nagtoo sa pagkabanhaw sa kataposang adlaw, sa adlaw sa hukom. Apan alang ni Jesus, ang pagkabanhaw mahitabo karon dayon, kon motoo ta niya; kon magpuyo ta sumala sa iyang pagkinabuhi (5:24). Busa, klaro nga ang Kinabuhi ug Kamatayan nga gihisgotan dinhi, dili ang pagginhawa sa tawo ug ang dili pagginhawa. Mas lawom nig kahulogan, susama sa gihisgotan sa 1 Juan 3:14, diin makalatas ta gikan sa kamatayan ngadto sa kinabuhi kon gihigugma nato ang atong isigkatawo, apan ang wala mahigugma naa pa sa kamatayan.

Ining saysaya, si Jesus gitawag ug Ginoo sa makapito, bisag sa tinuod, ang mga tawo nagtawag ni Jesus og “Magtutudlo”. Gituyo ni Juan pagbutang sa ilang baba sa pulong Ginoo, kay buot niyang itudlo nga kining milagro sa pagbanhaw ni Lazaro pasiuna sa mahimayaang pagkabanhaw ni Jesus, ang Ginoo.

May 12... (b. 9). Kompletohon ni Jesus ang iyang 12 ka takna sa pagpanaw, nagpasabot sa iyang misyon, bisag unsa pay mahitabo. Ang sama niya nga nagpuyo sa adlaw, sa ato pa, nagpuyo subay sa plano sa Diyos, dili mapandol ug si Jesus mahimong *kahayag sa kalibotan alang nila*.

Mitoo ko... (b. 27). Talagsaon ning pamaha-

yaga sa pagtoo ni Marta, sama sa pamahayag ni Pedro (Mt 16:16), ug sa dili madugay si Maria motaho bahin sa pagkabanhaw sa mao rang apostoles. Busa, ang Ebanghelyo dili alang ra sa mga lalaki, labaw sa tanan, wala ni magpahluna og herarkiya sa Simbahan.

Salamat... (b. 41). Kining pasalamata mao ray mabasa sa Ebanghelyo ni Juan gawas sa taas nga pag-ampo sa Ulohan 17 nga puno sa pagdayeg sa Amahan. Ang laing susama ini, mabasa sa Lc 10:21. Kining pasalamata morag dyotay ra, nga unta importantanti man ning kinaiyaha sa Kristiyanos. Apan alang ni Jesus, ang tanan niyang gibuhath pasalamat. Sa wala pa siya mamatay, gitahan niya ang kaugalingong kabubut-on ug gahom alang sa dakong Himaya sa Amahan (Jn12:27-28).

Badbari siya (b. 44). Naandan sa mga Judio pagpugutos og bendahi sa ilang minatay. Apan ang pulong “pagbadbad” dunay mas lawom nga kahulogan. Sa unang Simbahan nagpasabot nig pasaylo sa mga sala. Daghan tag bendahi sa mga kakulangan nga nagpugong nato paglambo isip mga tawong buhi ug gawasnon. Tahas sa kristohanong katilingban ang “pagbadbad” sa mga bendahi sa atong kaigsoonan. Sama ni Lazaro ang gipasaylo nabanhaw.

sila nga gipadala ko nimo.”⁴³ Human ini, misinggit siyag kusog: “Lazaro, gawas!”⁴⁴ Miguwa ang namatay nga binugkosan ang tiil ug kamot sa panap-tong panghaya, ug pinutos ang na-wong. Miingon si Jesus: “Badbari siya ug palakta.”

Ang laraw sa pagpatay ni Jesus

- ⁴⁵ Daghan sa mga Judio nga mi-kuyog ni Maria ug nakakita sa gibuhat ni Jesus mitoo niya.⁴⁶ Ang uban miad-to sa mga Pariseo ug misugilon sa gi-buhat ni Jesus.⁴⁷ Busa, ang mga Pari-seo ug ang pangulong pari mitawag sa konseho sa Sanhedrin ug miingon: “Unsay atong buhaton? Kining tawha-na naghimog daghang milagro.”⁴⁸ Kon pasagdan ta siya, motoo niya ang ta-nan. Unya, manganhi ang mga Roma-no ug gun-obon ang templo ug ang tibuk nasod.”

⁴⁹ Usa nila, si Caifas, ang Labawng Pari adtong tuiga, miingon: “Wala moy alamag ug wala makamatngon nga⁵⁰ mas maayo pa nga ang usa ka tawo mamatay alang sa katawhan kay sa malaglag ang tibuk nasod.”

⁵¹ Misulti ini si Caifas dili lang sa iyang kaugalingon kondili, sa pagka

Labawng Pari adtong tuiga. Gitagna niya nga mamatay si Jesus alang sa nasod,⁵² ug dili lang alang sa nasod kondili, aron matigom ug mahiusa ang nagkatibulaag nga mga anak sa Diyos.⁵³ Sugod adtong adlaw, hugot na si-lang nakahukom sa pagpatay niya.

⁵⁴ Busa, si Jesus wala na magpasa-yasaya taliwala sa mga Judio. Miadto hinuon siya sa nasod duol sa kaminga-wan ug mipuyo uban sa mga tinun-an sa lungsod nga ginganlag Efraim.⁵⁵ Duol na ang Pangilin sa Pagsaylo sa mga Judio busa, nangadto ang mga tawo sa Jerusalem gikan sa nagka-lainlaing dapit aron paghinlo sa kauga-lingon sa dili pa ang Paskwa.⁵⁶ Unya, nangita sila ni Jesus. Samtang nagkapundok sa templo, naghinabi sila: “Unsay inyong hunahuna? Motambong kaha siya sa pangilin?”⁵⁷ Ang kadage-koan sa mga pari ug ang mga Pariseo nagsugo sa pagtahog hain siya aron pagdakop niya.

Ang panihapon sa Betania

(Mt 26:6; Mc 14:1)

12 • ¹ Unom ka adlaw sa wala pa ang Pangilin sa Pagsaylo, miadto si Jesus sa Betania, diin gibanhaw niya si

• 45. ANG SIMBAHAN

Ang mga pulong ni Caifas natuman, apan dili sumala sa buot nilang ipasabot. Si Jesus mamatay aron *matigom ug mahiusa ang nagkatibulaang nga mga anak sa Diyos*.

Ang sangpotanan sa pagkabanhaw ni Jesus mao ang pagtigom ug paghiusa sa nagkatibulaag nga mga anak sa Diyos (b. 52), o sa giingon pa ni Jesus nga inig-isa na nako sa yuta, akong dad-on ang tanan uban nako (12:32). Sa laing pagkasulti, ang kamatayon ug pagkabanhaw tinubdan sa kahiusa ug pag-ingisoonay.

Ang Simbahan naghiusa sa magtotoo sa tanang kaliwat ug kultura. Ato ning gitawag og “Katoliko” sa ato pa unibersal. Apan kining Simbahana sinugdan lang ug timaan sa umaabot nga talan-awon sa kataposang panahon, diha nga ang tanang katawhan mahiusa pag-usab diha ni Cristo.

Ang makapasubo nga talan-awon karon mao ang kahimtang sa daghang kabos nga kristyanos ug lumad, labi na sa kabukiran. Nabungkag sila gumikan sa lainlaing pwersa nga miwataswatas nila sa pagpuyo nga gawasnon ug malinawon. Sa daghang dapit, ang gutom, sakit, mga gubat ug pinatyanay naandan na lang. Ang ilang kabu-

kiran nga tuboran sa kinabuhi, nangaupaw na ug nakapasamot sa kadaotan sa ilang kahimtang. Gumikan ini, nawad-an silag dignidad pagpuyo isip mga tawo. Nahisama sila ni Lazaro nga nabanlod sa ngitngit nga lubnganan. Niining kahimtanga nga morag wala nay paglaom, si Jesus ang paglaom. Sama sa iyang pagsinggit kang Lazaro, nagsinggit sab siya sa daghang kabos karon nga nag-antos. Sa mga gagmayng Kristohanong Katilingan, si Jesus nagtawag ug nagdapit sa tagsa tagsa pag-apil sa mga tigom, pagtuon, ug kasaulogan. Dinhi ta magkahiusa, dinhi mapaladman ang atong pagtoo aron mobarog tang hinugpong sa pagtubag sa mga hagit sa kinabuhi.

- **12.1** Ang Mateo ug Marcos naghigot sab sa hitabo sa panihapon diin gipakita ni Maria ang dako niyang gugma kang Jesus. Kining gug-maha wala makabuta niya, apan nakapalawom sa iyang pagtamod ug pagtahod sa talagsaong pagkatawo ni Jesus.

Wala siya masabti sa ubang apostol, kay wala pa sila makatugkad unsa ning gugmaha alang ni Jesus.

May daghang higayon nga ang atong pang-lantaw pareho sa kang Judas, nga ang *“ang halin*

Lazaro nga namatay. ² Nag-andam silag panihapon alang niya. Samtang nagsilbi si Marta, si Lazaro miuban ni Jesus. ³ Unya, miikuha si Maria ug usa ka libra nga mahalang pahumot hinimo sa lunsayng nardo; gidihogan ang tiil ni Jesus ug gipahiran sa buhok. Nangalimiyon sa kahumot ang tibuok balay.

⁴ Miingon ang anak ni Simon, si Judas Iskariote, ang tinun-an nga mobudhi ni Jesus: ⁵ “Mabaligya unta ang maong pahumot og 300 ka denario ug ang halin magamit alang sa mga kabos.” ⁶ Hinuon si Judas wala maghunahuna sa mga kabos. Kawatan siya ug kay siya man ang gitugyanan sa salapi sa pundok, kanunay siyang nagkuha sa sulod ini.

⁷ Apan si Jesus miingon: “Pasagdi siya; dili ba, iya ning gitagana alang sa adlaw sa akong lubong?” ⁸ (Uban ninyo kanunay ang mga kabos, apan ako dili.)

⁹ Daghang Judio nakahibalo nga didto si Jesus busa, nangadto sila, dili lang tungod ni Jesus kondili, aron makakita ni Lazaro nga gibanhaw sa mga minatay. ¹⁰ Nagsabutsabot ang mga pangulong pari sa pagpatay sab ni Lazaro. ¹¹ Tungod niya daghang Judio namiya ug mitoo ni Jesus.

magamit alang sa mga kabos.” Apan ang Ginoo wala magsugo nato “pagpanghatag” kondili, paghigugma ug pagtahan sa kaugalingon alang sa mga kabos. Ang paghigugma nagpasabot nga mouban ug mosinati ta nila aron pinaagi ini, maaangohan nila ang tawag sa Diyos. Tabangan ta sila sa pagkahugpong. Ipa-sinati ta nila ang diwa sa pag-inunongay nga mohatod nila sa paglihok alang sa kabag-ohan, kay kini ang misyon nga gipiyal kanila sa Diyos. Ang mga kabos mopuyo ug mosaksi sa Mensahe sa Ebanghelyo. Kon wala pa ta mauban sa ilang damgo ug pangandoy, nan, nanginahanglan tag pagbago sa pagpuyo sa kayano ug kakabos aron makasinati ta uban nila sa Gingharian sa Diyos. Apan dili ta makahigugma sa mga kabos kon walay naghingaping gugma kang Jesus. Mao nga sayon ra alang nato ang paghisgot sa paghatag sa mga kabos sama sa gipamulong ni Judas.

Unom ka adlaw...(b. 1). Si Marcos ug Mateo morag nagpasabot nga kining panihapona nahitabo duha ka adlaw sa wala pa ang Paskwa, ug dili unom (Mt 26:2). Ang Tagsulat sa Ebanghelyo wala sab magkapareho mahitungod sa

Ang Mesias misulod sa Jerusalem
(Mt 21:5; Mc 11:1)

¹² Sa sunod adlaw, nakadungog ang dakong panon sa mga tawo nga si Jesus motambong sa pangilin nga taliabot sa Jerusalem. ¹³ Nanguha silag palwa sa palmera ug nanggawas aron pagsugat niya. Misinggit sila: “Hosana! Bulahan siya nga mianhi sa ngalan sa Ginoo. Bulahan ang hari sa Israel!”

¹⁴ Sa pagkakaplag ni Jesus og batan-ong asno iya ning gisakyan sumala sa giingon sa Kasulatan: ¹⁵ “Ayawg kahadlok, syudad sa Sion. Ania na ang imong hari, nagkabayo sa nating asno.”

¹⁶ Sa sinugdan wala makamatikod ini ang iyang mga tinun-an. Apan dihang gibayaw na si Jesus sa Himaya, nahinumdom sila ug nakamatngon nga nasulat ni bahin niya ug sila mismo may kalabotan ining tanan.

¹⁷ Ang miuban ni Jesus, misaksi ug misugilon giunsa niya pagpagawas si Lazaro sa lubnganan ug pagbanhaw sa mga patay. ¹⁸ Gisugat siya sa daghang tawo, kay nakadungog man sila nga gibuhat niya kining dakong milagro. ¹⁹ Sa kasamtangan miingon ang mga Pariseo sa usag usa: “Wala tay mahimo. Ang tibuok kalibotan misunod niya!”

petsa sa Paskwa. Giingon ni Juan nga si Jesus namatay sa bisperas (Jn. 19:14), apan ang tulo ka Ebanghelyo nag-ingon nga ang Kataposang Panihapon nahitabo sa adlaw sa katumanan sa Paskwa. Sumala sa karaang tradisyon sa karaang mga Simbahan, ang Kataposang Panihapon ni Jesus gihimo sa Martes, ug dili sa Hwebes. Busa, makaingon ta nga duha ka adlaw ang husay, Myerkoles ug Hwebes. Hinuon, gipatay siyag Biernes, sumala sa giingon sa upat ka ebanghelyo.

Ang posibling katin-awan ini mao ang mosunod: Ang Paskwa gisaulog sumala sa pagsubang sa bulan ug dili sa adlaw. Busa, ang petsa ini dili permanenti, nag-usab-usab. Mao nga dunay ubang relihiyon nga nag-unag tulo ka adlaw sa uban. Mahimong nagsaulog si Jesus sa bisperas sa Myerkoles, samtang ang kadaghanan sa katawhan nagsaulog sa bisperas sa Sabado.

• 20. Dunay pipila ka langyaw (gitawag silag Griyego tungod sa pinulongan) nga nakabig sa tinoohan sa mga Judio. Bisag wala sila magsubay sa balaod sa mga Judio, gidawat sila sa

Gawas kon ang liso mamatay

• ²⁰ Sa panahon sa pangilin may pipila ka Griyego nga miadto sa Jerusalem aron pagsimba. ²¹ Miduol sila ni Felipe nga taga Betsaida sa Galilea ug nangutana: “Higala, buot ming makigkita ni Jesus.” ²² Miadto si Felipe ug nakigsulti ni Andres unya, nakigsulti sila ni Jesus.

²³ Si Jesus miingon: “Ang takna miabot na nga ang Anak sa Tawo himayaon. ²⁴ Sa pagkatinuod sultihan tamo, magpabiling lugas ang liso sa trigo kon dili ipugas sa yuta ug mamatay. Apan kon mamatay, mamunga nig daghan.

²⁵ Ang nagmahal sa iyang kinabuhi, naglaglag ini; apan ang nasilag sa iyang kinabuhi ining kalibotana, nagtipig ini alang sa kinabuhing dayon.

²⁶ Ang buot moalagad nako, pasunda ug bisag asa ko tua pod ang akong sulugon. Kon may moalagad nako, pasidunggan siya sa akong Amahan.

²⁷ Naguol ang akong kalag karon. Moingon ba ko: Amahan, luwasa ko ining takna? Apan nia ko aron pag-sagubang ining tanan. ²⁸ Amahan, himayaa ang imong ngalan.” Unya, may tingog gikan sa langit: “Gihimaya ko na siya ug himayaon kog usab.” ²⁹ Sa pagkadungog sa mga tawo miingon sila:

Templo sa Jerusalem diin gigahinan silag dapit himulag sa mga Judio. Ang pangutana sa mga Griyego naghatag og kahigayonan ni Jesus pagpahibalo nga ang iyang Gingharian mokaylap sa tibuk kalibotan human sa iyang kamatayon ug pagkabanhaw.

Apan kon mamatay...(b. 23). Si Jesus namatay, ug nahimugso ang Simbahang unibersal. Ang patayng lawas ni Jesus gilubong sa yuta ug sa pagkabanhaw ang mao rang lawas namahimayaon aron pagsulod sa bag-ong kinabuhi sa katilingbang matoohon.

Balaod ni sa kinabuhi aron mas mabungahan. (Mc 8:34). Mao nga giingon sa unang Kristyanos nga “ang dugo sa mga martir, binhi.”

Gipakita dinhi ang tumang kahingawa nga gibati ni Jesus. Wala itago nga nahadlok siya pag-ayo. Nasayod siya nga dili madugay ilansang siya sa krus. Ang matuod nga kaisog dili nga mawala ang kahadlok; nagpasabot hinuon, nga bisan pa sa tumang kalisang, nahimo gihapon ang angayang buhaton. Ingon ana ang matang sa kaisog ni Jesus. Daghang pangulo ang nagtinguha pagbuntog sa kalibotan. Ila ring gihimo pinaagi sa pwersa ug pakiggubat. Si Jesus nag-

“Nagdaluog!” Ang uban miingon: “Nakigsulti siya sa usa ka anghel. ³⁰ Mitubag si Jesus: “Dili tungod nako nga midahunog kining tingoga kondili, tungod ninyo. ³¹ Karon hukman ang kalibotan; ug pukanon ang mga pangulo. ³² Inig-isa na nako sa yuta, dadon ko ang tanan uban nako.” ³³ Niining mga pulonga, nagpasabot si Jesus sa matang sa kamatayon nga iyang maa-goman.

³⁴ Gitubag siya sa mga tawo: “Nadungog namo sa kasulatan nga magpabilin sa hangtod ang Mesiya. Nganong miingon ka man nga ang Anak sa Tawo kinahanglang iisa? Unsang matanga ang iyang pagkaAnak sa Tawo?”

³⁵ Si Jesus miingon: “Sa dyotay pa nga panahon, magpabilin ninyo ang kahayag. Lakaw mo samtang naa pa ninyo, kay hiabtan unya mo sa kangitngit. Ang naglakaw sa kangitngit wala masayod og asa siya padulong. ³⁶ Too-hi ang kahayag samtang naa pa ninyo, ug maanak mo sa kahayag.” Human ni milakaw si Jesus ug nagtago.

Ang kawalay pagtoo sa Judio

• ³⁷ Bisag daghan na kaayong milagro ang iyang nabuhat taliwala nila, wala sila manoo. ³⁸ Natuman ang mga

tinguha sab pagbuntog sa kalibotan nga gihimo niya pinaagi sa kamatayon sa krus. Ang kapangulohan nangahanaw na ug napukan. ³⁶ Si Jesus nagmadaogon hangtod karon. Atubangan sa kalibotan ang kamatayon ni Jesus kapildihan; atubangan sa Diyos kadaogan ug pagkabanhaw. Ang kasaysayan nagprobar nga si Jesus wala mapakyas. Nasayod siya nga ang iyang kamatayon magbag-o sa kasaysayan. Ang gahom sa kalibotan iyang buntogon pinaagi sa katawhang walay gahom.

Sayon ra tang malimot nga ang katuyoan sa kinabuhi mao ang paghimaya sa Diyos. Ang Diyos dili mahimaya pinaagi sa pagtukod og mga templo o sa pagkantag: “Himaya sa Diyos!” Apan sa pagtahan sa kaugalingon aron mahimong buhing halad sa Diyos. Busa, si San Ireneo, ang Obispo ug martir sa unang Simbahan namulong: “Ang Himaya sa Diyos mao ang tawong puno sa kinabuhi.”

• 37. Human sa kamatayon ni Jesus, lisod alang niya ang pagsabot unsang paagiha nabutahan ang piniling katawhan sa Diyos kabahin sa ilang Mesiya. Gisulayan ni Juan pagpangitag

pulong ni propeta Isaias: *Ginoo, kinsay mitoo sa imong giasoy? Kang kinsa gipadayag ang gahom ni Yahweh?*

³⁹Nganong dili sila makatoo? Mii-
ngon sab si Isaias: ⁴⁰Gibutahan niya
ang ilang mata, gipatig-a ang kasing-
kasing, aron dili sila makakita ug dili
makasabot. Nagdumili sila pagduol
nako, tingaleg maayo ko sila. ⁴¹Misulti
ini si Isaias sa pagkakita sa iyang
Himaya. Ang iyang mga pulong nag-
punting niya.

⁴²Hinuon daghan nila ang mitoo ni
Jesus lakip ang uban sa ilang pangulo.
Apan tungod sa mga Pariseo wala siya
ilha aron dili isalikway sa katilingban sa
mga Judio. ⁴³Gipalabi nila aprobah sa
mga tawo kay sa Diyos.

⁴⁴Bisan pa ana si Jesus misulti, ug
gani misinggit: “Ang mitoo nako wala

lang magtoo nako kondili, niya nga
nagpadala nako. ⁴⁵Ang nakakita nako
nakakita sab sa nagpadala nako. ⁴⁶Mi-
anhi ko sa kalibotan isip kahayang aron
ang nagtoo nako dili magpabilin sa
kangitngit. ⁴⁷Kon may makadungog sa
akong mensahe ug dili motoo, dili ko
siya hukman. Mianhi ko dili aron pag-
silot sa kalibotan kondili, aron paglu-
was. ⁴⁸Ang mosalikway nako ug dili
modawat sa akong pulong gihukman
na: Ang pulong nga akong gisulti mo-
hukom niya sa kataposang adlaw.

⁴⁹Wala ko magsulti sa kaugalingong
gahom. Ang Amahan nga nagpadala
nako nagtudlog unsay isulti ug unsaon
ko pagsulti. ⁵⁰Nasayod ko nga ang
iyang sugo kinabuhing dayon ug
naghatag ko sa mensahe sumala sa
gitudlo kanako sa Amahan.

IKADUHANG BAHIN: GIHUKMAN NI JESUS ANG IYANG BUHAT

13 ¹Bisperas to sa Pasko sa Pag-
saylo. Si Jesus nasayod nga mia-
bot na ang takna sa pagbiya sa kali-
botan ug pag-adto sa Amahan. Kay
gihigugma man niya ang iyaha dinhi sa
kalibotan, iya ning higugmaon sa hing-
pit nga gugma.

Nanghugas si Jesus sa tiil

²Nanihapon sila. Ang yawa nag-
butang na sa hunahuna ni Judas, anak
ni Simon Iscariote, pagbudhi ni Jesus.
³Apan nasayod si Jesus nga gitugyan
kaniya sa Amahan ang tanang butang,
kay gikan man siya sa Diyos ug sa

kahulogan kining ilang pagdumili pinaagi sa
paggamit og duha ka teksto gikan sa mga pro-
peta.

Ang una mao ang taas nga balak pahinungod
sa Sulugoon ni Yahweh, ang biktima nga libreng
mitahan sa kaugalingon alang sa iyang mga
igsoon (Is 53:1). Gipakita dinhi ang mga tawong
dili makadawat sa Manluluwas nga gitamay ug
gipakaulawan.

Ang ikaduha nagpakita nga kining pagsalik-
way ni Cristo, gitagna na. Sa pagkatinuod, ang
unang mga propeta gisalikway sab samtang buhi
pa sila, katumanan gihapon ni sa katingalahang
plano sa Diyos.

Gihatagag pagtagad ni Jesus ang kadaghanan
nga wala motahan sa kaugalingon kang Cristo,
bisag sa hilom, sa kailadman gitahod siya. Nag-
duda ang mga Judio nga si Jesus gikan sa Diyos,
apan nagbabaling wala motoo niya.

Alang sab nato, kon motoo ta sa Ebanghelyo
nagpasabot nga motoo sab ta sa Simbahan nga
gitukod ni Jesus. Apan wala gihapon maangohi
sa tanan. Lainlain ang pagsabot sa iyang men-
sahe busa, morag walay kusganong aghat sa
pagtoo ini. Dihang dili ta motuman sa iyang

pulong, abi natog dyotay ra ni, apan sa pagka-
tinuod, ang atong gisalikway mao ang Diyos
mismo ang pulong sa Kamatuoran. Wala tay
laing kahigayonan gawas sa paghimog desisyon
karon dayon.

• 13.1 Dinhi magsugod ang ikaduhang bahin sa Ebanghelyo ni Juan.

Sa unang bahin, pinaagi sa senyal ug wali ni
Jesus, nagpahibalo ni nga tumanon niya ang
giplanong buluhaton dinhi sa kalibotan ug ang
himaya nga ihatag kaniya human siya iisa. Karon
miabot ang takna ni Jesus, nga matuman na ang
tanang gibalita.

Ang ikaduhang bahin nagsugod sa diskurso –
panamilit ni Jesus sa Kataposang Panihapon.

Sama sa ubang kapitulo ang mga diskurso ni
Jesus nagsugod og milagro. Ang diskurso –
panamilit – nasaysay sa kapitulo 14-17, gitapos
sa dili kasagarang buhat nga mao ang paghugas
sa tiil nga dunay duha ka leksyon:

- paghinlo sa kaugalingon sa dili pa moapil sa Panihapon sa Ginoo.
- pagsiguro nga ang pagtahan sa gugma, puy-an.

Diyos siya mobalik. ⁴ Busa, mitindog siya sa talad kan-anan ug mihubo sa sapot. Nagkuha siyag tualya nga gibakos sa hawak. ⁵ Unya, nagbutang og tubig sa planggana, nanghugas sa tiil sa mga tinun-an ug gipahiran sa gibakos niyang tualya.

⁶ Sa pagduol niya ni Simon Padro, miingon ni: “Ginoo, hugasan ba nimo ang akong tiil?” ⁷ Mitubag si Jesus: “Dili ka pa makasabot sa akong gibuhahat karon, apan imo ra ning matugkad.” ⁸ Miingon si Pedro: “Dili ko pahugas sa tiil.” Mitubag si Jesus: “Kon dili tikaw hugasan, wala kay labot nako.” ⁹ Miingon si Simon Pedro: “Ginoo, dili lang ang akong tiil kondili, ang kamot ug ulo.”

¹⁰ Mitubag si Jesus: “Ang naligo, limpyo na. Dili na kinahanglang hugasan (gawas sa tiil) ang tibuok lawas. Limpyo na mo, apan dili ang tanan.”

¹¹ Nasayod nang daan si Jesus kinsay magbudhi niya. Busa, nakaingon siya: “Dili ang tanan hinlo.”

¹² Sa nahugasan na ni Jesus ang ilang tiil, gisul-ob niya ang sapot, mibalik sa iyang dapit sa lamesa ug miingon: “Nakasabot ba mo sa akong gibuhahat?” ¹³ Gitawag ko ninyog ‘Magtutudlo!’ ug ‘Ginoo’, ug husto mo, kay Ginoo ko ug Magtutudlo. ¹⁴ Busa, kon ako nga inyong Magtutudlo ug Ginoo nanghugas sa inyong tiil, dan kamo sab kinahanglang manghugas sa tiil sa usag

usa. ¹⁵ Gihatagan tamog panig-ingnan sa ingon, buhata ang akong gibuhahat.

¹⁶ Sa pagkatinuod sultihan tamo, walay ulipon nga labaw sa agalon, ug walay sinugo nga labaw sa nagsugo. ¹⁷ Sabta ni, bulahan mo kon inyo ning mabansaybansay.

¹⁸ Wala ko magsulti bahin ninyong tanan. Nakaila ko sa akong pinili. Kinahanglang nga matuman ang kasulatan nga nagkanyon: “Ang nakigsalo nako sa pagkaon mobarog batok nako.” ¹⁹ Gisultihan tamo sa wala pa ni mahitabo; aron kon mahitabo na, masayod mo nga ako mao Siya.

²⁰ Sa pagkatinuod sultihan tamo: Ang nagdawat sa akong gipadala, nagdawat nako. Ang nagdawat nako, nagdawat sa Amahan nga nagpadala nako.”

²¹ Human niyag sulti, naluya siya ug nawad-ag kadasig unya, miingon: “Sa tinud-anay, usa ninyo mobudhi nako.”

²² Nagtinan-away ang mga tinun-an ug nagpangutan-anayg kinsay iyang gipasabot. ²³ Usa sa iyang mga tinun-an, ang gimahal ni Jesus, misapigad niya, ²⁴ ug gisinyasan ni Simon Pedro sa pagpangutana unsay gipasabot ni Jesus.

²⁵ Ang tinun-an nga misapigad ni Jesus nangutana: “Ginoo, kinsa siya?”

²⁶ Mitubag si Jesus: “Itunlob ko ang piraso sa tinapay. Ang akong tagaan mao siya.”

• 2. ANG PAGHINULSOL

Si Juan wala magpasabot sa Eyukaristiya sa iyang pagsugilon sa kataposang panihapon. Iyang gihan-ay ang paghugas sa tiil ug uban pa (b. 26-30). Hinuon mahimo ni nga dili klarong pagpadayag sa Eyukaristiya.

Nanghugas... (b. 5). Ang kabos nga mga Judio naglakawlakaw nga walay sandalyas. Ang tradisyonal nga pamaagi sa pag-abi-abi mao ang pagsugo sa mga ulipon paghugas sa tiil sa mga bisita (Gen 18:14). Ang mga apostol naa na sa grasya sa Diyos: ang pulong sa Diyos nga ilang nadawat uban sa pagtoo *naghinlo nila* (15:3). Apan nagkinahanglang silag igoingong pangandam sa dili pa mohalad sa mga balaang butang ngadto sa ilang ginsakpan. Pananglitan, ang mga Judio nagtuman sa rito sa paghinlo sa dili pa ang pag-ambit sa panihapon sa pangilin.

Si Jesus walay gipangayo. Gani siya mismoy

mihugas sa tiil sa mga apostol. Wala sila pasul-tiha sa ilang mga sala. Ang bugtong gipangayo – nga pasagdan siya paghugas sa ilang tiil.

Nagpahinumdom ni sa Sakramento sa Bunyag ug Pasaylo diin nahiusa ang pagpahiubos ug kaluoy sa naglimpyo ug sa gilimpyohan. Busa, ang apostoles mohimo sa samang buhat nga *gihimo sa Ginoo*, kay maghatag nig gahom pagpasaylo sa mga sala. Apan dili sabton nga labaw sila sa uban, sama sa mga opisyal o maghuhukom. Silay mohimo sa unang mga lakang sa pahiuubos ug kaluoy aron sa samang paagi, mahinlo ang miduol sa pag-ambit sa Panihapon sa Ginoo.

Ang pulong Ginoo makapito gipadayag ining maong kapitulo. Dinhi gipadayag nga ang paghugas ni Jesus sa tiil sa mga apostol buhat nga talagsaon. Ang maong buhat nagpakita kinsay atong Ginoo ug Diyos ug sa unsang paagiha molihok siya.

Unya, ang tinapayng tinuslob gihatag niya kang Judas, ang anak ni Simon Iskariote. ²⁷ Sa pagdawat ni Judas sa tinapay misulong niya si Satanas. Ug si Jesus miingon: “Buhata dayon ang imong pagabuhaton.”

²⁸ Walay usa nila sa kan-anan nga nakasabot nganong iya ning gisulti kang Judas. ²⁹ Sanglit si Judas man ang nagkupot sa puntil sa salapi, abi nilag giingnan siya: “Pagpalit sa atong gikinahanglan alang sa pangilin,” o “Hatag sa mga kabos.” ³⁰ Human makakaon sa tinapay mibiya si Judas. Gabii na.

³¹ Sa wala na si Judas, miingon si Jesus: “Himayaon na karon ang Anak sa Tawo, ug himayaon ang Diyos diha niya.” ³² Busa, himayaon siya sa Diyos, ug buhaton ni dayon.

• ³³ Mga anak, sa dili madugay mobiya ko ninyo. Mangita mo nako, apan sama sa gisulti ko sa mga Judio, ingnon tamo: “Dili mo makaadto sa akong adtoan.” ³⁴ Hatagan tamo og bag-ong sugo: paghigugmaay! Ingon nga nahigugma ko ninyo, paghigugmaay sab mo sa usag-usa. ³⁵ Pinaagi ini makahibalo ang tanan nga mga tinun-an mo nako, kon mahigugma mo sa usag-usa.

³⁶ Miingon kaniya si Simon Pedro: “Ginoo, asa ka paingon?” Mitubag si Jesus: “Dili mo makaadto sa akong adtoan. Apan moabot ra ang inyong panahon.” ³⁷ Miingon si Pedro: “Nganong dili ko makauban nimo karon? Andam na ko sa pagtugyan sa akong kinabuhi alang nimo.” ³⁸ Si Jesus mitubag: “Ihatag ba nimo ang imong kinabuhi alang nako? Sa pagkatinuod, sultihan tikaw, sa dili pa motuktogaok ang sunoy, ilimod ko nimo sa makatulo.”

Moadto ko sa Amahan

14 ¹ Ayawg kabalaka. Salig sa Diyos, ug too nako. ² May daghang lawak sa balay sa akong Amahan, moadto ko aron pag-andam og luna alang ninyo. Kon wala pa, dili tamo sultihan. ³ Ingon nga moadto ko aron pag-andam og dapit alang ninyo, balikon tamo ug kuhaon aron asa ko, adto sab mo.

⁴ Wala mo masayod og asa ko padulong, apan nasayod mo sa dalan sa akong adtoan.” ⁵ Miingon kaniya si Tomas: Ginoo, wala mi masayod asa ka paingon. Unsaon namo pagkahibalo sa dalan?” ⁶ Si Jesus miingon: “Ako ang dalan, ang kamatuoran, ug ang

• 33. KRISTYANONG GUGMA

...bag-ong sugo...(b. 34). Ang buot ipasabot nga ang iyang sugo takdo sa panahon. Ang Daang Kasabotan naghigot sa kamaunongon ngadto sa Diyos ug gugma alang sa uban. Apan ang mensahe nagpabiling tinagoan luyo sa kakomplikado sa balaod. Gawas pa, daghan ang pamaagi sa paghigugma. Bisan ang panatiko makaangkon nga gihigugma niya ang Ginoo. Sa bag-ong Kasabotan si Jesus miingon nga ang gugma sa Diyos pinakataas. Ang sanglitanan nga gibuhat sa Ginoo pag-anhi niya sa kalibotan nagpahinumdum nato sa pamaagi sa gugma.

Ang Gugma, sama sa tumong sa Diyos paglingkawas sa isigkatawo, magpalambo sa gasa nga gihatag kaniya sa Diyos. Ang Gugma maghulma niya sumala sa pangandoy sa Diyos. Mamatay siya unya, mabanhaw.

Kon mopalawom pa ta sa tanghaga sa balaang gugma nga napadayag tungod ni Jesus, ang atong gugma mahiusa sa walay kataposang gugma sa Diyos: ang tinuod nga Gugma gikan sa Diyos nga magdala nato balik sa Diyos.

Sa kanunay si Jesus nagpungpong sa walay samang bili sa Kristyanong gugma. Unya, ang

iyang Apostoles (1 Jn 4:7 ug ang mosunod nga tudling) ug ang Simbahan mosumada sa iyang gipanudlo diha sa gugma: Ang Gugma sa Diyos makita sa atong gugma sa isigkatawo; ug ang atong gugma sa isigkatawo nagdependi sa gugma nato sa Diyos. Ang nabantog nga mga Santo ug mistiko sa simbahan nagsulti nga ang gugma sa Diyos dili lang aron mobati sa Ginoo o aron mobati sa debosyon ug pagpangga alang sa Diyos. Ang Kristyanong Gugma wala nambin sa pagbati lang (bisag usahay mabati nato nga makatabang ni). Ang paghigugma sa Diyos pagbuhat sa iyang gipangandoy matag takna sa atong kinabuhi. Nangandoy ang Ginoo nga moalagad tang mahigugmaon ug mopasaylo sa isigkatawo.

• 14.1 KINABUHING ESPIRITUHANON

Human sa panghugas sa tiil, si Juan mipadayon sa tulo ka diskurso – ang panamilit ni Jesus sa iyang apostoles. Kadtong suod niya ug mipuyo uban niya sa pipila ka bulan mangitag ubang pamaagi pagpuyo uban sa nabanhaw ug dili makitang Cristo: *Dili tamo biyaan... matud ni Jesus. Busa, karon moingon siya: asa ko, adto*

kinabuhi. Walay makaadto sa Amahan kon dili pinaagi nako. ⁷ Kon nakaila mo nako, makaila sab mo sa akong Amahan. Sa pagkatinuod, nakaila ug nakakita na mo niya.”

⁸ Nangutana si Felipe: “Ginoo, pakitaa mi sa Amahan; igo ra na.” ⁹ Mitubag si Jesus: “Dugay na kong nakig-uban ninyo ug wala ka gihapon makaila nako, Felipe? Ang nakakita nako, nakakita sab sa akong Amahan. Nganong miingon ka: Pakitaa ko sa Amahan?” ¹⁰ Wala ka ba motoo nga naa ko sa Amahan ug ang Amahan nia nako?

sab mo. Ang nahauna ining maong mga diskurso naa sa kapitulo 14.

Ang pagkayab ni Jesus ngadto sa Amahan, dili iya rang kasinatian, bukas ni alang natong tanan. Dalan ni paingon sa atong pinuy-anan sa ibabaw, apan sa Diyos mismo. *May daghang lawak...* nagpasabot nga dunay mga dapit alang nato: dili lang pinuy-anan alang sa tanan, apan dapit alang sa matag-usa, kay ang Langit dili samag pasundayag nga pareho alang sa nananaw. Ang Himaya sa Diyos mokabig sa matag-usa, sumala sa gidak-on nga iyang ikahatag. Ang matag usa naa sa kaugalingong kapuy-an hiniusa sa tanan.

Uban ining maong tumong angay tang magkinabuhi subay sa pihong kahiusa. “Ako ang dalan” matud ni Jesus. Natawo siya aron makakita ta sa Amahan pinaagi niya. Misubay siya sa iyang dalan nga lisod kaayo para nato, aron nga sa pagpamalandong nato sa iyang gibuhad, ihatod ta ngadto sa kamatuoran. Bisag sa sinugdan dili ta makasabot pag-ayo sa naa sa iyang hunahuna, sa ngadtongadto madiskobrehan nato ang Ginoo ug makasabot ta nga ang iyang dalan ato sab. Dihang mosinati ta sa krus ug kamatayon, makaangkon sab ta sa atong kamatuoran ug modangat sa kinabuhi.

...naa ko sa Amahan... (b. 10) Namag-aambit ta sa pamilya sa Diyos. Mao nga dili angayng hisgotan sa suod nga relasyon tali sa Amahan ug sa anak. Karon iyang gipun-an nga ang presensya sa Diyos dinhi nato nagkikan sa laing persona, ang Espiritu Santo. Dili ang Amahan ra nga dili makita, ni ang Anak ra nga nagpadayag sa kaugalingon, ang makasulod sa kaambitan uban sa mga tawo. Apan mahimo ni nila pinaagi sa Espiritu Santo nga angayng tawog *kiyos nga gipaambit.* Busa, gitawag natog *kinabu-*

Wala maggikan nako ang akong gisulti. Ang Amahan nga nagpuyo dinhi nako naghimo sa iyang gimbuhaton. ¹¹ Toohi ko sa akong pag-ingon nga naa ko sa Amahan ug ang Amahan nia nako. Toohi ko labing menos tungod sa gimatuod sa akong mga buhat.

¹² Sa pagkatinuod sultihan tamo, ang nagtoo nako mopadayon sa akong mga buhat. Gani magbuhad siyag labaw pa, kay moadto man ko sa Amahan. ¹³ Ang inyong pangayoon sa akong ngalan, akong buhaton, aron himayaon ang Amahan diha sa Anak.

hing espirituhanon ang bisag unsa mahitungod sa atong relasyon sa Diyos.

Naglakip ni ining tulo ka panglantaw:

– ang pagtuman sa mga pulong ni Jesus: pamalamdongan ni, hubaron sa kinabuhi ug patuhopon sa atong kailadman,

– unya, minandoan sa Espiritu Santo sa angay natong pangayoon sa iyang ngalan, pangayoon ta uban sa pagsalig, ang iya mismong gitinguha,

– dayon, *ang nagtoo nako mopadayon sa akong mga buhat...* wala niya pilupiloa ang maayong mga buhat, apan gitibawas ang gipabuhad sa Amahan, bisan pag ang iyang pagtuman morag kawang nga sakripisyo alang nato.

...padad-an mog laing... (b. 16). Ang gipasabot ni Jesus mga ang Espiritu Santo, nga gitawag niyang Parakleto. Kining Griyego nga pinulongan dunay daghang kahulogan. Gigamit dinhi ang maglilipay. Ang Espiritu molipay sab nato sa pagsabot ug paghubad sa mga pulong ni Jesus sa tanang panahon.

...unsoan man... (b. 22)? Abi ni Judas nga si Jesus magtawag nila sa usa ka sikretong tigom. Apan ang gipasabot ni Jesus nga iyang ipaila nila ang iyang kaugalingon sa kailadman sa pagpasinati nila sa kalinaw.

Labaw nako... (b. 28). Angay ning basahon uban sa 5:18; 10:30; 16:15 kon buot tang masayod sa misteryo ni Cristo, ang “Diyos nga matuod” sumala sa mabasa sa Rom 9:5; Tito 2:13; 1 Jn 5:20.

Sayo pa sa ikaupat nga siglo, si Juan Hilario ang bantogang Obispo misulat: “Labaw ang Amahan, kay siya man ang maghahatag. Apan iyang gihatag sa Anak ang tanan sa iyang pagkamao busa, ang anak ubos sa Amahan.

Dugang pa, kinaiya sa Anak ang pagpaubos sa kaugalingon aron mahimaya ang Amahan, hangtod nga gihatag kaniyang balik sa Amahan ang tanan, “ang himaya nga diha na niya” (17:5, 6:62). Tungod ini, ang mga apostol nga nakakita niya isip tawo taliwala sa katawhan sa panahon sa iyang pagpaubos, angayng maglipay.

...ang Espiritu Santo... (b. 26). Itandi ni sa 15:26. Ang Espiritu Santo gikan dili lang sa Amahan, apan sa Anak, kay bugtong silang Diyos.

¹⁴Ug ang pangayoon ninyo nga nag-tawag sa akong ngalan, akong buha-ton.

¹⁵Kon nahigugma mo nako, tumanon ninyo ang akong mga sugo.

¹⁶Hangyoon ko ang Amahan ug padad-an mog laing Maglilipay nga mouban ninyo sa kahangtoran, ¹⁷ang Espiritu sa kamatuoran nga dili mada-wat sa kalibotan, kay wala ni makakita ug makaila niya. Apan nakaila mo niya, kay nag-uban ug mag-uban man siya ninyo.

¹⁸Dili tamo biyaan nga ilo. Anhaon tamo. ¹⁹Sa gamay nga panahon dili na makakita nako ang kalibotan. Apan makakita mo nako, kay buhi ko ug mabuhi sab mo. ²⁰Nianang adlaw mahibalo mo nga naa ko sa Amahan ug nia mo nako, ug ako sab naa ninyo.

²¹Ang mosunod sa akong mga sugo nahigugma nako. Kon nahigugma siya nako, higugmaon sab siya sa akong Amahan. Ako sab mahigugma niya ug ipaila ko kaniya sa dayag ang akong kaugalingon.”

²²Si Judas, dili ang Iscariote, nanguta-na ni Jesus: “Ginoo, unsaon man ni-mo pagpaila namo sa dayag sa imong kaugalingon ug dili sa kalibotan?”

²³Mitubag si Jesus: “Ang nahigugma nako, motuman sa akong pulong ug higugmaon siya sa akong Amahan. Moadto mi ug mopuyo diha niya.

²⁴Ang wala mahigugma nako dili mo-

tuman sa akong mga pulong. Ug kining mga pulonga nga inyong nadungog dili akoa kondili, sa Amahan nga nag-padala nako. ²⁵Nakasulti na ko ining tanan samtang uban pa ko ninyo. ²⁶Sukad karon ang Maglilipay, ang Espiritu Santo nga gipadala sa Ama-han sa akong ngalan, magtudlo ninyo sa tanan ug mopahinumdom sa akong gisulti.

²⁷Ang kalinaw manaa ninyo. Ang akong kalinaw akong ihatag ninyo. Dili sama sa paghatag ug kalinaw sa kalibotan ang akong paghatag. Ayawg kabalaka. Ayawg kahadlok. ²⁸Naka-bati mo sa akong giingon: “Molakat ko, apan moanha ra ko ninyo. Kon nahigugma mo nako, malipay mo nga mo-adto ko sa Amahan, kay labaw nako ang Amahan.

²⁹Gisultihan tamo ini karon sa wala pa mahitabo, aron kon mahitabo na, motoo mo. ³⁰Kay unya, dili na ko mo-sultig daghan. Karon, ang nagmando ining kalibotana nia na. Apan walay nia nako nga maangkon niya.

³¹Kinahanglang masayod ang kali-botan nga nahigugma ko sa Amahan, ug akong gibuhat ang iyang gitudlo nako. Tana, manglakaw na ta.”

Ang balagon ug ang sanga

15 ¹Ako ang matuod nga balagon. ²Ang akong Amahan ang mag-uuma. ³Kon usa sa akong sanga dili

• **15.1** Ining ikaduhang wali sa panamilit, si Jesus nagdapat nato pagpabilang makanunayon. Ang wali gibahin sa upat:

- ang sambingay sa punoan sa paras: ako nang gipadala aron makapamunga,
- kasilagan mo sa kalibotan,
- ang kalihokan sa Espiritu Santo,
- sa mubong panahon makita ko ninyo pag-usab.

Una, ang sambingay sa punoan sa paras. Gigamit ni Jesus ang hulagway gikan sa Biblia, apan iyang giusab ang kahulogan ini sama sa paghigugma niya sa Maayong Magbalantay (10:1). Ang punoan sa paras nagtimailhan sa katawhan sa Israel. Gitanom ni gikan sa piniling binhi ug giatiman sa Ginoo busa, angayng mamunga sa hustisya (Mc 12:1). Apan kining yugtoa sa kasaysayan diin ang Gingharian sa Diyos mao ang Israel, natapos sa pag-abot ni Jesus.

Karon, nakagamot na ang *matuod nga balagon*. Si Cristo punoan nga daghag sanga: kitang uban niya. Apan siya sab ang tibuok nga tanom, ang punoan ug mga sanga: ang Kristyanos lawas ni Cristo.

Ang punoan sa paras mao ang katawhan sa Israel. Importantanti alang nila ang hiniusang gawi sa katilingban isip lawas. Ang importantanti, dili ang matag usa, apan ang Israel. Si Jesus wala moingon nga ang Kristohanong Katilingban punoan sa paras, apan *Ako matuod nga balagon*. Busa, ang matag usa nato angayng molantaw giunsa niya pagpakighiusa ni Jesus pinaagi sa pagtoo, pag-ampo ug pagtuman sa iyang pulong. Ang matag usa kinahanglang mobunga. Wala dinhi iklaro unsay mga bunga: pag-alagad ba, paglihok ba alang sa hustisya o sa kinabuhi ba nga gihalad sa hilom ngadto sa Diyos. Apan ang giklaro ni Jesus mao nga ang

mamunga, putlon ni; pul-ongan ang matag sanga nga namunga aron mamungag mas daghan pa.

³Nahinlo mo sa akong pulong. ⁴Puyo dinhi nako ug mopuyo ko diha ninyo. Ang sanga dili makapamunga sa iyang kaugalingon. Kinahanglan nga magpabilin ni nga kabahin sa balagon. Mao sab mo, kinahanglang magpabilin dinhi nako.

⁵Ako ang balagon ug kamo ang mga sanga. Kon magpabilin mo nako ug ako diha ninyo, mamunga mog daghan. Apan kon mobulag mo, wala moy mahimo. ⁶Ang dili magpabilin nako, mahisama sa sanga nga ilabay ug malarag. Ang mga laya isugnod sa kalayo ug masunog.

⁷Kon magpabilin mo nako, ug ang akong pulong diha ninyo makapangayo mo bisag unsa ug makadawat mo. ⁸Himayaon ang akong Amahan kon maako mong mga tinun-an, sa ato pa, kon mamunga mog daghan.

⁹Sama nga gihigugma ko sa Ama-

han, ako sab nahigugma ninyo. Pabilin sa akong gugma. ¹⁰Magpabilin mo sa akong gugma kon tumanon ninyo ang akong mga sugo, ingon nga gituman ko ang mga sugo sa akong Amahan, ug nagpabilin sa iyang gugma.

¹¹Gisultihan tamo ini, aron ang akong kalipay manaa ninyo ug mangingpit ang inyong kalipay. ¹²Kini ang akong sugo: Paghigugmaay mo ingon nga nahigugma ko ninyo. ¹³Wala nay gugmang labaw pa ini – ang paghalad sa kaugalingong kinabuhi alang sa higala. ¹⁴Mga higala tamo kon buhaton ninyo ang tanan kong gisugo.

¹⁵Dili na ko motawag ninyo nga sulugoon, kay ang sulugoon wala masayod sa gibuhay sa agalon. Tawgon tamog mga higala, kay gipahibalo ko na ang nakat-onan ko sa akong Amahan.

¹⁶Wala mo mopili nako, akoy mipili ug mipadala ninyo sa pag-adto ug pagpamungag daghan nga molungtad. Kay ang pangayoon ninyo sa Amahan sa akong ngalan, ihatag niya.

mga bunga maggikan sa Espiritu Santo ug nga pinatikan ni. Ang kalamposan sa Simbahan wala mag-agad sa iyang kahimoan, apan sa pagtubo sa pagtahan sa kaugalingon pinaagi sa pag-ambit sa kamatayon ug pagkabanhaw ni Jesus.

Human maklaro nga magsalig ta niya pag-ayo, gisubli ni Jesus ang iyang sugo paghigugma. Apan kining matanga sa gugma mas lawom kay sa naandan natong gitooan. Kasagaran higugmaon nato ang isigka-tawo, kay gisugo ni. Apan kining paagiha malagmit dili magmabungahon, kay lainlain man ang pagsabot unsaon paghigugma. Busa, mahimong higugmaon ang uban kutob ra sa atong sukdanan; kutob sa atong pagsabot sa gugma. Apan mas lawom pa ini ang gitudlo ni Jesus. Sa awlag sa paghigugma, ang sukdanan dili na ang atong kaugalingon kondili, si Cristo mismo: giunsa niya pagmahal ang isigkataro, ingon sab ini ang atong pagmahal sa uban. Busa, importanti nga motuhop dinhi nato ang iyang panglantaw, mga mithi ug baroganan. Kini ang kahulogan sa iyang pag-ingon: tumana ang akong gisugo ninyo. Niining paagiha mahigala ta niya, mailhan ta siya isip persona nga nahigugma ug naglihok dinhi nato. Sa ingon, makapamunga tag lunsayng mga buhat sa gugma kansang tinubdan mao si Cristo.

Ang gugma sa Diyos gihubad ni Jesus sa buhat. Gipatay siya sa nagpaalipon sa malupigong mga sistema uban sa yawan-ong mithi ug baroganan. Daghan nila nagpakadiyosnon, apan diay kaaway sa Diyos:

– supak sila sa kabag-ohan ug kausaban sa kaugalingon ug katilingban.

– tigpasikat, ambisyoso pagsaka, pag-angkon sa gahom ug dungog.

– garboso ug hakog kang kinsa ang bahandi ug ang kaugalingon maoy gipakaDiyos.

– gibutahan nga nanalipod sa mga madaug-daogong institusyon.

Gipatay si Jesus sa mga pwersa sa kalibotan nga kaaway sa gingharian sa hustisya, sa kalinaw ug pag-ingsoonay. Bisag kinsa nga mosunod ining pamaagi ni Jesus sa paghigugma, dumtan sab ug kasilagan sa kalibotan.

Bisan gani sa Simbahan daghan ang makita nga iya sa kalibotan, apan *miangkon nga nag-alagad sila sa Diyos*, dihang ilang gilutos ug gibutangbutangan ang matuod nga mga sumusunod ni Jesus. “Alaot mo kon ang mga tawo magdayeg ninyo!” Matud pa ni Jesus sa kristyanos nga kusog mopalapala sa mga dato ug gamhanan, aron lang dayegon ug ipahimutang sa gamhanang pwesto sa Simbahan. Kining mga tawhana wala makaila sa Espiritu sa Diyos nga naglihok sa mga kabaw. Mahimo silang manglulutos sa nagsangyaw sa kamatuoran ni Cristo. Sa pagkatinuod... *wala sila makaila ni Cristo ni sa Amahan*.

Kon ang atong paglaom wala maggikan sa Diyos, dali ra tang mahugno sa mga pagsulay, apan kon naggikan sa Diyos, magpabilin lig-on ang atong baroganan. Sa sambingay sa punoan sa paras, miingon si Jesus: Pul-ongan niya ang matag sanga nga namunga aron mamungag mas daghan pa.

¹⁷ Busa, gisultihan tamo sa paghi-gugma sa usag usa.

Ang palaawayng kalibotan

¹⁸ “Kon masilag ninyo ang kalibotan, hinumdomi nga una ning nasilag nako. ¹⁹ Dili unta maingon ini kon iya pa mo sa kalibotan, kay nahigugma ang kalibotan sa iyaha. Apan dili mo sa kalibotan, kay akoy nagpili ninyo gikan sa kalibotan. Busa, ang kalibotan nagdumot ninyo.

²⁰ Hinumdomi ang akong gisulti: “Ang ulipon dili molabaw sa agalon.” Kon ila kong gilutos, lutoson sab mo. Gituman ba nila ang akong gipanudlo? Nan karon, tumanon ba nila ang inyo? ²¹ Tungod sa akong ngalan buhaton nila kining tanan, kay wala sila makaila sa Nagpadala nako.

²² Kon wala pa ko makaanhi ug makasulti nila, wala unta silay sala, apan karon wala na silay kapasanginlan sa ilang sala. ²³ Ang nasilag nako, nasilag sa akong Amahan. ²⁴ Kon wala pa nako mabuhat diha nila ang wala mabuhat ni bisag kinsa, wala unta silay sala. Apan sa nakita na nila ang akong gibuhat, ako ug ang akong Amahan ilang gikasilangan. ²⁵ Natuman ang mga pulong nga nasulat sa ilang Balaod: *Gikasilangan ko nila sa walay hinungdan.*

Moabot ang Espiritu

• ²⁶ Akong ipadala ninyo gikan sa Amahan ang Espiritu sa kamatuoran

nga gikan sa Amahan. Inig-abot sa Maglilipay, mosaksi siya nako. ²⁷ Kamo pod maakong mga saksi, kay sukad sa sinugdan nag-uban mo nako.”

16 ¹ Ako ning gisulti aron dili mo malainan ug mainsultohan. ² Hinginan mo nila sa mga sinagoga. Moabot ang panahon nga ang mopatay ninyo magtoo nga nag-alagad sila sa Diyos. ³ Buhaton ni, kay wala man sila makaila sa Amahan ni nako. ⁴ Karon, sultihan tamo ining tanan aron inig-abot sa panahon mahinumdom mo nga nakasulti na ko ninyo.

Wala ko mosulti sa sinugdan, kay nag-uban pa man ko ninyo. ⁵ Apan karon taliadto na ko sa Nagpadala nako ug walay usa ninyo nga nangutana asa ko paingon, ⁶ kay naguol kaayo mo sa akong gisulti.

⁷ Toohi ko. Tinuod ang akong gisulti: mas maayo alang ninyo nga mobiya ko. Kay samtang nia ko, dili moanhi ang inyong Maglilipay. Mobyia ko aron ikapadala ko siya.

⁸ Inig-abot, ipadayag niya ang bakak sa kalibotan. Ipakita niya sa dayag ang sala ini, ang dalan sa katarong ug giunsa pag-abot sa hukom.

⁹ Ang sala? Wala sila motoo nako. ¹⁰ Ang katarongan? Moadto ko sa akong Amahan, ug dili na mo makakita nako. ¹¹ Ang hukom? Gihukman na ang prinsipie ining kalibotana; gisilotan na.

• 26. ANG TRINIDAD

Aron mahimo tang mga anak sa iyang Amahan, gitabangan ta ni Jesus pagdiskobre sa misteryo sa Diyos. Diha sa Diyos, naay kahiusa sa tulo ka personas: Ang Amahan, Anak ug ang hinusa nilang Espiritu. Giingon nato nga “hiniusa nilang Espiritu” kay miingon si Jesus: (14:16) *ug akong ipadala ninyo (15:26).*

Sugod sa Pentekostes, ang Espiritu Santo naglihok na sa Simbahan, nagpasabot nga Espiritu siya ni Cristo. Ang mga Judion dili matoohon naghunahuna nga ang Diyos nag-uban nila, apan ang tinuod mao nga ang iyang Espiritu wala maglihok diha nila. Dayag na lang nga *ang sala* (b. 9): wala sila motoo ni Cristo.

Ang katarong. Ang Tawo nga tarong mao si Cristo ug ang mga tawo nga tarong mao ang mitoo niya bisag wala makakita (b. 10).

Ang Mga Buhat misaysay giunsa paglihok sa Espiritu diha sa unang mga tinun-an ni Jesus. Sa wala pa sila makadawat sa iyang gahom, gihatag kanila sa Espiritu ang kalipay, kalinaw ug paghi-gugmaay ug ang lawom nga kasigurohan nga si Jesus buhi ug nag-uban nila.

Ang Espiritu naggiya sa mga misyonaryo; gigamhan sila sa paghimog mga milagro ug magtotoo sa kaalam sa Diyos, sa pagpanambal, sa pag-alagad, ug uban pa. Sa tibuok nga kasaysayan, ang Espiritu makapatumaw ug mga magtotoo, mga martir, mga propeta ug pinaagi nila mobag-o sa kalibotan. Niining paagiha, morag napildi ang Manluluwas, apan sa kaulahian, makita nga kaparotan diay to ni Satanas nga *gisilotan* (b. 11). Ang daotang espiritu nga nagpalihok sa tanang kadaotan sa kalibotan, nag-anam ug kahuyang ug dunay bag-ong pwersa, ang Espiritu nga mopadagan sa kasay-

¹² Daghan pa kog igsusulti, apan dili pa mo makadawat sa tanan. ¹³ Inig-abot sa Espiritu sa kamatuoran, agakon mo niya sa tibuk kamatuoran.

Dili siya mosulti sa iyang kaugalingon kondili, sa iyang nadungog, ug ipahayag niya ang umaabot. ¹⁴ Hima-yaon ko niya, kay nakadawat siya sa akoa nga iyang pong ipakita ninyo. Sa maong paagi maghimaya siya nako. ¹⁵ Ang iya sa Amahan, akoa. Busa, gi-ingnan tamo nga ang Espiritu mokuha sa akoa nga iyang ibutyag ninyo.

Ang saad sa bag-ong presensya

• ¹⁶ Sa dili madugay dili na mo makakita nako; unya, sa dili na pod madugay, makita na ko ninyo.”

¹⁷ Ang ubang tinun-an natingala, un-say kahulogan sa iyang gisulti: “Sa dili madugay, dili na mo makakita nako, ug sa dili madugay makita na ko ninyo. Nganong miingon man siya: ‘Moadto ko sa Amahan?’” ¹⁸ Miingon sila sa usag usa: “Unsa ning sa dili madugay?” Dili masabot.”

¹⁹ Nakamatikod si Jesus nga buot silang mangutana busa, miingon siya: “Naglibog mo tungod sa akong gisulti nga sa dili madugay dili na mo makakita nako unya, sa dili pod madugay makita na ko ninyo.

²⁰ Sa pagkatinuod sultihan tamo, maghilak mo ug magbangotan sam-tang naghudyaka ang kalibotan. Mag-uol mo, apan mahimong kalipay ang inyong kaguol.

²¹ Ang babayeng mabdos maguol kon hapit na manganak. Apan inig-

katawo sa bata, dili na siya mahinum-dom sa pag-antos tungod sa kalipay: Nahimugso ang usa ka tawo sa kalibotan.

²² Naguol mo karon, apan makita ra ko ninyo pag-usab ug maglipay ang inyong kasingkasing sa ingon nga wala nay makaagaw sa inyong kalipay. ²³ Anang adlawa, dili mo mangayo nako. Sa pagkatinuod sultihan tamo, bisag unsay inyong pangayoon sa Amahan sa akong ngalan, iyang iha-tag. ²⁴ Hangtod karon wala pa mo makapangayo sa akong ngalan. Busa, pangayo ug makadawat mo aron magingpit ang inyong kalipay.

²⁵ Gitudloan tamo pinaagig sambingay, apan moabot ang panahon nga dili na ko mogamit ug mga sambingay. Mosulti ko ninyo mahitungod sa Amahan sa yanong paagi.

²⁶ Anang adlawa mangayo mo sa akong ngalan unya, dili na ako ang mangayo sa Amahan alang ninyo, ²⁷ kay ang Amahan mismo nahigugma ninyo tungod sa inyong gugma nako ug sa pagtoo nga gikan ko sa Amahan. ²⁸ Kay gikan ko sa Amahan ug mianhi sa kalibotan; mobiya sab ko dinhi ug mobalik sa Amahan.”

²⁹ Miingon kaniya ang iyang mga tinun-an: “Yano karon ang imong sinultihan ug dili na pinaagig sambingay! ³⁰ Among nakita nga nasayod ka sa tanang butang bisag wala pay nangutana nimo. Busa, mitoo mi nga gikan ka sa Diyos.”

³¹ Mitubag si Jesus: “Mitoo ba mol ³² Taliabot ang panahon, gani naabot

sayan ug mogiya nato paingon sa kinatibuk-ang Kamatuoran.

• 16. SI JESUS TALIWALA NATO

Si Jesus uban nato, apan nagkinahanglan nig pagtoo aron maamgohan ang iyang presensya. Miingon siya: “makakita mo nako, kay buhi mo ug buhi sab ko.” Dili importanti nga mabati nato ang iyang presensya kondili, nga magmakunayon ang pamaagi, ang baroganan ug pang-lantaw.

Mahingkod ang atong pagtoo kon dili nato mabati ang iyang presensya sulod sa igong

panahon. Namatud-an ni sa mga tinun-an, sa iyang pagkamatay ug pagkabanhaw. Mamatud-an sab ni nato sa pag-abot unya sa kataposan sa panahon, kon mahimamat na nato si Cristo nga mahimayaon, nga dugay na natong gipangandoy uban sa pagtoo.

... yanong paagi...(b. 25). Tubag ni alang sa mga Apostol nga morag misukwahi (b. 29) sa unang gipadayag ni Jesus sa b. 25. Wala ipasabot ni Jesus nga mobalik siya sa makitang panagway, aron magtudlog yano ug dili na sambingay. Naghisgot siya sa espirituhanong kaalam ug sa iyang mga pulong nga madawat sa mga tinun-an gikan sa Espiritu.

na, kanus-a patibulaagon mong tanan, manguli mo sa tagsa tagsa ninyo ka panimalay ug biyaan ko nga mag-inusara. Apan dili ko mag-inusara, kay uban nako ang Amahan. ³³ Gisulti ko kining tanan aron pinaagi nako mag-malinawon mo, bisag masamok mo sa kalibotan. Kadasig! Akong gibuntog ang kalibotan.

Ang pag-ampo ni Jesus

17 ¹ Human makasulti si Jesus, miyahat siya sa langit ug miingon: “Amahan, miabot na ang takna. Himayaa ang imong Anak, aron himayaon sab ka niya. ² Gigamhan mo siya sa tanang buhi aron madala niya sa kinabuhing dayon ang imong gitugyan niya. ³ Kay mao ni ang kinabuhing dayon: ang pag-ila nimo, ang bugtong ug matuod nga Diyos, ug ni Jesu Cristo nga imong gipadala.

⁴ Gihimaya tikaw sa kalibotan ug gi-human ko ang imong gipabuhat. ⁵ Karon, Amahan, himayaa ko sa imong kaugalingon sa himaya nga naakoa uban nimo sa wala pa ang kalibotan.

⁶ Gibutyag ko ang imong Ngalan sa katawhan nga imong gihatag nako gikan sa kalibotan. Imo sila ug imong gitugyan nako. Mituman sila sa imong

pulong. ⁷ Nasayod na sila nga imoha ang tanan kong nadawat gikan nimo. ⁸ Akong gihatag nila ang pagtulon-an nga akong nadawat gikan nimo nga gidawat nila, ug nasayod sila sa tinud-anay nga gikan ko nimo. Mitoo sila nga gipadala ko nimo.

⁹ Nag-ampo ko alang nila. Wala ko mag-ampo alang sa kalibotan kondili, alang sa katawhan nga imong gitugyan nako kay imoha sila. ¹⁰ Sa pagkatinuod, ang tanang akoa imoha, ug ang tanang imoha akoa. Himaya ko sila. ¹¹ Wala na ko sa kalibotan. Apan naa pa sila sa kalibotan, samtang nagpadulong na ko nimo. Balaang Amahan, hupti sila sa imong Ngalan nga imong gihatag nako aron mausa sila ingon nga usa ra ta.

¹² Sa nag-uban pa mi, gibantayan ko sila sa imong Ngalan. Walay nawala nila gawas sa anak sa kapildihan. Natuman dinhi ang Kasulatan. ¹³ Apan moanha na ko. Ibilin ko ang mensahe dinhi sa kalibotan aron mahingpit ang akong kalipay diha nila.

¹⁴ Gihatagan ko sila sa imong mensahe. Nasilag nila ang kalibotan, kay dili sila sa kalibotan ingon nga ako dili sa kalibotan. ¹⁵ Wala ko mohangyo nimo sa pagkuha nila sa kalibotan kon-

- **17.1** Human sa pamahayag ni Jesus bahin sa misteryo sa kahiusa sa Amahan, Anak ug Espiritu Santo, nag-ampo siya alang sa panaghiusa sa tanan niyang katawhan. Dili ni kutob ra sa hunahuna, ni nagsukad lang sa mga prinsipyo ug sumbanan. Naghisgot si Jesus og mas lawom nga panaghiusa diin puy-an ug sination ang pagkamao sa Diyos, sa ingon ang tanan nga akoa, imo; ug ang tanan nga imo, akoa (b. 10). Kining Diyosong pagkamao konkretong gipuyan sa unang Katilingbang Kristohanon (Buhat 4:32-35).

May daghang nagtoo sa Diyos karon nga supak kaayo ining matanga sa pagkinabuhi. Gisupak nila ang mismong lintunganayang pagkamao sa Diyos. Wala ni kalainan sa ilang pagsupak sa Diyos nga ilang gisimba ug giamoan. Peligro nga himoon mo ini nga iya ining kalibotana, mga bakakon (Jn 4:20), ug anak sa amahan sa tanang bakak (8:44).

Busa, nag-ampo si Jesus alang sa mga matotoo aron mabag-o sila ug mabalaan nga katawhan hinalad sa Diyos pinasubay sa *kama-tuoran* (b. 17). Buboan sila sa Espiritu sa Kama-

tuoran aron pinaagi nila ang mensahe sa Diyosong kahiusa mapakaylap sa tibukoy yuta.

Hupti sila...(b. 11). Niining higayona nag-ampo si Jesus alang sa iyang Simbahan nga gipiyalan sa iyang misyon. Ang nag-unang katungdanan sa Simbahan mao ang pag-ila sa Diyos. Wala ni magpasabot nga igo nang mahibalo ta sa kamatuoran bahin sa Diyos. Sa Biblia, ang pag-ila sa Diyos nagkahulogan og pagsinati niya, pinaagi sa mga buhat sa hustisya ug gugma. Mao nga bisag asa ang Simbahan, bisag unsay iyang kahimtang nagdala siyag dili kahulipang misyon pagwali aron mailhan ang Diyos ug aron matuman ang kasugoan sa iyang Anak.

Si Jesus nag-ampo nga mausa ra ang iyang Simbahan, aron mahimo ni nga buhing timaan sa panaghiusa tali sa nabahinbahing kalibotan. Dili igo nga isangyaw si Cristo; ang gikina-hanglan mao nga makita sa kalibotan ang Simbahan nga usa ra ug nagkahiusa.

Ang Simbahang Katoliko nagpasabot nga Unibersal o malukpanon. Sa Simbahan walay isipong langyaw o dumuduong. Simbahan, sa mao rang Espiritu, pinaagi sa makita nga kahiusa sa iyang mga sakop.

dili, sa pagbantay nila batok sa daotan. ¹⁶ Dili sila sa kalibotan ingon nga dili ko sa kalibotan. ¹⁷ Santosa sila diha sa kamatuoran – ang imong pulong kamatuoran. ¹⁸ Kay gipadala ko sila sa kalibotan ingon nga gipadala ko nimo sa kalibotan. ¹⁹ Tungod nila, gisantos ko ang akong kaugalingon aron masantos sab sila diha sa kamatuoran.

²⁰ Nag-ampo ko dili lang para ini kondili, para sa nagtoo nako pinaagi sa ilang pulong. ²¹ Mause unta silang tanan ingon nga ikaw, Amahan, nia nako ug ako naa nimo. Mause unta sila dinhi nato aron motoo ang kalibotan nga gipadala ko nimo.

²² Gihatagan ko sila sa Himaya nga imong gihatag nako aron mausa sila ingon nga usa ra ta: ²³ Naa ko nila ug ikaw nia nako. Sa ingon, makakab-ot sila sa kahingpitan diha sa kahiusa ug masayod ang kalibotan nga ikay nagpadala nako ug gihigugma ko sila ingon nga gihigugma ko nimo.

²⁴ Amahan, kay imo man silang gitugyan nako, buot ko nga mag-uban sila nako kon asa ko ug masud-ong

nila ang Himaya nga imong gihatag nako. Nahigugma ka nako sa wala pa ang kalibotan.

²⁵ Makataranganong Amahan, ang kalibotan wala makaila nimo, apan nakaila ko nimo. Nasayod sila nga nagpadala ka nako. ²⁶ Ingon nga akong gipadayag nila ang imong Ngalan, padayonon ko ni pagpadayag aron ang gugma nga imong gipakita nako maanaa sab nila, ug manaa pod ko nila.”

Ang pagdakop ni Jesus

18 ¹ Human makasulti si Jesus, siya ug ang iyang mga tinun-an nangadto sa pikas bahin sa walog sa Cedron ug nanulod sa usa ka tanaman. ² Si Judas nga mibudhi niya, nakatultol kaayo ining dapita, kay tagboanan man ni ni Jesus ug sa iyang mga tinun-an. ³ Busa, giubanan ni Judas ang panon sa mga sundalo ug ang mga gwardiya nga gipadala sa mga pangulong pari ug Pariseo, nga nagbitbit og mga sulo, lampara ug hinagiban.

⁴ Sanglit nasayod si Jesus sa mahitabo niya, miduol siya ug nangutana:

Ang kasaysayan sa Simbahan nagpakita nga morag misukwahi ni sa pag-ampo ni Cristo. Si Jesus nagtinguhag panaghiusa. Gisaysay sa mga Ebanghelyo ang pagtudlo ni Pedro isip makitang pangulo sa apostoles ug sa tibuk Simbahan. Apan ang paghiusa sa katawhan nga lainlaig batasan ug kultura nagkinahanglag naghingaping gugma ug pagsabot.

Sukad sa sinugdan may pipila na nga misalikway sa pagtoo nga gitudlo sa apostoles ug migula ang mga pundok o sekta.

Dihay panahon sa kasaysayan kanus-a ang mga nasod adtong panahona nabahin sa duha ka dagkong imperyo: ang Silangan, ug ang Kasadpan (sa Europa). Dihang gisulong sa mga “barbaro” ang Kasadpan, nagdala nig duha ka dagkong sangpotanan:

– una, naumol ang bag-o ug lahing kultura sa Kasadpan;

– ikaduha, ang mga Kristyano sa duha ka imperyo dili o lisod magkaabot.

Mao nga bisag usa ra ang ilang pagtoo nagkalahi ang ilang pamaagi pagbansay sa tinoohan, hangtod nga miabot ang panahon nga kining duha ka pundok nag-isip nga dili sila parehog relihiyon. Mao ni ang sinugdan sa pagkabalag tali sa Simbahan sa Silangan, ang Ortodokso, ug ang sa Kasadpan, ang Romano.

Unya, sa paglabay sa panahon, ang kadagkoan sa Simbahan wala makapakitag maayong panig-ingnan sa kadaghanan. Ang kahiwan,

mga abuso ug kasamok wala mahatagig igong pagtagad. May mga nagpakabang katawhan nga wala mahimuot ini. Ang ilang pagsaway ug awthag sa kausaban wala paminawa. Busa, naghimo silag kaugalingong mga simbahan; gitawag ug Protestanti. Hinuon, kining hitaboa dunay mas lawom pang hinungdan sa politika, sa ekonomiya ug sosyal nga mga aspeto. Uban ini ang krisis sa kultura nga nag-awthag sa Kristyanos sa pagbag-o sa ilang panglantaw mahitungod ini, ang nakaingon nga dunay magprotestanti ug may magpabiling Katoliko. Sa atong panahon kining problemaha morag nagkaanam nagkalaro. May daghang Katoliko, Ortodokso ug Protestanti nga naninguha na sa paghiusa isip mga magtototoo.

Sa samang higayon may migula na sab nga bag-ong mga problema sulod sa matag Simbahan. Daghang Kristyano karon nagkasumpaki ug nagkabalag dili lang tungod sa politikanhong barangan, apan sa pag-ila kinsa si Cristo ug unsaon paghubad sa iyang mensahe karon.

Ang Ekuemenismo gikinahanglan: Unsaon paghiusa sa lainlaing Simbahan? Unsaon pagpasig-uli pinasikad sa Kamatuoran? Kinahanglang buntong kining bag-ong pagkabahinbahin nga naghulga sa panaghiusa sulod sa Simbahan. Buluhaton ni sa tanan aron mahiusa ang tanang Kristyanos, sumala sa tinguha ug pamaagi ni Cristo.

“Kinsay inyong gipangita?” ⁵ Mitubag sila: “Si Jesus nga taga Nazaret.” Si Jesus miingon: “Ako siya.” Si Judas, ang mabudhion, nagbarog uban nila.

⁶ Sa pag-ingon ni Jesus: “Ako siya,” misibog sila ug nangahapla. ⁷ Gipangutana sila pag-usab ni Jesus: “Kinsay inyong gipangita?” Mitubag sila: “Si Jesus nga taga Nazaret.” ⁸ Mitubag si Jesus: “Nag-ingon na ko nga ako siya. Kon akoy inyong gipangita, palakta ang akong mga kauban. ⁹ Natuman ang giingon ni Jesus: “Walay usa sa imong gihatag nga nawala.”

¹⁰ Nagdala si Simon Pedro og espada nga iyang gilani ug giwiktan si Malco, sulugoon sa Labawng Pari; naputol ang tuong dalunggan. ¹¹ Apan si Jesus miingon kang Pedro: “Isakob ang imong espada. Dili ba nako imnom ang kupa nga gihatag kanako sa Amahan?”

¹² Unya, gidakop si Jesus sa mga gwardiya ug sundalo uban sa kapitan. Gigapoy siya ug ¹³ gidalag una kang Anas, ugangan ni Caifas, ang Labawng Pari adtong tuiga. ¹⁴ Si Caifas ang misulti sa mga Judio nga mas maayo nga ang usa ka tawo mamatay alang sa tanan. ¹⁵ Si Simon Pedro ug ang laing tinun-an misunod ni Jesus. Kay kaila man ang maong tinun-an sa Labawng Pari, gipasulod sila sa patyo uban ni Jesus. ¹⁶ Apan nagpabilin sa gawas si Pedro. Migula ang tinun-an nga kaila sa Labawng Pari ug nakigsulti sa babayeng nagbantay sa pultahan ug gipasulod si Pedro. ¹⁷ Ang mipasulod ni Pedro miingon: “Usa ka ba sa iyang mga tinun-an?” Mitubag siya: “Dili!”

• 28. *SI CRISTO HARI*

Ang akong pagkahari... (b. 36). Importanting hinumdoman ang Lc 8:9. Sa Ebanghelyo ang pulong *Gingharian* mahimong nagkahulogon og nasod nga gigamhan sa hari; ang paghari mao ang panggamhanan sa hari; ang *Pagkahari* mao ang dignidad ug gahom sa hari.

Sa tubag ni Jesus kang Pilato, ang tukmang kahulogon sa pulong, dili “gingharian”; apan *Pagkahari*, sa ato pa, ang gahom sa hari.

Busa, sayop kaayo kon atong ingnon nga “ang *Gingharian* ni Jesus tua sa laing kalibotan.” Ining paagiha dili na siya mangilabot sa ekonomikan-

¹⁸ Karon ang mga ulipon ug gwardiya, naghalig kalayo. Nanindog sila ug nagpainit, kay tugnaw man. Mibarog si Pedro ug nagpainit sab.

¹⁹ Ang Labawng Pari nangutana ni Jesus bahin sa iyang mga tinun-an ug sa iyang gipanudlo. ²⁰ Si Jesus mitubag: “Sa dayag nagsulti ko sa kalibotan. Kanunay kong nagtudlo sa tagboanan sa mga Judio, sulod sa sinagoga ug sa templo. Wala ko magtudlo sa tago. ²¹ Nganong akoy inyong gipangutana? Pangutan-a ang nakadungog. Nasayod sila sa akong gisulti.

²² Niini gisagpa si Jesus sa usa sa mga gwardiya nga miingon: “Ingon ba ana pagtubag ang Labawng Pari?” ²³ Si Jesus mitubag: “Kon sayop ang akong gisulti, hain man ang sayop; kon husto, nganong gisagpa ko nimo?”

²⁴ Unya, gipadala siya ni Anas nga ginapos kang Caifas, ang Labawng Pari.

²⁵ Samtang nagbarog si Simon Pedro nga nagpainit sa kaugalingon, giingnan siya: “Labing siguro, tinun-an ka niya.” Milimod siya ug miingon: “Dili.” ²⁶ Unya, usa sa mga ulipon sa Labawng Pari, paryenti sa giputlan ni Pedro sa dalunggan, nangutana: “Dili ba, ikaw may nakita nako sa tanaman?” ²⁷ Milimod pag-usab si Pedro. Dihadiha mituktogaok ang sunoy.

Si Jesus atubangan ni Pilato

• ²⁸ Gidala si Jesus gikan sa balay ni Caifas ngadto sa korte sa Gobernador. Buntag to. Ang mga Judio wala mosulod sa palasyo aron dili mahugaw (sa

hon, politikanhon, ug sosyal nga mga problema ining kalibotana, ug mao ray tuyo niya ang pagluwas sa taga taga ka kalag.

Sa samang higayon sayop sab kon sa iyang pag-ingon: *wala unta kay gahom nako kon wala pa ni ihatag kanimo sa kahitas-an* (19:11), sabton nga ang gahom sa mga namunoan naggikan sa Diyos mismo busa, dili sila kapulihan sa mas tarong, mas limpyo, ug mas angayan nga mga punoan. Basaha ang komentaryo sa Roma 13:1.

Ang akong pagkahari... Si Jesus dili sama sa mga hari ug dagkong politiko nga nakaangkon sa taas nga pwesto pinaagi sa pwersa o sa

pagsulod sa balay sa usa ka pagano), sa ingon dili makakaon sa panihapon sa Pasko sa Pagsaylo. ²⁹Migawas si Pilato ug nangutana: “Unsay inyong sumbong batok ining tawhana?”

³⁰Mitubag sila: “Kon wala pa siyay sala dili mi motugyan niya.” ³¹Si Pilato miingon: “Dad-a siya, ug hukmi sumala sa inyong balaod.” Apan miingon sila: “Wala mi tugti sa balaod pagpatay og tawo.”

³²Tin-aw kaayo gikan ini unsang matanga sa kamatayon ang mahiagoman ni Jesus, sumala sa iyang gipanagna.

³³Mibalik pagsulod si Pilato sa korte, mitawag ni Jesus ug nangutana: “Hari ka ba sa mga Judio?” ³⁴Mitubag si Jesus: “Nagsulti ka gikan sa imong kaugalingon o lain ba ang nagsulti nimo?”

³⁵Mitubag si Pilato: “Judio ba ko? Ang kaugalingon mong nasod ug ang mga pangulong pari ang nagtugyan nimo. Unsay imong nabuhat?”

³⁶Si Jesus mitubag: “Ang akong pagkahari wala maggikan sa kalibotan. Kon hari pa ko sama sa mga hari sa kalibotan, ang akong mga gwardiya makig-away sa pagluwas nako aron dili ko ikatugyan sa kamot sa mga Judio. Apan ang akong pagkahari wala maggikan dinhi.”

³⁷Gipangutana siya ni Pilato: “Hari

ka diay?” Mitubag si Jesus: “Ikay nag-ingon, hari ko. Tungod ini natawo ko ug mianhi sa kalibotan aron pagsaksi sa kamatuoran. Ang dapig sa kamatuoran, maminaw nako.” ³⁸Si Pilato miingon: “Unsay kamatuoran?”

Unya, miadto si Pilato sa mga Judio ug miingon: “Wala koy nakaplagang salaod diha niya. ³⁹Kay nabatasan man nga mobuhi kog binilanggo panahon sa Pangilin sa Pagsaylo, kon mosugot mo buhian ko ang hari sa mga Judio.” ⁴⁰Apan namugos sila ug mi-singgit: “Dili kining tawhana kondili, si Barabas!” Si Barabas kawatan.

19¹ Gipakuha ni Pilato si Jesus ug gipalatos. ² Ang mga sundalo naglukon og mga tunok ug gipurong-purong niya. Gisul-oban siyag kupo nga dagtom-pula, nga gibaliktos sa abaga ³ unya, giyukboan ug giingnan: “Mabuhi ang hari sa mga Judio.” Ug gisagpa siya sa nawong.

⁴ Migula si Pilato pag-usab ug miingon sa mga Judio: “Tan-awa, pagulon ko siya. Angay mong masayod nga wala koy nakitang salaod.” ⁵ Migula si Jesus nga may purongpurong sa mga tunok ug nagsul-ob sa kupo nga dagtom-pula. Dayon, mitudlo kaniya si Pilato: “Tan-awa ang tawo!”

eleksyon. Hari siya tungod sa pag-alagad, paglaban ug paghatag og hustisya sa tanang katawhan (Slm 98:9, 99:4). Hari siya, kay dinihogan man sa Amahan.

Si Pilato tinudlo lang sa Imperador sa Roma. Iya ning naangkon tungod sa ambisyon pag-saka inubanan sa panabang sa daghang tao nga duol sa luwag. Busa, kon buot sabton, *wala siyay gahom* paghukom ug pagsilot ni Jesus.

Si Jesus sa atubangan ni Pilato talan-awon sa panagbangi sa duha ka gahom: ang gahom ni Pilato nga iya sa kalibotan – gahom ni sa bahandi, sa armadong mga pwersa, sa taas nga kahibalo, sa kaluho, sa mga balaod, sa hari-nong ngalan, sa implowensya ug uban pa; ug ang gahom ni Jesus nga iya sa Diyos: gahom ni sa kamatuoran, sa gugma, sa pag-alagad, sa kayano, sa pag-ingsoonay ug uban pa. Sa pag-andohay ining duha ka pwersa, si Pilato mikurog sa kahadlok (19:8).

Si Pilato nagpanuko paghukom ni Jesus. Apan kay basa na man ang iyang papel sa pagdaugdaog ug sa pagpahimulos sa mga Judio, nahadlok siya nga modangop unya sila sa

Imperador. Mas maayo pa nga mawala ang usa ka tawo kay sa mosamot ang kasamok, ug kawad-an siyag katungdanan. Mao ni ang matang sa hustisya sa sistemang kolonyal sa mga Romano.

Si Barabas: (Basaha ang komentaryo sa Lc 23:18).

Si Caifas, dinihogan nga Labawng Pari sa Templo, apan dili niya mahukman ug mapasilotan si Jesus kon dili siya mamakak ug magbutangbutang batok niya. Nasayod siya sa iyang gibuhay ug gisulti, busa, *mas sad-an pa siya*.

Wala miy... (b. 15). Sa hulhog sa kadagkoan, ang panon sa katawhan, mas nagpalabi pagpili sa Imperador kay ni Jesus, bisag gikaligutgotan nila pag-ayo ang mga Romano. Gani, human sa pipila ka tuig, ang mga Judio wala nay laing hari gawas sa Imperador – ug sa kaulahian, siya ra pod ang milaglag nila.

Buot ni Pilato nga luwason ang iyang binilanggo dihang gipakita niya si Jesus nga gusbat nag panagway. Apan mas nakatandog pa hinuon ni sa garbo sa mga Judio. Dili sila makadawat sa usa ka Hari nga makaulawag panagway.

⁶ Sa pagkakita sa mga pangulong Pari ug gwardiya ni Jesus naninggit sila: “Ilansang siya sa krus! Ilansang siya sa krus!” Si Pilato mitubag: “Kuhaa siya ug ilansang sa krus, apan wala koy nakaplagang sayop diha niya.”
⁷ Miingon ang mga Judio: “Aduna miy Balaod; sumala ini, kinahanglang mamatay siya, kay nagpakaanak siya sa Diyos.”

⁸ Sa pagkadungog ni Pilato, misa-mot siyag kahadlok. ⁹ Sa korte gipanggutana niya si Jesus: “Taga diin ka?” Apan wala motubag si Jesus. ¹⁰ Si Pilato miingon: “Dili ka mosulti nako? Wala ka ba nasayod nga may gahom ko sa pagbuhi ingon man sa pagpalansang nimo sa krus?”

¹¹ Mitubag si Jesus: “Wala ka untay gahom kon wala pa ni ihatag kanimo sa kahitas-an. Busa, ang nagtugyan nako labaw pang sad-an.”

¹² Tungod ini naninguha si Pilato pagbuhi niya. Apan misinggit ang mga Judio: “Kon buhian nimo kining tawhana, dili ka higala ni Cesar.” Ang naghimo sa kaugalingon nga hari, supak ni Cesar.”

¹³ Niini si Jesus gidala ni Pilato sa gawas, sa dapit nga ginganlag Salog nga Bato, sa Hebreo Gabata – ug didto gipalingkod sa lingkoranan sa maghuhukom.

¹⁴ Adlaw to sa pangandam alang sa Pangilin sa Pagsaylo, mga alas 12 sa udto. Miingon si Pilato sa mga Judio: “Ania ang inyong hari!” ¹⁵ Apan naninggit sila, “Kuhaa siya! Ilansang siya sa krus!” Mitubag si Pilato: “Ilansang ko ba ang inyong hari?” Mitubag ang mga pangulong pari: “Wala miy hari gawas

ni Cesar.” ¹⁶ Busa, gitugyan ni Pilato si Jesus aron ilansang sa krus.

Si Jesus gilansang sa krus

¹⁷ Gipas-an ni Jesus ang krus, miga-was siya sa syudad ug miadto sa ginginganlag Dapit sa Kalabera, sa Hebreo, Golgota. ¹⁸ Didto gilansang siya sa krus. Gilansang uban niya sa isigkakilid ang duha ka tawo; gipatung-an si Jesus.

¹⁹ Nagpasulat si Pilato og pahibalo nga gibutang sa krus: “*Si Jesus nga taga Nazaret, Hari sa mga Judio.*”
²⁰ Daghang Judio nakabasa ini, kay ang gilansangan ni Jesus duol man sa syudad. Gisulat ni sa Hebreo, Latin ug Griyego. ²¹ Miingon ang mga pangulong pari kang Pilato: “Ayaw ingna, Hari sa mga Judio, kondili: Kining tawhana nag-ingon nga hari siya sa mga Judio.” ²² Mitubag si Pilato: “Ang akong nasulat, nasulat.”

²³ Sa gilansang na si Jesus sa krus, gikuha sa mga sundalo ang iyang sapot ug gibahin sa upat, usa ka bahin alang sa matag usa; ug ang kupo nga lubos pagkatahi gikan sa taas hangtod sa ubos... ²⁴ miingon sila: “Dili ni nato gision. Magripa ta sa makapanag-iyang ini.”

Dinhi natuman ang giingon sa Kasulatan: *Gibahinbahin nila ang akong sapot, ug gripahan ang akong kupo.* Kini ang gibuhat sa mga sundalo.

Kataposang mga pulong

• ²⁵ Duol sa krus ni Jesus nagbarog ang iyang inahan ug ang igsoong babaye sa iyang inahan nga si Maria, asawa ni Cleofas, ug si Maria Magdalena. ²⁶ Sa pagkakita ni Jesus sa iyang

• 25. ANG INAHAN SA MGA MAGTOTOO

Sa pagkahulog sa sala sa unang tawo, si Eva kauban ni Adan. Kining daan nga talan-awon, gibag-o. Laing babaye ang kauban sa Anak sa Tawo, ang Ikaduhang Adan. Si Maria walay kapikas ug anak nga modawat niya. Alang sa mga Judio, ang babaye nga mag-inusara giisip nga bwisit ug dimalas. Busa, gipiya ni Jesus si Maria kang Juan ug si Juan kang Maria. Si Juan buhing misaksi ini busa, klaro ang iyang gisulat

nga nag-ingon: miingon si Jesus sa *Inahan*, ug dili sa iyang inahan. Nagdala nig bag-ong ti-mailhan nga si Maria malnahan sa mga magtotoo.

Pinaagi ining kataposang gibuhat ni Jesus, nadiskobrehan sa Simbahan ang misteryo sa Kristohanong kinabuhi. Ang magtotoo sakop sa espiritudhanong pamilya. Sama nga nagkinahanglan ang bata sa nanay ug tatay aron motubo nga himsog ug piskay, ang mga magtotoo sab

Inahan ug sa tinun-ang gihigugma nga nagbarog sa duol, miingon siya sa Inahan: “Babaye, siya ang imong anak!”²⁷ Unya, miingon siya sa tinunan: “Siya ang imong inahan.” Gikan adtong higayona gipapuyo sa tinun-an sa kaugalingong balay ang Inahan.

•²⁸ Human ini, nasayod si Jesus nga natapos na ang tanan ug miingon siya, sumala sa Kasulatan: “Gihaw ko!”²⁹ Dihay banga nga puno sa pait nga alak. Gitunlob nila sa alak ang espongha nga gihigot sa isopo ug gipahid sa iyang ngabil.³⁰ Mitilap si Jesus sa alak, ug miingon: “Natuman na!” Unya, miduko siya, ug mitugyan sa Espiritu.

Ang Cristo nga gidunggab

•³¹ Kay adlaw man to sa Pangan-dam, dili buot ang mga Judio nga mag-pabilin sa krus ang mga patayng lawas

sa Adlaw sa Pahulay. Sagrado ning adlaw. Busa, gihangyo nila si Pilato pagpabali sa bitiis sa gilansang sa krus aron makuha ang patay nilang lawas.

³² Miabot ang mga sundalo ug gibali nila ang bitiis sa gilansang sa krus uban ni Jesus.³³ Sa pagduol nila ni Jesus, nakita nila nga patay na siya. Busa, wala balia ang bitiis.³⁴ Hinuon, gidunggab sa usa sa mga sundalo ang kilid ug mibuhagay ang dugo ug tubig.

³⁵ Kini ang gisulti sa usa ka saksi, ug tinuod ang iyang gisulti. Nasayod siya nga ang iyang gisulti tinuod. Misaksi siya aron manoo mo.³⁶ Nahitabo ning tanan aron matuman ang Kasulatan: *Walay bukog nga nabali.*³⁷ Ang laing teksto nag-ingon: *Sud-ongon nila ang ilang gidunggab.*

naningahanglan ni Maria ug sa langitnong Amahan. Pagtulon-an ni sa Simbahan nga way pagkausab. Wala ni magpasabot nga ang binuhat pareho sa Magbubuhat. Ang magtotoo nga naay Maria sa iyang pinuy-anan, sama ni Juan, dili mahimong panatiko o magkabalhin-balhin sa iyang pagtoo o mahimong tig-a ug usahay, mapungtanon sama sa ilo nga nahikawan sa pagpangga sa inahan. Mabatonan na niya ang kamapaubsanon, ang kalipay ug kalinaw sa kailadman.

•²⁸ *Gihaw ko* (b. 24). Gisakit og maayo si Jesus sa kauhaw. Apan labaw sa tanan, gihaw siya alang sa katumanan sa Gingharian sa Diyos dinhi sa kalibotan. Gihaw siya alang sa dugang pang mga tawo nga andam motahan sa kaugalingon ug mosunod niya sa kalbaryo tungod ug alang sa Gingharian sa gugma, sa hustisya ug pag-ingsoonay.

Natuman na (b. 30). Giinom ni Jesus ang kataposang tolo sa kupa sa kasub-anan ug kaulawan. Gibutang ni sa Amahan kaniya isip pamaagi sa Manluluwas nga atong gikinahanglan. Natuman na ang buluhaton sa Anak sa Diyos nga natawo: ang iyang buluhaton pagpuyo niya dinhi sa katawhan ug sa kalibotan sa kaugalingong lawas. Natapos na ang linawas niyang pagpuyo dinhi sa yuta. Gikan sa binhi nga iyang gitisok taliwala sa katawhan, mogitib ang Bag-ong Tawo.

Ang Templo, ang daang Balaod, ang Pagkapani, ang tumanan sa mga Judio, natapos na. Natapos na ang yugto sa kasaysayan sa pagkaulipon sa sala ug kamatayon, sa kadaotan ug inhustisya.

Misugod na ang bag-ong panahon sa kasaysayan, ang panahon sa Bag-ong Kasabotan tali sa Diyos ug katawhan. Ang Espiritu naa na uban

sa Simbahan. Matud pa ni Juan: *gitugyan ni Jesus ang iyang espiritu*, nagpasabot nga iyang gihatag nato ang Espiritu.

• 31. ANG KASINGKASING NI JESUS

Mas masabtan nato ang pagsakripisyo ni Jesus kon subayon ang Daang Kasabotan.

Ang pagduslak sa kasingkasing ni Jesus lanog sa gipamulong ni Propeta Zacarias nga nag-ingon: *Maguol sila sa gibuno nga daw bugtong nilang anak. Mohilak sila sa kapait ingon nga siya ang ilang panganay* (Zac 12:10). Gilakip sab ni Juan pagsaysay ang gisugo sa Balaod kabahin sa nating karnero nga gihalad nga *bal-liag bukog* (Ex 12:46). Nahitabo ni sa pagkamatay ni Jesus, siya ang matuod nga biktima puli sa Nating Karnero sa Paskuwa sa mga Judio.

Mibuhagay... (b. 34). Gitooan sa mga Judio nga pinaagi lang sa dugo sa ilang mga biktima nga gihalad nga madawat ang pasaylo sa Diyos. Sa binalak nga pagkasulti, si Juan, ug dayon ang Simbahan, nagtudlo nga gikan sa nasamdang kasingkasing ni Jesus migula ang Sakramento sa Pagbunyang ug Euykaristiya, ang tubig ug dugo. Gikan sa krus nadawat nato ang kapasayloan ug ang bag-ong kinabuhi.

Ang binuksang kasingkasing ni Jesus nagdapit nato sa pagdiskobre sa gamhanan, nagtago og katingalahang gugma nga nagdasig sa iyang kinabuhi. Nakita sa mga tinun-an ni Jesus nga ang ilang kadasig ug pagbati nag-usab-usab, usahay, mawala. Samtang nasinati nila nga ang mga pulong ni Jesus, ang mga buhat ug bisan ang kahilom, sa kanunay, nagpadayag sa gugma niya sa Diyos. Gikan sa nasamdang kasingkasing nagsugod ang atong debosyon sa Kasingkasing ni Jesus. Dili makatabang kon kining pagtooha tukibon pinaagi sa kuting pangatarongan. Mas

• ³⁸ Human ini miadto ni Pilato si Jose nga taga Arimatea, tinun-an ni Jesus (apan sa tago, tungod sa kahadlok sa mga Judio). Gihangyo niya si Pilato nga kuhaon niya ang patayng lawas ni Jesus. Mitugot si Pilato. Busa, miadto siya ug gikuha ang lawas ni Jesus.

³⁹ Miabot pod si Nicodemo nga usa ana ka gabii nakigkita ni Jesus, dala ang sinagol nga mira ug aloe, mga 100 ka libra. ⁴⁰ Gikuha nila ang patayng lawas ni Jesus ug giputos sa panaptong lino uban sa pahumot, sumala sa batasan sa paglubong sa mga Judio. ⁴¹ Dihay tanaman duol sa gilansangan ni Jesus nga may bag-ong lubnganan; wala pa kalubngi. ⁴² Kay duol man ni ug hapit na ang Adlaw sa Pangandam sa mga Judio, gilubong didto si Jesus.

Nabanhaw ang Ginoo

20 • ¹ Sa unang adlaw human sa Adlaw sa Pahulay, naabot si Maria Magdalena sa lubnganan sayo sa buntag. Bisag ngitngit pa, nakita niya

makatabang hinuon, kon pamalandongan nato ang gugma sa Diyos, ug hatagag higayon nga mabag-o ta aron masama niya.

• 38. *Miadto ni...*(b. 38). Kay kabos man ang mga tinun-an, maglisod sila pagduol sa Romanong gobernador. Si Jose ug si Nicodemo mga “*sikretong*” sumusunod ni Jesus. May arang sila sa katilingban. Ang ilang kahimtang, nakababag nila pagpakighiusa sa katawhang kabos nga giuomol ni Jesus. Alang nato karon angay ning pamalandongan sa mga dato nga may dakong tinguha pagpakigduyog-ambit sa mga kabos...

Ang silot sa kamatayon gihimo sa usa ka biniyaang dapit nga kuhaanag mga bato duol sa paril sa Jerusalem. May mga lubnganan nga gikalot dinhi, samtang sa ubos nga bahin naay mga tanaman. Sa taliwala, dunay higanting bato nga nag-igdal, mga upat ka metro ang gihabogon. Gitawag nig Kalbaryo. Dinhi gipatindog ang mga krus ni Jesus ug sa duha ka kauban.

• **20.1** Human sa ikaduhang adlaw sa paglubong, nadiskobrehan nila nga si Jesus buhi. Nahitabo ni sa unang adlaw sa semana nga sukad karon tawgog Adlaw sa Ginoo o Dominggo.

Sa Lucas, gipakita nga sa pagkabanhaw ni Jesus, iyang gitabangan ang mga tinun-an aron mabalik ang ilang pagtoo ug paglaom. Dinhi, ang mga magtotoo hilom nga namalandong sa

nga ang batong gialli sa lubnganan naliwag. ² Midagan siya paingon ni Pedro ug sa laing tinun-an nga gimahal ni Jesus ug miingon: Ilang gikuha ang Ginoo sa lubnganan ug wala ta masayod og hain ibutang.”

³ Nakigkuyog si Pedro sa laing tinun-an ngadto sa lubnganan. ⁴ Nagdalagan silang duha, apan nabiyaan si Pedro. Ang laing tinun-an unang naabot sa lubnganan. ⁵ Sa pagdungo nakita niya ang panaptong lino, apan wala siya mosulod.

⁶ Miabot si Simon Pedro nga nagsunod ug misulod sa lubnganan. Nakita niya ang panaptong lino, ⁷ ug ang panyo nga giputos sa ulo nga wala maipon sa panaptong lino. Nalain ni, linukot sa usa ka dapit. ⁸ Misulod ang tinun-an nga nauna pag-abot, iyang nakita ug mitoo siya. ⁹ Sa kasamtangan wala pa nila masabti ang nasulat nga mabanhaw siya sa mga patay.

¹⁰ Sa pagkahuman namauli ang mga tinun-an.

• ¹¹ Nagbarog si Maria nga naghilak

nabanhawng Ginoo. Si Jesus mipakita kang Maria nga wala makaila niya. Dihang mibarog siya taliwala sa mga tinun-an gipakita niya ang iyang mga samad aron pagmatuod nga siya ang namatay sa krus. Si Jesus naa sa taliwala nila, apan ang iyang panagway nabag-o, timailhan sa iyang kadaogan batok sa sala ug kamatayon.

Miabot si Simon Pedro (b. 6). May mga tekstong nagpakita nga si Pedro saksi sa lubngananang walay sulod ug sa nabanhawng Jesus (Lc 24:12, 24:44; 1 Cor 15:5). Ang atong pagtoo gisuportahan pinasikad sa gipamatuod sa apostoles ug labi na sa testimonyo sa pangulo sa apostoles.

Nakita niya...(b. 6). Ang lino piraso sa panapton nga mga upat ka metros ang gitason. Sa himikad nga panapton ipahimutang ang patayng lawas ug ang sobra itabon sa ulo ngadto sa tiil. Panapton lino sab ang gigamit paghikot sa isigkatumoy sa piraso. Ang ulo sa patayng lawas giputos sa lahing panapton, gibugkos ni sa may suwang libot sa ibabaw sa ulo sa minatay.

Ang Pagkabanhaw wala magpasabot nga gibalikag kinabuhi ang lawas ni Jesus. Labaw pa ini. Ang nabanhawng Jesus, talagsaong kahimtang nga maamgohan lang ug makita sa mata sa pagtoo.

• 11. *Ayawg hikap...*(b. 17). Bisag nakita sa iyang mga tinun-an nga ang nabanhawng Jesus misulod sa lahi ug bag-ong kahimtang sa kina-

sa gawas sa lubnganan. Samtang naghilak, miduko ug mitan-aw siya sa sulod. ¹² Nakita niya ang duha ka Anghel nga nagsul-ob ug puti, naglingkod sa dapit diin si Jesus gilubong: ang usa sa ulohan ug ang lain sa tiilan sa nahimutang sa lawas.

¹³ Miingon sila: “Babaye, nganong naghilak ka?” Mitubag siya: “Kay gi-kuha nila ang akong Ginoo, ug wala ko masayod kon hain siya ibutang.”

¹⁴ Niini mitalikod siya ug nakita niya si Jesus nga nagbarog, apan wala niya mailhi. ¹⁵ Si Jesus miingon: “Babaye, nganong naghilak ka? Kinsay imong gipangita?” Nagtoo si Maria nga ang hardinero to. Busa, miingon siya: “Kon gidala siya nimo sa layo, sultihi kog hain mo ibutang, kay kuhaon ko siya.”

¹⁶ Si Jesus miingon: “Maria!” Mitubang si Maria ug miingon: “Rabboni” – sa ato pa, Maestro. ¹⁷ Si Jesus mitubag: “Ayawg hikap, kay wala pa ko

buhi. Anaa siya sa Himaya sa iyang Amahan. Kinahanglan nga makaamgo ini ang mga tinunan. Ang iyang presensya maamgohan ug masinati sa tawhanong panghitabo ug kahimtang; sa mga kalihokang nagpaamgo ug nagpalingkawas; sa bisag unsang nagpalambo sa mga relasyon; sa mga paninguha alang sa pagbag-o ug kausaban. Dili siya mailhan sa mga tawong siradog kasingkasing. Lisod siyang makaplagan sa maduhaduhaon ug sa dyotayg pagtoo. Apan alang sa mga matinud-anon ug bukas si Jesus buhi kanunay, isip kauban sa kasaysayan.

...wala pa ko... (b. 17). Gipadayag ni Jesus ang labing dakong pangandoy sa tibuok niyang kinabuhi. Gikan siya sa Diyos busa, kinahanglang mobalik sa Amahan. Mao ni “ang kinadak-ang gugma sa kalibotan.” Ang gipakitang gugma ni Jesus nato sangpotanan sa maong gugma, kay ang Diyos nga Amahan tuboran ug padulngan sa tanang gugma. Basaha ang komentaryo sa Mt 19: 16.

Dili sulagma nga ang pulong Ginoo gisubli dinhi sa makapito. Ang kaulahian mao ang pag-ingon ni Tomas: “Ikaw ang akong Ginoo ug akong Diyos.” Nagpadayag ni sa pagtoo sa Simbahan.

• 19. Ang pagpakita ni Jesus nga nabanhaw sa iyang mga tinun-an gikinahanglan aron mahatagan silag espirituhanong pag-umol. Gawas pa maghatag sab ni og paglaom ug maksaksi sa iyang pagkabanhaw. Kinahanglang makakita sila ni Jesus dili na sa mga mata, apan sa pagtoo. Kinahanglang makakat-on sila pag-sunod ug paghigugma ni Jesus pinaagi sa iyang Espiritu nga naa sa ilang taliwala. Sa samang

makasaka sa akong Amahan. Adtoa hinuon ang kaigsoonan. Ingna sila nga mosaka ko sa akong Amahan nga inyo sab nga Amahan, sa akong Diyos nga inyo sab nga Diyos.”

¹⁸ Busa, miadto si Maria Magdalena, ug gibalitaan ang mga tinun-an: “Nakita ko ang Ginoo, ug mao ni ang iyang gisulti.”

• ¹⁹ Sa gabii adtong adlaw, ang unang adlaw human sa adlaw sa pahulay, gitrangkahan ang mga pultahan sa balay diin nagtigom ang mga tinunan, kay nahadlok sila sa mga Judio. Unya, mitungha si Jesus ug mipataliwala nila. Miingon siya: “Ang kalinaw manaa ninyo!” ²⁰ Dayon, mipakita siya sa kamot ug kilid. Ang mga tinun-an mitutok sa Ginoo nga puno sa kalipay.

²¹ Misulti na pod si Jesus: “Ang kalinaw manaa ninyo. Ingon nga gipadala ko sa Amahan, nagpadala sab ko ninyo.” ²² Human ini, mihuyop siya ug

pagkaagi kinahanglang makakat-on tag unsaon pag-ila ug pagsunod niya pinaagi sa yano tang pagtoo, uban sa pasalig ni Jesus nga nag-ingon: *Bulahan ang mitoo bisag wala makakita* (b. 29).

Sa pagbuhat sa Diyos sa tawo, gihuypan ni sa kinabuhi. Mao pod ni ang gibuhat ni Jesus sa mga tinun-an. Gihuypan sila sa bag-ong kinabuhi. Sukad karon mangahimo na silang mga magsasangyaw sa iyang kalinaw; sukad karon, dad-on na nila sa tibuok yuta ang mensahe sa kapasayloan sa mga sala.

Busa, ang paglaom sa mga tawo sa Daang Kasabotan natuman. Ang karaang mga tawo maghalad sa Templo og mga mananap alang sa kapasayloan sa ilang sala. Apan ang nagbanaw nga dugo sa mga mananap nga gihalad wala makabuntog sa sala. Ang mga pari mismo naghalad og mga sakripisyo alang sa kapasayloan sa kaugalingong mga sala, sa dili pa sila moatubang sa Diyos. Apan ang mga seremonyas ug ritwal walay gahom pagbag-o sa kasingkasing pinaagi sa Espiritu Santo.

Karon, pinaagi ni Jesus nga nabanhaw, nasugdan ang bag-ong kalibotan. Bisag nagpadayon ang sala sa katawhan, ang panganayng anak sa Diyos bug-os nga nagpaambit sa Balaang Kinabuhi sa Diyos. Anaa sa Kristohanong Katilingban ang pagpasaylo sa mga sala. Gahom ni nga makapalingkawas sa katawhan sa kaaulipan sa sala ug kadaotan. Talagsaon ning gasa alang sa Simbahan busa, angayng isipon nga bililhon niyang bahandi.

Kadtong dili mahibalong mopasaylo dili sab mahibalong mahigugma. Aron maamgohan dinhi nato ang sala ug aron maputli ta gikan ini,

miingon: “Dawata ang Espiritu Santo.²³ Ang mga sala nga inyong pasayloon, mapasaylo sab; ang igaid, maginaid sab.”

²⁴ Si Tomas, nga gitawag og Kaluha, usa sa 12, wala diha sa pagpakita ni Jesus.²⁵ Busa, gisultihan siya sa ubang tinun-an: “Nakita namo ang Ginoo!” Miingon siya: “Gawas kon makita ko ang giagian sa lansang sa iyang kamot ug masulod ini ang akong tudlo, ug ang akong kamot sa iyang kilid, dili ko motoo!”

²⁶ Human sa walo ka adlaw, nagtigom na sab ang mga tinun-an sulod sa lawak. Diha na si Tomas. Bisag gitrang-kahan ang pultahan, nakasulod giha-pon ang Ginoo. Mibarog siya sa tali-wala nila ug miingon: “Ang kalinaw manaa ninyo.”²⁷ Unya, miingon siya kang Tomas: “Isulod ang imong tudlo dinhi ug tan-awa ang akong kamot. Ituy-od ang imong kamot ug ituslok sa akong kilid. Ayaw nag duhaduha. Hinu-noa, too!”

²⁸ Si Tomas miingon: “Akong Ginoo

ug akong Diyos!”²⁹ Si Jesus mitubag: “Mitoo ka, kay nakita ko nimo, dili ba? Bulahan ang mitoo bisag wala makakita.”

Panapos

³⁰ Daghan pang milagro ang gibuhat ni Jesus atubangan sa mga tinun-an, nga wala masulat dinhi.³¹ Gisulat ni aron motoo mo nga si Jesus mao ang Cristo, ang anak sa Diyos. Too ug sa Ngalan niya makabaton mog kinabuhi.

Ang pagpakita ni Jesus sa Lanaw

21 ¹ Sa pagkahuman, nagpakita si Jesus sa mga tinun-an sa lanaw sa Tiberiades.

² Si Simon Pedro, si Tomas, nga gi-nganlag Kaluha, si Natanael nga taga Cana sa Galilea, ang mga anak ni Zebedeo, ug ang duha ka laing tinun-an, nagkatipon.³ Miingon kanila si Simon Pedro: “Managat ko.” Mitubag sila. “Manguyog mi.” Nanglakaw sila ug nakabay sa sakayan. Apan wala silay nakuha anang gabhiona.

⁴ Sa banagbanag na, nagbarog si

ang Simbahan nagtabang nato pagpakitag mas lunsayang gugma sa isigkatawo.

• **21.1** Si Jesus nagpakita sa may lapyahan sa Lanaw sa Tiberiades. Puno sa balaang presensya kining sugilanona. Sa kaadlawon si Jesus nagbarog nga nag-inusara sa may baybayan. Ang ubang apostol wala makaila niya gawas ni Juan, ang propeta.

Gibira sa mga apostol ang pukot puno sa *153 ka dagkong isda*. Kining numeroha simbolo, nagkahulogag kaabunda ug kamalukpanon. Ingon ana ang buluhaton sa apostoles: sa pagdala sa tanang kanasoran kang Cristo. Katulo gipangutana si Pedro tumbas sa tulo ka higayon sa paglimod niya ni Jesus. Si Pedro, ang magbalantay sa mga karnero, usa sa gipasaylong makasasala. Gipiyal ni Jesus kaniya ang tibuok Simbahan: sama sa Mt 16:13.

Nahigugma...(b. 15). Mao ni ang unang gikinahanglang tumanon sa magbalantay sa Simbahan.

Kining pagbinayloay tali ni Jesus ug Pedro (b. 15-17), nagpadayag unsa ang pagkakristyano. Adlaw adlaw si Jesus nagsukna nato kon nahigugma ba ta niya sa espesyal ug talagsaong paagi; nahigugma ka ba nako? Kon ang atong tubag sama sa tubag ni Pedro, nan, sa makausa pa, gidapit ta sa pagsunod niya (b. 22) aron pag-ambit sa iyang buluhaton – pag-atiman sa katawhan sa Diyos. Ang labing maayong paagi pagsunod niya mao ang pagtahan sa kauga-

lingon alang sa iyang misyon: paghatag og kinabuhi sa kalibotan.

Dihang gisugo si Pedro pag-atiman sa Simbahan, gisugo sab ta pagtahod ug pagsunod. Pagsunod nga dili sama sa buta, ni sama sa ulipon tali sa agalon, apan pagsunod isip ham-tong: gawason ug may kahingawa aron ang kinabuhi mas maalagaran pa; aron ang Simbahan makahayag sa kanasoran. Nagtoo ta nga mga sumusunod ta sa apostoles busa, kaakohan nato ang pagbulig ug pag-abag sa bisag unsang buluhaton nga klarong nagpalambo sa gingharian sa gugma, sa kaangayan, sa pag-ingsoonay.

Sa batan-on...(b. 18). Gipahinumdoman si Pedro sa kalainan sa bata pa ang iyang pagtoo: makabuot siya sumala sa iyang gusto, makasugot o makabalibad. Apan inigkahingkod sa iyang pagtoo, dili siya makabalibad. Moadto siya bisag asa siya dad-on sa Espiritu, bisag mohatod ni niya sa kru.

Ang Ebanghelyo gitapos sa panagna sa dangatan ni Pedro ug ni Juan. Si Pedro namatay nga martir sa Roma sa mga tuig 66 o 67 A.D. Si Juan buhi pa hangtod sa tuig 90.

Kataposan siyang saksi ni Jesus ug daghan ang naghunahuna nga dili siya mamatay hangtod sa Pagbalik sa Ginoo: mao nga lig-ong gipahayag sa Ebanghelyo nga si Jesus wala mohimo sa maong saad (b. 20-23).

Ang kataposang parapo gidugang sa mga tinun-an human sa iyang kamatayon.

Jesus sa lapyahan, apan wala sila makaila. ⁵ Busa, gitawag sila ni Jesus: “Mga anak, may makaon ba mo?” Mitubag sila: “Wala!” ⁶ Miingon siya, itaktak ang pukot sa tuo sa sakayan ug makakuha mog dyotay.” Sa pagtaktak nila, dili na sila makadaog pagbira sa pukot tungod sa kadaghan sa isda.

⁷ Ang tinun-an nga gihigugma ni Jesus miingon kang Pedro: “Ang Ginoo siya!” Niining mga pulonga: “Ang Ginoo siya,” nagsul-ob dayon si Pedro sa iyang bisti, kay hubo man siya tungod sa iyang trabaho, ug milukso sa tubig. ⁸ Ang ubang tinun-an nanakay sa sakayan nga nagbira sa pukot puno sa isda. Dili sila layo sa baybayon, mga 100 lang ka dupa ang gilay-on.

⁹ Sa pagdunggo nila, nakita nila ang nabagang uling nga dunay isda nga gisugba, ug pipila ka tinapay. ¹⁰ Si Jesus miingon: “Pagdalag isda nga inyong nakuha.” ¹¹ Misaka si Simon Pedro sa sakayan ug gibira niya ang pukot sa baybayon. Napuno sa dagkong isda ang pukot, mga 153 ka buok. Bisan pa ini wala magisi ang pukot.

¹² Si Jesus miingon: “Dali mo; mamahaw ta.” Walay usa sa mga tinun-an nga nakaako pagpangutanag: “Kinsa ka?” Nasayod sila nga ang Ginoo siya. ¹³ Miduol si Jesus, mikuha sa tinapay nga gibahinbahin, mao sab ang iyang gibuhat sa isda.

¹⁴ Ang ikatulo ning higayon nga si Jesus mipakita sa iyang mga tinun-an human siya mabanhaw.

¹⁵ Human sa pamahaw, miingon si Jesus kang Simon Pedro: “Simon, anak ni Juan, nahigugma ka ba nako labaw kay kanila?” Mitubag siya: “Oo, Ginoo, nasayod ka nga gihigugma tikaw.” Si Jesus miingon: “Pakan-a ang mga nati kong karnero.”

¹⁶ Sa ikaduhang higayon miingon si Jesus: “Simon, anak ni Juan, nahigugma ka ba nako?” Miingon si Pedro: “Oo, Ginoo, nahibalo ka nga gihigug-

ma tikaw.” Si Jesus miingon: “Atimana ang akong mga karnero.” ¹⁷ Miingon siya sa ikatulong higayon: “Simon, anak ni Juan, nahigugma ka ba nako?”

Nasubo si Pedro, kay katulo na nangutana si Jesus: “Nahigugma ka ba nako?” Mitubag siya: “Ginoo, nakahibalo ka sa tanan; nasayod ka nga gihigugma tikaw.”

Si Jesus miingon: “Pakan-a ang akong mga karnero.”

¹⁸ Sa pagkatinuod sultihan tikaw, sa batan-on ka pa, baksan nimo ang kaugalingon ug moadto sa bisag asa ka gusto. Apan sa tigulang ka na idupa na nimo ang kamot. Lain ang mobakos ug dad-on ka sa dapit diin dili ka gustong moadto.” ¹⁹ Misultig sama ini si Jesus sa pagpasabot sa matang sa kamatayon nga mahiagoman ni Pedro aron paghimaya sa Diyos. Human ini midugang siya: “Sunod nako!”

²⁰ Milingi si Pedro. Nakita niya nga misunod sab ang tinun-an nga gihigugma ni Jesus, ang misandig sa iyang dughan adtong panihapon ug nangutana: “Ginoo, kinsay mobudhi nimo?”

²¹ Sa pagkakita kaniya ni Pedro, miingon siya ni Jesus: “Ginoo, unsay iyang dangatan? ²² Mitubag si Jesus: “Kon buot kong magpabilin siya hangtod sa akong pagbalik, unsay kalabotan nimo?”

²³ Tungod ini mikaylap ang huhungihong sa kaigsoonan nga dili mamatay ang maong tinun-an. Apan wala miingon si Jesus kang Pedro: “Dili siya mamatay” kondili, “pananglit lang gusto ko nga magpabilin siya hangtod sa akong pagbalik.”

²⁴ Kini ang tinun-an nga nagmatuod sa mga butang nga nasulat dinhi. Nasayod ta nga tinuod ang iyang pag-saksi. ²⁵ Daghan pa kaayo ang mga butang nga gibuhat ni Jesus. Kon gisulat pa ang tanan, dili paigo ang kalibotan nga sudlan sa tanang libro nga nag-asoy ini.

254

(PAGE ~~240~~ - BLANK)